

UNIVERZITA KARLOVA V PRAZE

Právnická fakulta

Katedra občanského práva

Exekuce podle exekučního řádu – obecné

aspekty exekučního řízení

(Enforcement of judgment under the

Execution Procedure

Code - general aspects of the execution

proceeding)

Rigorózní práce

Mgr. Tereza Ceralová

Vedoucí rigorózní práce:

JUDr. Dita Frintová, Ph.D.

Praha, březen 2012

Prohlášení

Prohlašuji, že jsem tuto rigorózní práci zpracovala samostatně a že jsem v ní vyznačila všechny prameny, z nichž jsem čerpala, způsobem ve vědecké práci obvyklým. Tato práce nebyla využita k získání jiného nebo stejného titulu.

V Praze 19.3.2012

Mgr. Tereza Ceralová

Poděkování

Na tomto místě bych ráda poděkovala vedoucí rigorózní práce JUDr. Ditě Frintové, Ph.D. za cenné rady, připomínky a odborné vedení práce.

Obsah

1. ÚVOD.....	1
2. OBECNÉ SEZNÁMENÍ S PROBLEMATIKOU	2
2.1 POJEM VÝKONU ROZHODNUTÍ A EXEKUCE.....	2
2.2 PŘIJETÍ ZÁKONA Č. 120/2001 SB., O SOUDNÍCH EXEKUTORECH A EXEKUČNÍ ČINNOSTI (EXEKUČNÍ ŘÁD).....	3
2.3 PRÁVNÍ PRAMENY EXEKUČNÍHO ŘÍZENÍ	4
3. EXEKUČNÍ ŘÍZENÍ - OBECNÁ ČÁST.....	6
3.1 POSTAVENÍ EXEKUTORA.....	6
3.1.1 <i>Organizace exekutorské samosprávy</i>	8
3.1.2 <i>Odpovědnost za škodu</i>	8
3.1.3 <i>Povinnost mlčenlivosti</i>	10
3.1.4 <i>Vznik exekutorského úřadu</i>	11
3.1.5 <i>Zastupování exekutora</i>	14
3.1.6 <i>Zánik výkonu exekutorského úřadu</i>	14
3.2 PŘÍSLUŠNOST SOUDU A EXEKUTORA	16
3.2.1 <i>Příslušnost soudu</i>	16
3.2.2 <i>„Příslušnost“ exekutora</i>	17
3.2.3 <i>Vyloučení exekutora</i>	21
3.3 ÚČASTNÍCI ŘÍZENÍ.....	23
3.3.1 <i>Účast manžela povinného na řízení a společné jmění manželů</i>	25
3.3.2 <i>Přechod a převod práv a povinností</i>	29
3.4 EXEKUČNÍ TITUL.....	31
3.5 NÁVRH NA NAŘÍZENÍ EXEKUCE A ZAHÁJENÍ ŘÍZENÍ	40
3.6 NAŘÍZENÍ EXEKUCE A POVĚŘENÍ EXEKUTORA	45
3.6.1 <i>Generální a speciální inhibitorium</i>	54
3.7 POSTUP EXEKUTORA PO POVĚŘENÍ PROVEDENÍM EXEKUCE	58
3.7.1 <i>Součinnost třetích osob</i>	60
3.7.2 <i>Součinnost oprávněného a povinného, prohlášení o majetku</i>	66
3.7.3 <i>Exekuční příkaz</i>	67

3.7.4	<i>Zánik pověření k provedení exekuce</i>	71
3.8	ODKLAD EXEKUCE	71
3.9	ZASTAVENÍ EXEKUCE.....	74
3.10	SOUBĚH EXEKUČNÍHO A DĚDICKÉHO ŘÍZENÍ.....	76
3.11	NÁKLADY EXEKUCE.....	79
4.	PŘIMĚŘENOST EXEKUCE A ZPŮSOBY JEJÍHO PROVEDENÍ.....	89
5.	PRŮŘEZ NOVELAMI EXEKUČNÍHO ŘÁDU	93
5.1	PRVNÍ TAKZVANÁ MALÁ NOVELA (ZÁKON Č. 347/2007 SB.)	93
5.2	DRUHÁ TAKZVANÁ KÁRNÁ NEBO SANKČNÍ NOVELA (ZÁKON Č. 183/2009 SB.)	95
5.3	TŘETÍ TAKZVANÁ STŘEDNÍ NOVELA (ZÁKON Č. 286/2009 SB.).....	97
6.	PŘIPRAVOVANÁ NOVELA EXEKUČNÍHO ŘÁDU	100
7.	ZÁVĚR.....	104
8.	SEZNAM ZKRATEK	110
9.	POUŽITÁ LITERATURA.....	111
10.	ABSTRAKT (ABSTRACT).....	116
11.	RESUMÉ.....	118

1. Úvod

Exekuce podle exekučního řádu je nucený výkon soudních i jiných rozhodnutí v případě, že povinný dobrovolně a včas nesplní povinnost, kterou mu tato rozhodnutí ukládají. K její realizaci dochází prostřednictvím soudních exekutorů, kteří představují zvláštní právnickou profesi, kterou zavedl až zákon č. 120/2001 Sb., o soudních exekutorech a exekuční činnosti (exekuční řád), ve znění pozdějších předpisů (dále jen exekuční řád nebo EŘ). Tento zákon dává oprávněným možnost vymáhat své právo i jinou cestou, než je soudní výkon rozhodnutí. Právě soudní výkon rozhodnutí byl totiž terčem kritiky pro svou přílišnou zdlouhavost a neefektivitu.

Ve své práci bych chtěla nejprve seznámit s terminologií a stručně pojednat o pojmech výkonu rozhodnutí a exekuce, o přijetí exekučního řádu a o právních pramenech exekučního řízení.

Hlavním těžištěm práce pak bude samotné exekuční řízení, konkrétně se zaměřím na jeho obecnou část. V soudní praxi se některá ustanovení exekučního řádu ukázala jako obtížně interpretovatelná, což vedlo k různým závěrům. Judikaturu se pokusil sjednotit Nejvyšší soud ve svém výkladovém stanovisku k exekučnímu řádu, jehož názory ve své práci na několika místech uvádím.

Ve své práci rovněž upozorňuji na novelizace exekučního řádu a s tím související proměnu jednotlivých ustanovení v čase. Často docházelo ke změnám právě těch ustanovení, jež činila v praxi interpretační problémy.

Jednotlivé způsoby provedení exekuce nejsou předmětem mé práce, neboť by nebylo možné o nich v rozsahu této práce kvalifikovaně pohovořit.

V závěru nastíním chystané změny v souvislosti s připravovanou takzvanou „velkou“ novelou exekučního řádu, která by měla významnou měrou ovlivnit dosavadní postup vykonávacího řízení, neboť je navrhováno přenechat tuto agendu až na výjimky pouze soudním exekutorům.

Cílem mé rigorózní práce je pojednat o stávající právní úpravě exekučního řízení, o její proměně od přijetí exekučního řádu až dosud, upozornit na problematiska a novelizovaná ustanovení a jejich výklad, zhodnotit její klady a zápory a zároveň seznámit s připravovanými změnami.

Tato práce vychází z právního stavu ke dni 6.3.2012.

2. Obecné seznámení s problematikou

2.1 Pojem výkonu rozhodnutí a exekuce

V občanském soudním řízení soudy jednak projednávají a rozhodují spory a jiné právní věci a jednak provádějí výkon těch rozhodnutí, která nebyla splněna dobrovolně. Z toho vyplývá základní dělení civilního procesu na řízení nalézací a vykonávací. V nalézacím řízení soud buď zjišťuje, co je právem (pak vydává deklaratorní rozhodnutí), nebo právo vytváří (pak vydává konstitutivní rozhodnutí). Nedojde-li k dobrovolnému splnění uložené povinnosti, může následovat již zmíněné vykonávací řízení, v němž se uplatňují prostředky státního donucení. U některých rozhodnutí však vykonávací řízení nepřipadá v úvahu nebo není předpokládáno. Je tomu tak například u rozhodnutí týkajících se osobního stavu, rozhodnutí, jimiž byla zamítnuta žaloba a logicky samozřejmě také tehdy, když povinný dobrovolně splní svou povinnost. Vykonávací řízení nenásleduje rovněž v případě, že oprávněná osoba nepodá návrh na jeho zahájení.

Toto řízení je od nalézacího odděleno a tvoří samostatné řízení. Vykonávací řízení nemusí v určitých případech být na nalézacím řízení vůbec závislé. Jedná se o případy, kdy podkladem pro výkon rozhodnutí mohou být i jiná rozhodnutí než pouze soudní.

Výkon rozhodnutí však není doménou pouze občanského práva. Kromě soudního výkonu rozhodnutí, jehož hlavním pramenem je zákon č. 99/1963 Sb., občanský soudní řád, ve znění pozdějších předpisů (dále jen občanský soudní řád nebo OSŘ), je výkon rozhodnutí upraven také v zákoně č. 141/1961 Sb., o trestním řízení soudním (trestní řád), ve znění pozdějších předpisů (obsahuje úpravu výkonu uložených trestů), zákoně č. 500/2004 Sb., správní řád, ve znění pozdějších předpisů (obsahuje úpravu správních exekucí), v zákoně č. 280/2009 Sb., daňový řád, ve znění pozdějších předpisů (obsahuje úpravu daňových exekucí) a v neposlední řadě také v exekučním řádu.

Až do přijetí občanského soudního řádu v roce 1963 byla nucená realizace uložené povinnosti (tedy dnešní „výkon rozhodnutí“) nazývána exekucí. Občanský soudní řád přišel s ideologicky poznamenanou novátorskou terminologií, a to sice s

„výkonem rozhodnutí“. Nicméně tato terminologická změna se nevžila a výrazy jako „exekuce“, „exekuční soud“, „exekutor“ a jim podobné a od slova exekuce odvozené zůstaly trvale v myslích lidí. Používá je naše právní nauka a ve stále hojnější míře i literatura. Teprve v 90. letech se oficiálně termín „exekuce“ začal vracet přímo do zákonů – jako daňová exekuce (zákon. č. 337/1992 Sb.) a především v souvislosti s přijetím exekučního řádu.¹ Předpokládalo se, že se původní termín „exekuce“ vrátí spolu s novou kodifikací civilního procesu. To se však v současné situaci, kdy se uvažuje o zrušení nebo alespoň výrazném omezení soudního výkonu rozhodnutí jeví víceméně jako nedůležité. Prof. Alena Winterová již těsně po přijetí exekučního řádu upozornila na to, že změna terminologie výkonu rozhodnutí, má-li být vyjadřování jasné, bude ztížena vzhledem k tomu, že si termín exekuce (dříve používaný jako běžné označení soudního výkonu rozhodnutí) „přivlastnili“ soudní exekutoři.²

2.2 Přijetí zákona č. 120/2001 Sb., o soudních exekutorech a exekuční činnosti (exekuční řád)

Dne 3.4.2001 byl publikován ve Sbírce zákonů pod číslem 120/2001 Sb. zákon o soudních exekutorech a exekuční činnosti (exekuční řád) a o změně dalších zákonů. Účinnosti nabyl dne 1.5.2001 s výjimkou části první hlavy třetí až osmé a § 131, které nabyly účinnosti až dne 1.9.2001. S přijetím tohoto zákona se strhla vlna kritiky na text zákona a jeho spoluautory, což následně vyvolalo velkou diskuzi nad právě přijatým zákonem mezi kritikou a autory zákona. Jednalo se například o Prof. Alenu Winterovou a Doc. Petra Hlavsu - na straně kritiků a o Jana Veselého, Adama Rakovského a Jana Hladkého – na straně spoluautorů, kteří exekuční řád z této pozice hájili.³

Hlavním cílem, který přijetí tohoto zákona sledovalo, bylo umožnit oprávněným osobám domoci se svého práva i jiným způsobem, než je soudní výkon rozhodnutí. Činnost soudů byla a stále je dosti neefektivní vzhledem k zdlouhavosti jak nalézacího

¹ TRIPES, A.: Exekuce v soudní praxi, 3. vydání, Praha, C. H. Beck, 2006, str. 3

² WINTEROVÁ, A.: První úvahy nad novým exekučním řádem, Právní praxe 7/2001

³ Viz. WINTEROVÁ, A.: První úvahy nad novým exekučním řádem, Právní praxe 7/2001; VESELÝ, J., RAKOVSKÝ, A., HLADKÝ, J.: Druhé úvahy nad exekučním řádem, Právní praxe 9/2001; HLAVSA, P.: Třetí úvahy nad exekučním řádem, Justiční praxe 5/2002; VESELÝ, J., RAKOVSKÝ, A.: Čtvrté úvahy nad exekučním řádem, Justiční praxe 6/2002 atd.

řízení, tak i posléze vykonávacího řízení. Tato nepružnost a zdlouhavost soudního výkonu rozhodnutí znevýhodňovala věřitele a naopak nahrávala dlužníkům, kteří měli dostatek času na to, aby se „zbavili“ svého majetku a znemožnili tím svůj postih. Zde je třeba poznamenat, že nespornou výhodou exekučního řízení je to, že exekuční soud je vázán pořádkovou lhůtou pro nařízení exekuce a o návrhu na nařízení exekuce tak musí rozhodnout do 15 dnů.

Určité obavy z přijetí exekučního řádu měla rozptýlit zkušenost z řady blízkých i vzdálených států, ve kterých tento institut již dlouhou dobu existuje a je bohatě využíván. V této souvislosti je nutné zmínit i existenci „Mezinárodní unie soudních exekutorů“ (UIHJ) se sídlem v Paříži, která vznikla z podnětu Francie a Belgie v roce 1952, a která sdružuje okolo 21 států světa.⁴ Mezi státy, v nichž institut soudního exekutora existuje, patří také Slovenská republika, jejíž úprava (zákon č. 233/1995 Zb., o súdnych exekútoroch a exekučnej činnosti – exekučný poriadok – a o zmene a doplnení ďalších zákonov) tak byla určitou inspirací pro náš exekuční řád.

2.3 Právní prameny exekučního řízení

Pokud jde o právní prameny exekučního řízení, základním pramenem je již několikrát zmíněný zákon č. 120/2001 Sb., o soudních exekutorech a exekuční činnosti (exekuční řád), ve znění pozdějších předpisů. V § 52 odst. 1. EŘ je vyjádřena subsidiarita občanského soudního řádu. Nestanoví-li exekuční řád jinak, použijí se pro exekuční řízení přiměřeně ustanovení občanského soudního řádu. Z toho vyplývá, že EŘ je ve vztahu k OSŘ zákonem speciálním. Nejprve je třeba aplikovat exekuční řád a až v případě, že EŘ nemá žádné speciální ustanovení, je možné použít OSŘ. Má-li být současně aplikován občanský soudní řád, je třeba, aby byl výklad exekučního řádu s OSŘ navzájem slučitelný. Exekuční řízení je upraveno rovněž vyhláškou č. 330/2001 Sb., o odměně a náhradách soudního exekutora, o odměně a náhradě hotových výdajů správce podniku a o podmínkách pojištění odpovědnosti za škody způsobené exekutorem, ve znění pozdějších předpisů, dále jen exekuční tarif nebo ET, která doplňuje problematiku úpravy nákladů exekučního řízení v exekučním řádu a

⁴ SCHELLEOVÁ, I., LAMKA, R.: Exekuce v zrcadle právních předpisů, III. Soudní exekutoři a jejich činnost, 1. vydání, Ostrava, KEY Publishing s.r.o., 2007, str. 6

občanském soudním řádu. Dále se k exekučnímu řízení vztahuje také vyhláška č. 418/2001 Sb., o postupech při výkonu exekuční a další činnosti, ve znění pozdějších předpisů a vyhláška č. 329/2008 Sb., o centrální evidenci exekucí, ve znění pozdějších předpisů, o nichž bude později ještě pojednáno. Pominout však nelze ani zákon č. 119/2001 Sb., kterým se stanoví pravidla pro případy souběžně probíhajících výkonů rozhodnutí, ve znění pozdějších předpisů.

3. Exekuční řízení - obecná část

3.1 Postavení exekutora

V souvislosti s přijetím exekučního řádu vznikla nová právnická profese v podobě soudního exekutora. Soudní exekutor je nezávislá a nestranná fyzická osoba, na niž stát přenesl část svých mocenských pravomocí a kterou pověřil exekutorským úřadem po splnění stanovených předpokladů. Na exekutora je delegována část pravomoci soudu, a to ta, která je uplatňována po vydání autoritativního soudního rozhodnutí (případně rozhodnutí jiného státního orgánu), tedy při vykonávacím (exekučním) řízení, a to při zachování pravomoci soudu, popř. jiných státních orgánů i pro oblast exekučního řízení dle platné procesní úpravy v občanském soudním řádu.⁵ Exekutorem může být pouze občan České republiky, který má plnou způsobilost k právním úkonům, absolvoval právnickou fakultu na vysoké škole se sídlem v České republice, je bezúhonný, vykonal alespoň tříletou exekutorskou praxi a složil exekutorskou zkoušku. Exekutora jmenuje do exekutorského úřadu ministr spravedlnosti, a to na základě výběrového řízení. Do tohoto výběrového řízení se může přihlásit každý, kdo splňuje výše uvedené předpoklady. Exekutorským úřadem se rozumí souhrn pravomocí exekutora k výkonu exekutorské a další činnosti trvale spojený s místem výkonu této činnosti.

V rámci své činnosti soudní exekutor především provádí nucený výkon exekučních titulů, nazývaný jako exekuční činnost. Mimo tuto hlavní náplň své činnosti je exekutor oprávněn např.: sepisovat exekutorské zápisy (včetně těch, jež se v budoucnu mohou stát exekučními tituly), doručovat soudní písemnosti, poskytovat právní pomoc oprávněnému či povinnému, přijímat do úschovy peníze, listiny a nově také provádět autorizovanou konverzi dokumentů atd. Tato další činnost exekutora je upravena v hlavě V. EŘ. Pokud jde o procesní úkony exekutora při provádění exekuce, jsou považovány za úkony soudu.

Exekuční činnost vykonává exekutor nezávisle a je při tomto výkonu vázán jen Ústavou České republiky, zákony, jinými právními předpisy a rozhodnutími soudu

⁵ TRIPES, A.: Exekuce v soudní praxi, 3. vydání, Praha, C. H. Beck, 2006, str. 755

vydanými v řízení o výkonu rozhodnutí a exekučním řízení. (§ 2 EŘ). S požadavkem na nezávislost a nestrannost exekutora souvisí institut inkompatibility. Podle § 3 odst. 2 EŘ je činnost exekutora neslučitelná s jinou výdělečnou činností s výjimkou správy vlastního majetku, činnosti vědecké, publikační, pedagogické, tlumočnické, znalecké a umělecké. Za jeho činnost exekutorovi náleží úplata. Kromě souvislosti s požadavkem na nezávislost je úplata také značnou motivací. Soudní exekutor jakožto osoba hmotně zainteresovaná na výsledku exekuce by měl přispět k rychlejšímu průběhu exekuce.

Do nedávna bylo v § 4 EŘ explicitně stanoveno, že při výkonu činností má soudní exekutor postavení veřejného činitele. Toto ustanovení však bylo novelou trestního zákona zrušeno. Institut veřejného činitele nově zákon č. 40/2009 Sb., trestní zákoník, ve znění pozdějších předpisů, dále jen TZ, uvádí pod pojmem úřední osoba a od pojetí veřejného činitele se víceméně neliší. § 127 TZ přiznává soudnímu exekutorovi postavení úřední osoby, a to při výkonu exekuční činnosti a při činnostech vykonávaných z pověření soudu nebo státního zástupce, pokud plní úkoly státu nebo společnosti a používá při tom svěřené pravomoci pro plnění těchto úkolů. Tato skutečnost má význam především ze dvou hledisek – jednak se jedná o z toho vyplývající zvýšenou trestněprávní ochranu exekutora před zásahy třetích osob (§ 325 a 326 TZ), jednak může být exekutor trestněprávně odpovědný za zneužití své pravomoci (upraveno v § 329 a 330 TZ). Exekutor může uzavírat podle zákoníku práce zaměstnanecký poměr s exekutorskými koncipienty, kandidáty a dalšími zaměstnanci (ať už jde o administrativní pracovníky nebo vykonavatele). Sporné je, zda se výše uvedené postavení úřední osoby vztahuje i na exekutorovy zaměstnance, vykonávající-li pravomoci, které stát přenesl na exekutora a ten je následně k provádění těchto úkonů zmocnil. Z dosavadní judikatury vyplývá, že na tyto osoby (kromě exekutorského kandidáta vykonávající-li funkci zástupce exekutora dle § 16 až 18 EŘ) nelze pohlížet jako na úřední osoby. Domnívám se však, že by bylo vhodné, aby i těmto osobám bylo postavení úřední osoby alespoň částečně přiznáno, a to nejen z důvodu jejich ochrany ale především také ochrany povinných, vůči nimž jsou jednotlivé kroky v rámci exekučního řízení činěny.

3.1.1 Organizace exekutorské samosprávy

Na exekutora je sice přenesena ze strany státu část mocenských pravomocí, zároveň je však exekutorská profese organizována na principu stavovské samosprávy. Uplatňuje se zde princip numerus clausus, což znamená, že počet exekutorských úřadů je omezen, přičemž numerus clausus je odůvodněn tím, že stát na exekutora přenesl část svých mocenských pravomocí a efektivní kontrola je možná pouze u omezeného počtu osob.⁶ Tento počet stanoví ministr spravedlnosti. Orgánem samosprávy exekutorů je Exekutorská komora České republiky se sídlem v Brně, jejím nejvyšším orgánem je sněm. (Dalšími orgány jsou prezidium, prezident, revizní, kárná, zkušební a kontrolní komise). Členství v komoře je povinné a vzniká okamžikem jmenování exekutora do úřadu. Její kompetence a orgány jsou upraveny v § 109-115 EŘ a stavovskými předpisy. Komora vede seznam exekutorů, koncipientů a kandidátů, provádí exekutorské zkoušky, projednává kárné návrhy apod. Vedle Ministerstva spravedlnosti také vykonává nad činností exekutora dohled. Pokud jde o státní dohled Ministerstva spravedlnosti, je vykonáván z hlediska zákonnosti a kvalitního výkonu exekutorské činnosti a to nejen nad činností soudního exekutora ve vztahu ke třetím osobám, ale i nad vnitřním fungováním exekutorského úřadu, jehož řízení je svěřeno exekutorovi.⁷ Dochází k tomu buď z vlastní iniciativy dohledového orgánu, nebo na základě stížností na postup exekutora.

3.1.2 Odpovědnost za škodu

Neopominutelným předpokladem pro výkon činnosti exekutora je též uzavření smlouvy o pojištění odpovědnosti za škodu, která by mohla vzniknout v souvislosti s výkonem exekuční činnosti (§ 11 odst. 1 EŘ). Toto pojištění odpovědnosti musí trvat po celou dobu výkonu úřadu, přičemž tato povinnost se vztahuje pouze na exekuční činnost. Exekutor samozřejmě ze své vůle může uzavřít širší pojištění, které bude pokrývat i oblasti, na něž se výše uvedená povinnost nevztahuje. V případě, že exekutor zaměstnává zaměstnance, je také nutné, aby bylo uzavřeno pojištění odpovědnosti za

⁶ KASÍKOVÁ, M. a kol.: Zákon o soudních exekutorech a exekuční činnosti (exekuční řád), komentář, 2. vydání, Praha, C. H. Beck, 2010, str. 21

⁷ HLAVSA, P.: Exekuční řád a zákon č. 119/2001 Sb. s poznámkami a prováděcími předpisy, 3. vydání, Praha, Linde, 2008, str. 22, 23

škodu způsobenou zaměstnanci exekutorského úřadu v souvislosti s jejich činností podle exekučního řádu (§ 11 odst. 2 EŘ). Podle § 32 odst. 1 EŘ exekutor odpovídá za škodu tomu, komu ji způsobil v souvislosti s činností podle tohoto zákona. Odpovídá tedy i za škodu vzniklou jinou než exekuční činností, na kterou se vztahuje povinné pojištění. Dále logicky podle výše uvedeného odpovídá za škodu způsobenou jeho zaměstnancem - ať už způsobenou při výkonu exekuční nebo další činnosti. Svě odpovědnosti se může zprostit pouze tak, že prokáže, že škodě nemohlo být zabráněno ani při vynaložení veškerého úsilí, které lze na něm požadovat. Takovým liberačním důvodem je např. neodvratitelná a nepředvídatelná přírodní událost, jakou je například povodeň.

Poněkud sporný je teoretický pohled na otázku odpovědnosti. Někteří autoři považují výše uvedenou odpovědnost za odpovědnost objektivní s možností liberace, jiní se domnívají, že jde o odpovědnost subjektivní za presumované zavinění. Podle mého názoru lze souhlasit s autory Komentáře, kteří se kloní k odpovědnosti objektivní. Svůj názor opírají jednak o shodné slovní vyjádření této odpovědnosti a odpovědnosti upravené v § 24 zákona č. 85/1996 Sb., a o advokacii, ve znění pozdějších předpisů a § 427 a násl. a § 432 zákona č. 40/1964, Sb., občanský zákoník, ve znění pozdějších předpisů (dále jen ObčZ), které jsou teorií posuzovány jako typ odpovědnosti objektivní, jednak proti pojetí této odpovědnosti jako subjektivní s presumpcí zavinění hovoří i to, že v § 32 EŘ není upravena možnost vyvinut se tím, že škůdce prokáže, že škodu nezavinil ani úmyslně, ani z nedbalosti. Rovněž i formulace důvodu, pro který se exekutor může odpovědnosti zprostit, odpovídá liberačním důvodům u odpovědnosti objektivní.⁸

Jak již bylo několikrát zmíněno, stát na exekutora přenesl část svých mocenských pravomocí. Z uvedeného vyplývá, že se na odpovědnosti exekutora za způsobenou škodu bude také podílet. Tato účast státu je upravena v § 32 odst. 3 EŘ, jenž odkazuje na úpravu odpovědnosti státu za škodu podle zvláštního právního předpisu, konkrétně zákona č. 82/1998 Sb., o odpovědnosti za škodu způsobenou při výkonu veřejné moci rozhodnutím nebo nesprávným úředním postupem a o změně zákona č. 358/1992 Sb., o notářích a jejich činnosti (notářský řád), ve znění pozdějších

⁸ KASÍKOVÁ, M. a kol.: Zákon o soudních exekutorech a exekuční činnosti (exekuční řád), komentář, 2. vydání, Praha, C. H. Beck, 2010, str. 92,93

předpisů, dále jen Odpšk.⁹ U odpovědnosti státu jde o odpovědnost objektivní bez možnosti liberace, přičemž vzájemný vztah této odpovědnosti a odpovědnosti exekutora vyjádřené v § 32 odst. 1 a 2 EŘ není bohužel nijak explicitně upraven. Tento vztah neřeší ani žádné ustanovení Odpšk. Výklad formulace v § 32 odst. 3, „že odpovědnost státu není dotčena“, by neměl vést k tomu, že by odpovědnost exekutora vůči poškozenému byla uplatňována jen až po neúspěšném uplatnění nároku vůči státu. Aplikační praxí se dospělo k závěru, že tyto dvě odpovědnosti stojí vedle sebe a je na výběru poškozeného, kterou z odpovědností uplatní, může se dokonce dovolávat svého nároku u obou odpovědných subjektů, přičemž plněním jedné odpovědné osoby zanikne nárok vymáhat škodu po druhé odpovědné osobě. Odpovědnost státu se podle § 4 Odpšk vztahuje jen na úkony soudního exekutora při výkonu exekuční činnosti, sepisování exekutorských zápisů a při činnostech vykonávaných z pověření soudu a vztahuje se jak na škodu způsobenou exekutorem účastníkům řízení, tak i na škodu způsobenou třetím osobám. Orgánem, u kterého se uplatňuje nárok na náhradu škody způsobené exekutorem, je Ministerstvo spravedlnosti.¹⁰ Domnívám se, že tato, dle mého názoru ne příliš praktická, paralelní odpovědnost by měla být nahrazena primární odpovědností státu vůči poškozeným osobám a sekundárně by měla existovat regresní odpovědnost exekutora vůči státu tak, jak je o tom uvažováno v připravované nejnovější novele exekučního řádu.

3.1.3 Povinnost mlčenlivosti

Podobně jako je advokát povinen zachovávat mlčenlivost o všech skutečnostech, o nichž se dozvěděl v souvislosti s poskytováním právních služeb, je i exekutor povinen zachovávat mlčenlivost o všech skutečnostech, o nichž se dozvěděl při provádění exekuční nebo další činnosti (§ 31 EŘ). Tato povinnost se v daném rozsahu vztahuje i na zaměstnance exekutora, na činnost exekutora v orgánech Komory, členy orgánů Komory a její zaměstnance a na osoby účastnící se kárného řízení podle tohoto zákona.

⁹ § 4 zákona č. 82/1998 Sb., o odpovědnosti za škodu způsobenou při výkonu veřejné moci rozhodnutím nebo nesprávným úředním postupem a o změně zákona č. 358/1992 Sb., o notářích a jejich činnosti (notářský řád), ve znění pozdějších předpisů, dále jen Odpšk

¹⁰ KASÍKOVÁ, M. a kol.: Zákon o soudních exekutorech a exekuční činnosti (exekuční řád), komentář, 2. vydání, Praha, C. H. Beck, 2010, str. 93-95

Povinnost mlčenlivosti trvá i po zániku výkonu úřadu exekutora, a pokud jde o jeho zaměstnance, trvá i po skončení zaměstnaneckého poměru. Obdobně i u ostatních osob. (§ 31 odst. 9 EŘ). Povinnosti mlčenlivosti může být exekutor zproštěn orgánem Komory, a to pouze z důvodů zvláštního zřetele hodných, v nezbytné míře a pro jednotlivý případ (§ 31 odst. 2 EŘ). Tímto orgánem je myšleno prezidium Komory, případně prezident Komory. V případě, že se skutečnost bude týkat pouze jednoho účastníka řízení, může exekutora zprostit mlčenlivosti tento účastník. Tento postup však nepřipadá v úvahu, pokud by se skutečnost týkala i jiných účastníků, v této situaci je třeba vyžádat souhlas i těchto účastníků.

Povinnost mlčenlivosti se nevztahuje na vztah mezi exekutorem a jeho zaměstnanci pověřenými plněním úkonů podle exekučního řádu v případě, kdy jsou tyto osoby povinny samy mlčenlivost zachovávat. Povinností mlčenlivosti není exekutor vázán v rozsahu nezbytném pro řízení před soudem. Dále není povinností mlčenlivosti vázán v rozsahu nezbytném pro řízení před jiným orgánem, je-li předmětem řízení spor mezi ním a oprávněným nebo povinným nebo jejich právními nástupci, a pro výkon státního dohledu. (§ 31 odst. 5 EŘ). Exekutor se dále své povinnosti zachovávat mlčenlivost nemůže dovolávat v kárném řízení před příslušnými orgány a zároveň není touto povinností dotčena jeho povinnost překazit spáchání trestného činu.¹¹

Porušení povinnosti mlčenlivosti zakládá kárnou odpovědnost exekutora a odpovědnost za škodu, která porušením této povinnosti vznikla. V úvahu připadá i trestní odpovědnost. (Může jít například o trestný čin ohrožení utajované skutečnosti z nedbalosti podle § 318 TZ nebo trestný čin neoprávněného nakládání s osobními údaji podle § 180 TZ).

3.1.4 Vznik exekutorského úřadu

Po svém jmenování musí každý soudní exekutor splnit množství úkolů a povinností – zejména musí splnit zákonné povinnosti, které byly popsány výše. Navíc je ale nutné si uvědomit, že vznikem exekutorského úřadu vzniká také nový podnikatelský

¹¹ Viz § 367 trestního zákoníku, § 31 odst. 7 EŘ, kde je dále uvedeno, že porušením povinnosti mlčenlivosti není plnění povinností vůči příslušnému orgánu podle zákona o některých opatřeních proti legalizaci výnosů z trestné činnosti a financování terorismu a zákona o provádění mezinárodních sankcí.

subjekt, s čímž je spojena potřeba vytvoření dalších podmínek a zároveň technického zázemí pro svůj úřad.

První povinností nově jmenovaného exekutora je zaplacení členských příspěvků Exekutorské komoře. Bezvýhradnou podmínkou, o níž jsem se již zmiňovala výše, je uzavření smlouvy o pojištění odpovědnosti za škodu, která by mohla vzniknout v souvislosti s výkonem exekutorovy činnosti. Uzavření této smlouvy je nutné prokázat Exekutorské komoře do 30 dnů od složení slibu. Od roku 2009 má Exekutorská komora uzavřenou rámcovou smlouvu se Slavia pojišťovnou a.s., kdy nově jmenovaným exekutorům pouze postačí požádat Komoru, aby soudního exekutora nechala zahrnout pod tuto pojišťovnu, a rozhodnout o výši pojistného.

Exekutor si musí v co nejkratší lhůtě zvolit adresu svého sídla, které by mělo být v obci totožné se sídlem okresního soudu, do jehož obvodu byl soudní exekutor jmenován. V případě, že by chtěl mít exekutor sídlo mimo tuto obci, musí svůj požadavek projednat s Komorou. Podkladem k vyřizování záležitostí souvisejících s exekuční činností je osvědčení vydané Komorou spolu se jmenovacím dekretem ministra spravedlnosti. V sídle svého úřadu musí exekutor umístit úřední desku, na které bude vyvěšovat svá rozhodnutí, jež mají být zveřejněna formou vyvěšení na úřední desce. Další nutností pro výkon exekutorského úřadu je úřední razítko, které na exekutorovy náklady vydá Komora. V souvislosti s novelizací OSŘ došlo od 1.7. 2009 ke změně při doručování písemností, z čehož vyplynuly pro soudní exekutory nové povinnosti. Exekutor musí vyvěšovat výzvy nebo sdělení k vyzvednutí zásilek, které nebylo možné po 10 dnech vhodit do domovní schránky povinného. Tyto výzvy by měly být vyvěšeny na úřední desce soudního exekutora a zároveň by měl být umožněn i dálkový přístup. Exekutor si tak musí zřídit i takovou úřední desku, jež tento dálkový přístup umožňuje.

Další zásadní změnou, která se dotkla činnosti soudních exekutorů, je doručování prostřednictvím datových schránek, z čehož vyplývá povinnost opatřovat listiny kvalifikovaným elektronickým podpisem. Exekutor rovněž musí provádět z moci úřední autorizovanou konverzi dokumentů, a to za pomoci aplikace czechpoint. V systému Czechpoint je pro tento účel vytvořeno nové rozhraní, které se nazývá Czechpoint@Office. Toto rozhraní obsahuje veškeré formuláře a další nástroje potřebné pro konverzi dokumentů z listinné podoby do elektronické a naopak. Kromě toho toto

rozhraní slouží k vytváření výpisů a opisů rejstříků trestů. Prvním krokem k získání možnosti autorizovaně konvertovat dokumenty je vyplnění interaktivního formuláře s žádostí o zřízení kontaktního místa Czechpoint@Office. Za několik dní pak žadateli přijde obálka s přístupovými údaji, které umožní vedoucímu úřadu nebo správci IT, aby určil, které osoby dostanou právo provádět konverzi z moci úřední a vytvořil pro ně přístupová práva. Každá taková osoba musí být vybavena kvalifikovaným i komerčním certifikátem. Z bezpečnostních důvodů se doporučuje, aby tyto certifikáty byly umístěny na zabezpečeném přenosném zařízení (takzvaný token) a chráněny heslem. Není nutné si vést evidenci zkonvertovaných dokumentů, taková data je možné získat přímo z Czechpointu.

S ohledem na zařazení soudních exekutorů mezi orgány veřejné moci je od 1.11.2009 nutné, aby exekutoři s jinými orgány veřejné moci, právníckými osobami zapsanými v obchodním rejstříku a dalších rejstřících a fyzickými osobami, které ji mají zřízenou, komunikovali prostřednictvím datové schránky.

Naprostou nezbytností, aby mohl exekutor efektivně provádět exekuční řízení, jsou vstupy do elektronických evidencí obsahujících údaje potřebné k provedení exekuce. Ty vedou v současné době - Ministerstvo financí ČR (evidence účastníků stavebního a penzijního spoření) a jednotlivé zdravotní pojišťovny (Portál Všeobecné zdravotní pojišťovny ČR a Portály resortních, odborových a podnikových pojišťoven – informace o plátcích pojistného za povinné). Informace o nemovitém majetku může od 1.11.2009 soudní exekutor získat bezplatně prostřednictvím dálkového přístupu do katastru nemovitostí. Exekuční činnost a hlavně doručování je rovněž spjata s neustálou kontrolou centrální evidence obyvatel, z níž exekutor zjišťuje trvalý pobyt povinných a případné doručovací adresy.

Jde-li o podmínky vztahující se k podnikatelskému charakteru exekutorského úřadu, na výkon činnosti soudního exekutora se nevztahuje živnostenský zákon, ale jako každý podnikatel, musí i soudní exekutor vystupovat pod svým IČ, které exekutorovi přiděluje Český statistický úřad. Po přidělení IČ se exekutor musí rovněž zaregistrovat na finančním úřadu jako plátce daně a může se zaregistrovat i jako plátce daně z přidané hodnoty.

Jednou z naprosto nejdůležitějších věcí pro každého soudního exekutora je v dnešní době software, na němž exekutor povede svou agendu, neboť bez takové evidence je dnes již nemyslitelné provádět exekuční činnost.¹²

3.1.5 Zastupování exekutora

V praxi může nastat situace, kdy exekutor nebude schopen z nějakých důvodů vykonávat svou činnost (může se jednat například o nemoc, dovolenou, pozastavení výkonu exekutorského úřadu a další vážné důvody). Na tyto případy je exekučním řádem pamatováno v podobě institutu zástupce exekutora, který je upraven v § 16 a násl. EŘ. Tohoto zástupce ustanoví Komora buď na návrh exekutora, nebo v případě, že svého zástupce exekutor nenavrhl do 1 měsíce od svého jmenování nebo byl výkon jeho úřadu pozastaven, učiní tak Komora i bez návrhu. Nedohodne-li se zastupovaný exekutor se zástupcem na podílu na odměně, rozhodne o tom Komora. Zástupcem může být ustanoven jednak jiný exekutor, jednak exekutorský kandidát za předpokladu, že bude mít uzavřenou smlouvu o pojištění odpovědnosti za škodu, která by mohla vzniknout v souvislosti s výkonem exekuční činnosti. Zástupce podepisuje listiny svým jménem a příjmením a současně uvádí také jméno a příjmení exekutora, kterého zastupuje. Pokud je zástupce exekutorem, používá své razítko a pečetidlo. Je-li exekutorským kandidátem, používá razítko a pečetidlo exekutora, kterého zastupuje.

3.1.6 Zánik výkonu exekutorského úřadu

V § 15 EŘ je uveden taxativní výčet situací, při nichž zaniká výkon exekutorského úřadu jakožto souboru pravomocí konkrétního exekutora. Jedná se o smrt exekutora, prohlášení za mrtvého, odvolání, pozbytí státního občanství, zbavení nebo omezení způsobilosti k právním úkonům a datum právní moci rozhodnutí, kterým bylo uloženo kárné opatření. Exekutora odvolává ministr spravedlnosti v případech v zákoně uvedených.¹³ Ministr zahajuje řízení o odvolání na žádost exekutora, nebo když se dozví o jiném důvodu pro odvolání, přičemž Komora je povinna tyto důvody

¹² KUBIS, M.: Vznik exekutorského úřadu aneb co čeká nově jmenované exekutory, Komorní listy březen 2010, str. 10-12, NEMRAVA, P.: Konverze dokumentů z moci úřední aneb stručný úvod pro exekutory, Komorní listy prosinec 2009, str. 25

¹³ Viz § 15 odst. 2 EŘ

oznamovat. Pokud se jedná o případ, kdy exekutor o odvolání požádá sám, je povinen úřad vykonávat až do dne, kdy bude ministrem odvolán, v ostatních případech se výkon úřadu exekutora pozastavuje.

Nastala-li některá z výše uvedených skutečností majících za následek zánik výkonu exekutorského úřadu, bylo nutné, aby účastníci exekučního řízení na straně oprávněného podali u příslušného exekučního soudu (jímž je soud, který vydal usnesení o nařízení exekuce) návrh na pověření jiného soudního exekutora. Nepodal-li oprávněný tento návrh, nastala překážka řízení, pro niž nebylo lze v řízení pokračovat, a proto příslušný exekuční soud exekuční řízení zastavil.¹⁴ Kontinuitu zahájených řízení v situaci, kdy zanikl výkon exekutorského úřadu, mělo vyřešit nové ustanovení odst. 5 § 15 EŘ, které přinesla takzvaná střednědobá novela (zákon č. 286/2009 Sb.) a které stanoví, že exekutor jmenovaný do uvolněného úřadu naváže na dosavadní činnost původního exekutora a převezme jeho neukončené spisy. Nově jmenovaný exekutor současně poučí oprávněného o možnosti požádat o změnu exekutora. Přes snahu zákonodárce však nedošlo k odstranění jednoho z nejpalcivějších problémů, které vznikají v souvislosti s ukončením činnosti soudního exekutora, a to je předání a převzetí spisů. Nově jmenovaný exekutor je oprávněn převzít neukončené spisy, současně má zajistit předání spisů ukončených spolu s razítky, průkazy atd. Nově jmenovanému exekutorovi, soudu, v jehož obvodu zaniklý exekutor působil, ani exekučnímu soudu však nejsou dána jakákoli oprávnění předání vynutit, ať už v soudním sporu nebo nedobrovolným převzetím. I nadále je tedy nutná součinnost zaniklého exekutora nebo jeho dědiců. Intenzita poskytnuté součinnosti navíc může být podmíněna kvalitou dohody o podílu zaniklého exekutora na odměně exekutora nově jmenovaného.¹⁵

¹⁴ Postup při zániku výkonu exekutorského úřadu, 3.6.2009

<http://www.ekcr.cz/1/aktuality-pro-verejnost-archiv/103-postup-pri-zaniku-vykonu-exekutorskeho-uradu?w=>

¹⁵ JAROŠ, V., MOLÁK S.: Stručná úvaha nad ustanovením § 15 odst. 5 exekučního řádu, Komorní listy březen 2010, str. 12-13

3.2 Příslušnost soudu a exekutora

3.2.1 Příslušnost soudu

Jednou z procesních podmínek, které soud podrobuje zkoumání před tím, než případně nařídí exekuci, je i jeho příslušnost. Ta je upravena v § 45 EŘ. Věcně příslušným je v prvním stupni vždy okresní soud a to i tehdy, pokud v nalézacím řízení rozhodoval soud krajský. Místně příslušným exekučním soudem je soud, v jehož obvodu má bydliště povinný, je-li fyzickou osobou, a nemá-li bydliště, soud, v jehož obvodu se zdržuje. Má-li povinný, který je fyzickou osobou, bydliště na více místech, jsou místně příslušnými všechny soudy, v jejichž obvodu bydlí s úmyslem zdržovat se tam trvale. Nemá-li povinný bydliště v ČR a ani se v ní nezdržuje, je tímto soudem soud, v jehož obvodu má povinný majetek – je-li takových soudů více, pak je příslušným ten soud, kterému byla jako prvnímu doručena žádost exekutora o udělení pověření. Jde-li o právnickou osobu, příslušným je soud, v jehož obvodu má sídlo. Vzhledem k tomu, že nově je návrh na nařízení exekuce podáván u soudního exekutora, není již na oprávněném, aby vybíral příslušný exekuční soud. Pokud však oprávněný exekuční soud ve svém návrhu určí, může jej exekutor změnit. Jaký však následuje postup, byl-li návrh na nařízení exekuce podán u nepřislušného soudu? Dojde-li návrh na nařízení exekuce jinému než exekučnímu soudu, soud jej neprodleně postoupí exekučnímu soudu - tedy soudu příslušnému, případně věc předloží Nejvyššímu soudu k rozhodnutí. V soudní praxi nebylo dlouhou dobu jasné, jak vystihnout požadavek „neprodleného“ postoupení. Někteří soudci zastávali názor, že je třeba respektovat úpravu zakotvenou § 105 odst. 2 OSŘ, a o postoupení rozhodnout usnesením, zatímco jiní postupovali neformálně pouhým přípisem. Ke sjednocení došlo až přijetím stanoviska Nejvyššího soudu¹⁶, které upozorňuje na to, že exekuční řád procesní úpravu reakce soudu na okolnost, že je pro rozhodnutí o předloženém návrhu soudem místně nepřislušným, neobsahuje. Pak je – se zřetelem k jeho ustanovení § 52 odst. 1 – namíste přihlížet k tomu ustanovení OSŘ, které naopak takovou úpravu zakotvuje; jím je ustanovení § 105 OSŘ. Užití tohoto ustanovení v exekučním řízení však nemůže vést

¹⁶ Stanovisko Nejvyššího soudu k výkladu zákona č. 120/2001 Sb., o soudních exekutorech a exekuční činnosti (exekuční řád) a o změně dalších zákonů, ve znění pozdějších předpisů, sp. zn.: Cpjn 200/2005, ze dne 15.2.2006

k tomu, aby byl zmařen účel výkonu rozhodnutí. Proto o tom, že není místně příslušný (a kterému soudu se věc postupuje jako místně příslušnému), soud rozhodne usnesením, které se však doručuje jen oprávněnému. Povinnému se toto usnesení doručí nejdříve s usnesením, kterým bylo rozhodnuto o návrhu na nařízení exekuce. Výjimku lze připustit tam, kde takový následek nastat nemůže, například při exekuci vyklizením (bytu). Povinný může vyjádřit odlišný názor na dosavadní hodnocení otázky místní příslušnosti námitkou v odvolání proti následnému usnesení.

Jelikož má exekuční řád zvláštní samostatnou úpravu hledisek pro založení místní příslušnosti u fyzických osob, neuplatní se úprava v § 252 OSŘ. Z toho plyne, že i pro nařízení exekuce k vydobytí výživného pro nezletilé děti je místně příslušným soud, v jehož obvodu má bydliště povinný a nikoliv soud, v jehož obvodu je bydliště nezletilého dítěte, jak je to upraveno v § 252 odst. 3 OSŘ.

Z výše zmíněného stanoviska Nejvyššího soudu a v současné době již i ze samotného ustanovení o místní příslušnosti vyplývá, že místně příslušným soudem, pokud jde o právnickou osobu, je také soud, v jehož obvodu má právnická osoba majetek, jestliže nemá sídlo v České republice.¹⁷

Rozhodovat o odvoláních jsou funkčně příslušné krajské soudy. Výjimkou jsou případy odvolání podle § 208 a 210a OSŘ, kde je příslušný okresní soud (např. odmítnutí opožděně podaného odvolání).

3.2.2 „Příslušnost“ exekutora

Pokud jde o „příslušnost“ exekutora, exekuci provede ten exekutor, kterého v návrhu na provedení exekuce navrhne oprávněný. Výběr je tedy plně v dispozici oprávněného a soud je povinen se touto volbou řídit. Soud tak nemůže návrh na pověření určitého exekutora odmítnout ani tehdy, je-li jeho sídlo vzdálené od bydliště povinného, což implikuje vyšší náklady exekutora (konkrétně jde o hotové výdaje). Úhradu těchto nákladů by bylo možné následně odmítnout tehdy, pokud by oprávněný zvolil vzdáleného exekutora svévolně, tedy bez rozumného důvodu nebo dokonce se záměrem takto šikanovat povinného tím, že se náklady exekuce neúměrně zvýší.

¹⁷ Stanovisko Nejvyššího soudu k výkladu zákona č. 120/2001 Sb., o soudních exekutorech a exekuční činnosti (exekuční řád) a o změně dalších zákonů, ve znění pozdějších předpisů, sp. zn.: Cpjn 200/2005, ze dne 15.2.2006 (bod III.)

Je žádoucí také podotknout, že ačkoli je exekutor jmenován do svého úřadu v obvodu okresního soudu a je při své exekuční a další činnosti vázán na exekutorský úřad, neznamena to, že by se volba exekutora oprávněného měla omezit pouze na daný obvod exekučního soudu. Naopak oprávněný může požadovat pověření soudního exekutora bez ohledu na to, v obvodu kterého okresního soudu má sídlo.¹⁸

Na tomto místě je vhodné pohovořit o připravované změně exekučního řádu, která má tento princip založený na svobodné volbě oprávněného, k němuž se já osobně kloním spíše, nahradit principem teritoriality soudního exekutora. K chystané novele se strhla rozsáhlá diskuze mezi exekutory, a to zejména na stránkách časopisu vydávaného Exekutorskou komorou nazvaném „Komorní listy“. Z jednotlivých příspěvků je zřejmé, že drtivá většina názorů se rozděluje do dvou názorově protichůdných skupin. Na jedné straně stojí zastánci současného systému, kdy je exekutor sice jmenován do svého sídla v rámci obvodu některého okresního soudu, ale jeho působnost tím není nijak omezena a exekuční činnost tak může provádět na celém území republiky. Na druhé straně se názorově sdružují exekutoři, kteří by raději přivítali připravovanou změnu na teritoriální princip, kdy by místní příslušnost soudního exekutora byla zřejmě totožná s místní příslušností exekučního soudu a byla by tedy dána bydlištěm, resp. sídlem povinného. Je dokonce možné, že by si oprávněný nemohl vybrat ani mezi více exekutory působícími v obvodu téhož soudu a nápad by byl přidělován exekutorům dle rozvrhu práce. Zastánci současného systému zdůrazňují především potřebu volné soutěže mezi jednotlivými exekučními úřady a s tím spojený neustálý tlak na kvalitně odvedenou práci. Sympatizanti s nově se rýsující podobou příslušnosti kladou důraz na postavení exekutora, jež je podobné postavení soudce a na s tím spojený požadavek nezávislosti a nestrannosti exekutora. Dokonce se objevila i vyslovená modifikace zásady že „nikdo nesmí být odebrán svému zákonnému soudci – každý má svého exekutora. Naproti tomu zase stojí princip svobodné volby exekutora oprávněným, přičemž právě tato volba dle některých názorů staví exekutora do závislého postavení na oprávněném. Tato „ekonomická závislost na oprávněném“ je chápána jako naprostý rozpor s § 2 EŘ, dle něhož „exekutor vykonává exekuční činnost nezávisle“ a dostává se do rozporu rovněž s ustanovením § 29 EŘ, které zakotvuje, že exekutor je vyloučen z provedení exekuce,

¹⁸ KASÍKOVÁ, M. a kol.: Zákon o soudních exekutorech a exekuční činnosti (exekuční řád), komentář, 2. vydání, Praha, C. H. Beck, 2010, str. 79,80

jestliže se zřetelem na jeho poměr k věci, k účastníkům exekučního řízení nebo k jejich zástupcům je tu důvod pochybovat o jeho nepodjatosti. Dalším argumentem přívrženců zavedení teritoriality je i jejich přesvědčení, že vykonává-li exekutor exekuce v celostátní působnosti, snižuje se pro běžného povinného reálná možnost účasti na exekučním řízení, protože na to jednoduše nemá prostředky a zároveň jsou zvyšovány náklady exekuce ze strany exekutora. Územní princip je v podstatě prezentován jako určitá možná forma očištění činnosti soudního exekutora, jež má časem vést ke snížení mediálního tlaku a získání většího respektu k této profesi. Častým argumentem pro zavedení teritoriality je rovněž snaha o spravedlivější rozdělení prováděných exekucí mezi jednotlivé exekutorské úřady, což by zřejmě uvítala řada malých exekutorských úřadů. V současnosti je rozvrstvení prováděných exekucí značně nevyvážené, když dle sdělení mluvčí Exekutorské komory je téměř polovina exekucí v rukou pěti úřadů, desítky úřadů disponují zhruba pěti tisíci exekucí ročně a zbytek provádí několik set exekucí ročně. Na druhou stranu je ale zajímavý fakt, že soudní exekutoři působí v ČR od roku 2001 a doposud nikdo z nich veřejně neoznámil existenční problémy, které by měly směřovat k zániku úřadu soudního exekutora. Navíc je nutné zdůraznit, že mnozí soudní exekutoři volí cestu menších a středních úřadů zcela dobrovolně a v důsledku chystané změny by najednou byli zavaleni tisíci přidělených případů, na něž by ani kapacitně nemuseli být připraveni.¹⁹

Za zmínku stojí rovněž příspěvek Radima Opletala, který se snaží najít určitý kompromis mezi těmito dvěma názorovými skupinami, když navrhuje princip teritoriality, ale pouze částečný, nikoliv ve vztahu k oprávněným – občanům a soukromým obchodním společnostem, u nichž by měla zůstat působnost celostátní, ale jen u státních a polostátních institucí – jako jsou obce, kraje, zdravotní pojišťovny, České dráhy, Česká televize a podobně.²⁰

Zavedení teritoriálního principu je zjevně evropským trendem, jelikož zcela jasně převažují země, v nichž je tento princip zaveden. Celostátní působnost soudních

¹⁹ TUNKL, M.: Exekutoři bez hranic, Komorní listy prosinec 2009, str. 4-6, POLANSKÝ, P.: Územní působnost soudního exekutora, Komorní listy březen 2010, str. 3-4, MOHYLA, R.: Proč zachovat stávající řízení, Komorní listy březen 2010, str. 4-5

²⁰ OPLETAL, R.: Otázky kolem teritoriality, Komorní listy březen 2010, str. 6-8

exekutorů nacházíme pouze v České republice, na Slovensku, v Nizozemí a Albánii, tedy v geograficky menších státech. V evropských státech je možné sledovat několik různých modelů, které se liší kritériem, na základě něhož je území mezi exekutory rozděleno. Nejčastěji se jedná o jurisdikci shodnou se soudem prvního stupně, u něhož soudní exekutor také nezřídka přímo působí, nebo v jehož obvodu má exekutor své sídlo (např.: Belgie, Dánsko, Francie, Řecko, Maďarsko atd.). Vyšší správní jednotka, jakou jsou kraj, provincie nebo region, je druhým nejčastěji používaným klíčem pro určení působnosti soudního exekutora (např.: Rakousko, Německo, Španělsko). Ve výjimečných případech lze nalézt i určité hybridní modely, kdy je působnost omezena na okres, avšak za určitých podmínek je rozšiřitelná na území větší. Tak je tomu například v Litvě, Polsku, Portugalsku, Španělsku a Švédsku. Třetí skupina států asociuje působnost soudního exekutora s polohou exekvovaného majetku, např. Itálie.²¹

Přestože princip teritoriality má v Evropě evidentně poměrně silnou pozici a i přes logické protiargumenty se však stále přikláním spíše ke stávajícímu modelu, a tedy ke svobodné volbě exekutora oprávněným. Stejně jako D. Beníková ve svém článku²² i já se domnívám, že vzhledem k tomu, že tím kdo porušil svoji povinnost je povinný a exekuční řád by měl být především nástrojem oprávněného k uplatnění svých vykonatelných nároků, měl by oprávněný mít možnost vybrat si exekutora, k jehož práci má důvěru a jemuž na základě svého rozhodnutí vymáhání pohledávky svěří. Mezi jednotlivými úřady panují obrovské rozdíly, pokud jde o efektivitu vymáhání a rovněž jde-li o komunikaci s oprávněným. Navíc osvědčí-li se nějaký exekutor, je běžné, že mu oprávněný svěřuje většinu svých pohledávek nebo dokonce veškeré, přičemž zavedením systému teritoriality by oprávněný nově musel komunikovat ne s jedním ale s mnohými exekutorskými úřady, což by mohlo být komplikované nebo minimálně komplikovanější než za současného stavu. Změna by sice mohla přinést i řadu pozitivního - jako zejména zdůraznění nestranného a nezávislého postavení exekutora, snížení nákladů exekuce, nebo vyvážení počtů prováděných exekucí na jednotlivých exekutorských úřadech, nebudeme-li toto posuzovat naopak jako zvýhodňování malých exekutorských úřadů na úkor větších, nicméně jejím důsledkem by bylo naprosté

²¹ PETR, D.: Teritorialita v Evropě, Komorní listy březen 2010, str. 2, www.uilhj.com, www.ec.europa.eu

²² Beníková, D.: Několik úvah nad připravovanou změnou exekučního řádu, Bulletin advokacie 6/2010

narušení soutěže mezi jednotlivými exekutorskými úřady a ruku v ruce s tím zcela jistě snížená efektivita vymáhání, neboť každý exekutorský úřad by měl zaručen určitý počet exekucí.²³

3.2.3 Vyloučení exekutora

Je nutné, aby exekuci prováděl nestranný a nepodjatý exekutor. Na tuto problematiku je pamatováno v § 29 EŘ. Exekutor je podle tohoto ustanovení vyloučen z provedení exekuce, jestliže má zvláštní poměr k věci, k účastníkům exekučního řízení nebo k jejich zástupcům a je tedy důvod pochybovat o jeho nepodjatosti. Důvodem k vyloučení však nejsou okolnosti, které spočívají v postupu exekutora v exekučním řízení o projednávané věci. O vyloučení exekutora rozhoduje exekuční soud. Jakmile bude exekutor přesvědčen, že je podjatý, je povinen tuto skutečnost neprodleně oznámit exekučnímu soudu. V takovém případě může nadále činit jen takové úkony, které nesnesou odkladu. Nesmí však například vydávat exekuční příkazy. Právo vyjádřit se k osobě exekutora, který byl pověřen exekucí v jejich případě, je procesním právem účastníků řízení a o tomto právu musí být účastníci exekutorem poučeni. Námitku podjatosti musí účastník uplatnit nejpozději do pěti dnů ode dne, kdy byl exekutor soudem pověřen; nevěděl-li v této době o pověření exekutora k provedení exekuce, důvodu vyloučení nebo vznikl-li tento důvod později, může námitku uplatnit do pěti dnů poté, co se o něm dozvěděl. Později je možné námitku vznést jen tehdy, nebyl-li účastník exekutorem poučen o svém právu vznést námitku podjatosti, v tomto případě je možné námitku uplatnit kdykoli během řízení.

Námitky podjatosti nemají odkladný účinek, exekutor však po jejich podání může činit pouze neodkladné úkony. Zákon dále upravuje obsahové náležitosti vznesené námitky. Námitka musí obsahovat označení exekutora, dále okolnosti, které zakládají důvod pochybností o jeho nepodjatosti, datum, kdy se účastník o těchto okolnostech dozvěděl, a důkazy, o něž může svá tvrzení opřít. Námitky se podávají přímo k exekutorovi, který vyzývá k jejich doplnění či opravě, pokud neobsahují stanovené náležitosti. Jelikož o námitce rozhoduje soud a nikoli exekutor, je exekutor

²³ BENÍKOVÁ, D.: Několik úvah nad připravovanou změnou exekučního řádu, Bulletin advokacie 6/2010, str. 40-42

povinen bezodkladně věc společně se svým vyjádřením předat exekučnímu soudu. Ve snaze zabránit průtahům v řízení se nepřihlíží k námitce, která je zcela zjevně opožděná, podaná v den skončení nebo zastavení exekuce nebo se opírá o skutečnosti, o nichž již bylo soudem rozhodnuto. Takové námitky exekutor nepředkládá soudu a pokračuje v řízení.

Jak bylo již výše uvedeno, o vyloučení exekutora rozhoduje pouze soud. Proti tomuto soudnímu rozhodnutí není přípustný žádný opravný prostředek, soud je doručuje oprávněnému, povinnému a exekutorovi. Pokud soud rozhodne o vyloučení exekutora, vyzve oprávněného, aby navrhnul jiného exekutora, kterého soud následně pověří provedením exekuce. Nově pověřený exekutor rozhodne příkazem k úhradě nákladů exekuce o dosud vzniklých nákladech exekuce.²⁴

Podle stanoviska Nejvyššího soudu²⁵ veřejnoprávní znaky postavení exekutora znemožňují, aby exekutor – byť s odvoláním na oprávnění podle § 74 odst. 1 písm. a EŘ²⁶ - poskytoval právní pomoc, jejímž obsahem je zastupování oprávněného v exekučním řízení, v němž podle jím podávaného návrhu má být současně pověřen provedením exekuce.

Na tomto místě by bylo též vhodné zmínit možnost zproštění pověření exekutora. Je-li exekutor pověřen provedením exekuce, je zde jistý předpoklad, že jde o pověření trvalé. Za určitých podmínek je však možné, aby oprávněný požádal o změnu exekutora. Zákon to připouští v § 44 b EŘ, který stanoví, že požádá-li oprávněný soud o změnu exekutora, soud exekutora po jeho vyjádření pověření zproští, jsou-li proto důvody zvláštního zřetele hodné. V takovém případě pověří soud provedením exekuce exekutora, kterého navrhne oprávněný, a exekutor zproštěný pověření mu věc postoupí, přičemž účinky původního návrhu na provedení exekuce zůstávají zachovány. Ohledně důvodů pro zproštění exekutora panovaly v soudní praxi rozdílné názory. Jeden názor se

²⁴ KASÍKOVÁ, M. a kol.: Zákon o soudních exekutorech a exekuční činnosti (exekuční řád), komentář, 2. vydání, Praha, C. H. Beck, 2010, str. 82-84

²⁵ Stanovisko Nejvyššího soudu k výkladu zákona č. 120/2001 Sb., o soudních exekutorech a exekuční činnosti (exekuční řád) a o změně dalších zákonů, ve znění pozdějších předpisů, sp. zn.: Cpjn 200/2005, ze dne 15.2.2006

²⁶ Podle § 74 odst. 1 písm. a) EŘ exekutor může v rámci další činnosti mimo jiné poskytovat právní pomoc po vydání exekučního titulu, jakož i v souvislosti s exekuční činností a další činností.

opíral o subjektivní posuzování těchto důvodů (např.: vztah důvěry oprávněného k exekutorovi, jako důvod pro zproštění by postačovala i pochybnost o řádném postupu exekutora při provádění exekuce), druhý názor upřednostňoval hledisko objektivní (dlouhodobá nemoc exekutora, dlouhodobá nefunkčnost jeho úřadu). Nejvyšší soud se ve svém stanovisku vcelku logicky přiklání k objektivnímu hledisku. Důvody zvláštního zřetele hodné způsobilé k tomu, aby soud zprostil exekutora dřívějšího pověření, nemohou spočívat jen v subjektivním hodnocení oprávněného, jak exekutor exekuci konkrétně provádí, nýbrž je zapotřebí, aby šlo o okolnosti závažné z objektivního hlediska, které překáží, aby exekuce mohla být efektivně (podle práva) provedena.²⁷

3.3 Účastníci řízení

Účastníky řízení jsou oprávněný a povinný. Stejným způsobem je vymezen okruh účastníků vykonávacího řízení v OSŘ.²⁸ Oprávněným je ten, kdo podá návrh na nařízení exekuce a sám sebe v tomto návrhu označí jako oprávněného a povinným je ten, kdo je oprávněným v návrhu označen jako povinný. Těmto osobám náleží výkon procesních práv a povinností obsažených v EŘ a OSŘ. Skutečnost, že se oprávněný v návrhu na nařízení exekuce označí za oprávněného, nemusí však znamenat, že je také nositelem hmotněprávního oprávnění, které má být vykonáno. Stejně tak povinný nemusí být osobou, která má vůči oprávněnému uplatňovanou povinnost. Zjistí-li soud, že oprávněný není osobou, které svědčí právo z exekučního titulu nebo povinný osobou, které je exekučním titulem povinnost uložena, návrh na nařízení exekuce zamítne. I v tomto případě jsou však účastníci až do pravomocného skončení řízení označováni jako oprávněný a povinný a je s nimi jednáno jako s účastníky řízení. Na straně oprávněného nebo povinného může vystupovat i více osob než pouze jedna (tzv. společenství účastníků). Toto společenství musí však být založeno již exekučním titulem.

²⁷ Zejm.: Stanovisko Nejvyššího soudu k výkladu zákona č. 120/2001 Sb., o soudních exekutorech a exekuční činnosti (exekuční řád) a o změně dalších zákonů, ve znění pozdějších předpisů, sp. zn.: Cjpn 200/2005, ze dne 15.2.2006 (bod XIV.); TRIPES, A.: Exekuce v soudní praxi, 3. vydání, Praha, C. H. Beck, 2006, str. 758, 759

²⁸ Viz § 94 odst. 2 OSŘ a § 255 odst. 1 OSŘ

Nelze také opomenout, že účastníky exekučního řízení se pro určitý jeho úsek mohou stát i jiné osoby než oprávněný a povinný. Jedná se např. o: plátce mzdy, peněžní ústav, dlužníka povinného, dražitele atd. Takovou osobou je i exekutor, pokud jde např. o jeho možnost podat opravný prostředek proti rozhodnutí soudu o jeho nároku na odměnu a náhradu hotových výdajů. Účastníkem řízení může být rovněž manžel povinného, o jehož účasti na řízení bude níže podrobněji pojednáno.

Během exekučního řízení mohou nastat situace, kdy věcná legitimace účastníků řízení vyplývá nejen ze samotného exekučního titulu, ale též z jiných právních skutečností. Nejčastějším případem bude situace předvídaná v § 36 odst. 3, kdy dojde k přechodu či převodu práva nebo povinnosti vyplývající z exekučního titulu. Může jít ale též o situaci, kdy na základě pravomocného rozsudku o odpůřčí žalobě, jímž je deklarována neúčinnost právního úkonu vůči oprávněnému, lze vést na základě exekučního titulu vydaného proti povinnému exekuci přímo proti nabyvateli z neúčinného právního úkonu. Účastenství těchto osob však nelze zhojit v exekuci nařízené proti původní povinné osobě, je nutné podat proti nabyvateli samostatný návrh na nařízení exekuce omezený jen na postižení dotčených věcí.

Pokud jde o insolvenční řízení vedené proti povinnému, nemá vliv na účastenství povinného v exekuci. Návrh se i nadále podává proti povinnému. Účastníkem exekučního řízení na straně povinného je tedy přímo úpadce, insolvenční správce může namísto úpadce vystupovat v exekuci jen tehdy, je-li na straně oprávněného, po prohlášení konkurzu může podat návrh na nařízení exekuce nebo se dnem prohlášení konkurzu stává oprávněným, pokud exekuce již probíhá. Jinak je tomu u vymáhání pohledávek za majetkovou podstatou a pohledávek jim postavených na roveň, jež se uplatňují vůči insolvenčnímu správci pořadem práva tak, jako by insolvenční správce v nich byl dlužníkem. Podle § 203 odst. 4 zákona č. 182/2006 Sb., o úpadku a způsobech jeho řešení (insolvenční zákon), ve znění pozdějších předpisů, dále jen InsZ, neuspokojí-li insolvenční správce tyto pohledávky v plné výši a včas, může se věřitel domáhat jejich splnění žalobou podanou proti insolvenčnímu správci, přičemž nejde o incidenční spor. Po právní moci rozhodnutí o této žalobě určí lhůtu k uspokojení prisouzené pohledávky a jejího příslušenství svým rozhodnutím insolvenční soud a současně rozhodne, která část majetkové podstaty může být použita k uspokojení. Učiní tak jen na návrh oprávněné osoby nebo insolvenčního správce (§ 203

odst. 5 InsZ). Exekuci, která by postihovala majetek náležející do majetkové podstaty dlužníka, lze pro pohledávky za majetkovou podstatou a pohledávky jim na roveň postavené v průběhu insolvenčního řízení nařídit a provést jen na základě výše popsaného rozhodnutí insolvenčního soudu a s omezeními tímto rozhodnutím založenými. V takovém případě se návrh na nařízení exekuce podává proti insolvenčnímu správci. (§ 267 odst. 2 InsZ).

Bez zajímavosti rovněž není skutečnost, že exekutor nemůže povinnost uloženou exekučním titulem právnické osobě vymáhat na společníkovi této společnosti, jenž ručí za její závazky svým jměním. Takový postup by byl možný jen tehdy, byla-li by exekuce vedena na základě exekučního titulu vydaného v nalézacím řízení a ukládajícího povinnost přímo společníkovi jako ručiteli za závazek společnosti.²⁹

3.3.1 Účast manžela povinného na řízení a společné jmění manželů

Exekuční řád podobně jako OSŘ při soudním výkonu rozhodnutí umožňuje, aby byl exekucí postižen majetek, který patří do společného jmění manželů (dále jen SJM). Podle novelizovaného § 36 odst. 2 EŘ jsou-li exekučním příkazem postiženy věci, práva nebo jiné majetkové hodnoty patřící do společného jmění manželů, je účastníkem exekučního řízení, pokud jde o tyto věci, práva nebo jiné majetkové hodnoty, i manžel povinného. Novelou došlo ke zpřesnění tohoto ustanovení, kdy na místo původního - jsou-li „exekucí“ postiženy věci, práva nebo jiné majetkové hodnoty patřící do SJM je nově zakotveno - jsou-li „exekučním příkazem“ postiženy věci, práva nebo jiné majetkové hodnoty patřící do SJM. Dřívější ustanovení bylo hůře interpretovatelné, a proto nebyl výklad skutečnosti, kdy se manžel stává účastníkem řízení, dlouhou dobu jednotný. V řízení o výkon rozhodnutí je obdobné ustanovení § 255 odst. 2 OSŘ standardně vykládáno tak, že manžel povinného se stává účastníkem řízení, je-li nesporné nebo alespoň možné, že postihované věci patří do SJM; účastenství manžela se zakládá dnem, kdy soud nařídil usnesením výkon rozhodnutí. S problematikým určením okamžiku, kdy se manžel povinného stává účastníkem exekučního řízení, souvisela i nejistota, která poměrně dlouhou dobu panovala v soudní praxi ohledně

²⁹ Zejm.: KASÍKOVÁ, M. a kol.: Zákon o soudních exekutorech a exekuční činnosti (exekuční řád), komentář, 2. vydání, Praha, C. H. Beck, 2010, str. 113-116; TRIPES, A.: Exekuce v soudní praxi, 3. vydání, Praha, C. H. Beck, 2006, str. 60

odpovědi na otázku, zda je manžel povinného oprávněn podat odvolání proti usnesení o nařízení exekuce. Nejvyšší soud se ve svém výkladovém stanovisku pokoušel sjednotit postup soudů v této otázce. Podle tohoto stanoviska je manžel povinného osobou oprávněnou podat odvolání proti usnesení o nařízení exekuce, přichází-li v úvahu, že konkrétním exekučním příkazem může být postižen majetek v jeho společném jmění s povinným. Svůj závěr opírá zejm. o to, že jestliže nelze vyloučit, že určitým způsobem exekuce, jenž je exekutorovi po nařízení exekuce k dispozici, objektivně může být postižen majetek v SJM, nabízí se řešení obdobné tomu, jež je popsáno ve vztahu k § 255 odst. 2 OSŘ výše; je-li tedy postižení majetku v SJM alespoň možné, je přiléhavé manžela povinného pokládat za účastníka exekučního řízení již od vydání usnesení o nařízení exekuce, a v důsledku toho jej i vybavit legitimací k podání odvolání. Lhůta k odvolání manželu povinného pak počíná od okamžiku, kdy mu bylo usnesení o nařízení exekuce doručeno.³⁰ Se stanoviskem Nejvyššího soudu polemizoval například JUDr. Jaroslav Mádr. Podle jeho názoru byl závěr, že manžel povinného může podat odvolání proti usnesení o nařízení exekuce i v době před vydáním exekučního příkazu stejně absurdní, jako kdyby byl vysloven závěr, že určitá práva a povinnosti spojená s nařízením exekuce vznikají mezi žalobcem a žalovaným již v okamžiku vykonatelnosti rozsudku v nalézacím řízení, neboť je zde potenciální možnost, že uložená povinnost nebude splněna a exekuce bude nařízena. Podle jeho názoru se manžel účastníkem řízení může stát nejdříve až v okamžiku vydání exekučního příkazu postihujícího majetek v SJM.³¹ Taková byla i praxe odvolacích soudů až do vydání výše citovaného sjednocujícího stanoviska, které tuto praxi svým obsahem v podstatě popřelo. Časem však toto teoretické stanovisko bylo překonáno a dospělo se k tomu, že manžel povinného se skutečně stává účastníkem exekučního řízení nejdříve tehdy, kdy je ohledně majetkových hodnot v SJM vydán exekuční příkaz, přičemž pro vznik účastenství není rozhodné, zda byl manželovi takový exekuční příkaz nebo usnesení o nařízení exekuce doručeno. Současnou právní úpravu, která reagovala na složitou

³⁰ Stanovisko Nejvyššího soudu k výkladu zákona č. 120/2001 Sb., o soudních exekutorech a exekuční činnosti (exekuční řád) a o změně dalších zákonů, ve znění pozdějších předpisů, sp. zn.: Cpjn 200/2005, ze dne 15.2.2006 (bod IX.)

³¹ MÁDR, J.: Ke stanovisku Nejvyššího soudu k výkladu exekučního řádu, Právní rozhledy 10/2006, str. 371

interpretaci okamžiku vzniku účasti manžela povinného v exekučním řízení, hodnotím kladně, protože došlo k odstranění těchto výkladových problémů a nyní je tak naprosto jasně určeno, jakým okamžikem se manžel povinného stává účastníkem řízení.

Další procesní obranou manžela povinného je možnost podání návrhu na zastavení nebo odklad exekuce nebo žaloba na vyloučení věci z exekuce (tzv. excindační žaloba).

Pravidla pro možnost postihu majetku ve společném jmění jsou v exekučním řádu v podstatě stejná jako ta, která se uplatňují ve výkonu rozhodnutí podle OSŘ.³² Uvedená úprava umožňuje exekuci na majetek patřící do společného jmění manželů i tehdy, pokud jde o vymáhání závazku, který vznikl za trvání manželství jen jednomu z manželů. Na tomto místě je vhodné zmínit rozsudek Nejvyššího soudu³³, který změnil judikaturou i právní doktrínou zastávaný právní názor, že za splnění závazku náležejícího do společného jmění manželů, jenž byl sjednán pouze jedním z manželů, odpovídají společně a nerozdílně oba manželé. Podle tohoto právního názoru není možné splnění závazku, který převzal pouze jeden z manželů, vymáhat na druhém z manželů, přestože tento závazek náleží do jejich společného jmění (srov. § 143 odst. 1 písm. b) a § 145 odst. 3 ObčZ). Jedním z argumentů Nejvyššího soudu pro toto nové řešení byla i obava z toho, že původně zastávaný výklad by vedl k problémům v exekučním řízení. Při exekuci na majetek toho z manželů, jenž nebyl stranou smlouvy, z níž vymáhaný závazek vyplývá, by totiž mohl být postižen nejen majetek ve společném jmění, ale i výlučný majetek tohoto manžela.³⁴

Za majetek patřící do společného jmění manželů se pro účely exekuce považuje i majetek, který není součástí SJM jen proto, že byl smluvně zúžen zákonem stanovený rozsah SJM nebo byl smlouvou vyhrazen vznik SJM ke dni zániku manželství. Při provádění exekuce se také nepřihlíží ke smlouvě, kterou bylo zúženo SJM o majetek, který patřil do SJM v době vzniku vymáhané pohledávky. Totéž platí, bylo-li smlouvou

³² Srov. § 262a OSŘ a § 42 EŘ

³³ Rozsudek velkého senátu občanskoprávního a obchodního kolegia Nejvyššího soudu ze dne 12.9.2007, sp. zn. 31 Odo 677/2007

³⁴ KORDAČ, Z.: K odpovědnosti manžela za závazky v SJM přijaté druhým z manželů, Bulletin advokacie 1-2/2008, str. 54, 55

SJM rozšířeno o majetek povinného, který nepatřil do SJM v době vzniku vymáhané pohledávky.

Základním smyslem účasti manžela povinného v exekučním řízení je zajištění možnosti uspokojit pohledávku za povinným z majetku, jenž je součástí SJM. Může se totiž stát, že výlučný majetek povinného nebude k uspokojení pohledávky postačující nebo takový majetek vůbec nebude.

Nejvíce diskutovaným problémem, který v souvislosti s postihováním majetku v SJM vyvstává, je přípustnost, respektive nepřípustnost, provedení exekuce příkázáním pohledávky z účtu manžela povinného a provedení exekuce srážkami ze mzdy manžela povinného. Jeví se vcelku v rozporu se smyslem exekuce jako takové (stejně tak výkonu rozhodnutí), aby tyto způsoby nebylo možné provést, když je na druhé straně možné exekučně postihovat movité a nemovité věci patřící povinnému a jeho manželovi, jeho obchodní podíl ve společnosti nebo družstvu nebo jiné pohledávky a majetková práva, jsou-li součástí společného jmění manželů. Nicméně odborná veřejnost stejně jako judikatura se přiklonila k závěru, že tyto způsoby provádět není možné. Například JUDr. Vladimír Kurka a JUDr. Ljubomír Drápal ve společně sepsané publikaci Výkon rozhodnutí v soudním řízení doslova uvádějí, že účastenství manžela povinného přichází v úvahu především ve výkonu rozhodnutí prodejem movitých věcí, prodejem nemovitostí a prodejem podniku, případně při zřízení soudcovského zástavního práva. Naopak, podle soudní praxe – s argumentem, že předmětem výkonu rozhodnutí srážkami ze mzdy je nárok na mzdu a příkázáním pohledávky z účtu u peněžního ústavu je nárok na odpovídající pohledávku, jež nejsou součástí společného jmění manželů – manžel povinného být účastníkem těchto exekučních řízení být nemůže. Východiskem těchto závěrů je tedy skutečnost, že by docházelo k postižení pohledávky, kterou má manžel vůči svému zaměstnavateli nebo bance. Ohledně účtu u peněžního ústavu je toto dovozováno z ustanovení zákona č. 513/1991, Sb., obchodní zákoník, ve znění pozdějších předpisů (dále jen ObchZ), z nichž vyplývá, že pouze majitel účtu je oprávněn svým úkonem způsobit vyplacení prostředků z účtu jemu nebo třetí osobě.³⁵

³⁵ VALENTA J.: Manžel povinného v exekučním řízení, 27.8.2008

http://pravnikradce.ihned.cz/c4-10077440-26786440-F00000_d-manzel-povinneho-v-exekucnim-rizeni,
KURKA, V., DRÁPAL, L.: Výkon rozhodnutí v soudním řízení, Praha, Linde, 2004, str. 254

Krátce po nabytí účinnosti exekučního řádu byly tyto způsoby exekuce ze stran soudních exekutorů značně živelně prováděny, a to nejen ve vztahu k manželovi povinného ale i k manželovi ručitele, což mělo nepříjemné důsledky. V současné době se však praxe ustálila na výše popsaném závěru, jenž postihovat účet manžela příkázáním pohledávky na jeho účet nebo na jeho mzdu znemožňuje a v drtivé většině případů je exekutory respektován. Nutno ještě podotknout, že z výše uvedeného neplyne, že by peněžní prostředky na účtu manžela povinného nebylo možné postihnout vůbec. Takových prostředků je možné se na majiteli účtu (jako poddlužníkovi) domáhat příkázáním jiné peněžité pohledávky povinného nebo případně postižením jiného majetkového práva. Předmětem exekučního řízení by tu byla pohledávka povinného nebo jiné majetkové právo, na jehož základě má povinný právo vůči majiteli účtu na prostředky vložené na účet.

3.3.2 Přechod a převod práv a povinností

Aktivní a pasivní legitimace účastníků řízení vyplývá z exekučního titulu a při nařízení exekuce je prokazována pouze tímto titulem. Po vydání exekučního titulu však může dojít k přechodu nebo převodu práva nebo povinnosti buď v podobě singulární nebo univerzální sukcese. V důsledku toho se stanou nositeli práv nebo povinností vyplývajících z exekučního titulu jiné osoby než ty, jež jsou v něm uvedeny. Podle § 36 odst. 3 EŘ lze proti jinému, než kdo je v rozhodnutí označen jako povinný, nebo ve prospěch jiného, než kdo je v rozhodnutí označen jako oprávněný, provést exekuci, jen jestliže je prokázáno, že na něj přešla povinnost nebo přešlo či bylo převedeno právo z exekučního titulu. K přechodu práv nebo povinností dochází nezávisle na vůli účastníků právního vztahu ze zákona, ale také na základě jiné právní skutečnosti jakou je např. rozhodnutí soudu. K převodu dochází právním úkonem. Při singulární sukcesi přechází jen část práv a povinností původního věřitele nebo dlužníka. K tomuto převodu dochází nejčastěji smlouvou o postoupení pohledávky. Naopak při univerzální sukcesi přechází všechna práva a povinnosti původního věřitele nebo dlužníka. (Tak je tomu například u dědění). V dalším odstavci téhož paragrafu je stanoveno, jakým způsobem tuto změnu v osobách prokázat. Přechod povinnosti nebo přechod či převod práva lze prokázat jen listinou vydanou nebo ověřenou státním orgánem nebo notářem. Prokazovat tímto způsobem však není třeba přechod práv nebo povinností, který

vyplývá přímo ze zákona. V tomto případě listiny nemusí mít zvláštní formu a nemusí být ověřeny. Judikatura ve věcech výkonu rozhodnutí podle OSŘ dovodila, že je-li přechod nebo převod dokládán soukromou listinou (např. již výše zmíněnou smlouvou o postoupení pohledávky), je třeba, aby alespoň podpisy jednajících osob na listině byly úředně ověřeny.³⁶ Tohoto názoru se drží i judikatura týkající se exekučního řízení. Ověřený opis smlouvy s neověřenými podpisy k prokázání převodu nebo přechodu práva z exekučního titulu nestačí.³⁷

V odstavci 5 § 36 EŘ je upraveno procesní nástupnictví. Jedná se o situace, kdy po zahájení exekučního řízení nastane právní skutečnost, s níž právní předpisy spojují převod nebo přechod práva z oprávněného na jinou osobu. Tuto skutečnost je třeba prokázat. Do řízení pak namísto dosavadního oprávněného vstupuje jeho právní nástupce. Tento právní nástupce musí přijmout stav řízení, jaký je tu v době jeho nástupu do řízení. S výkladem tohoto ustanovení byly v soudní praxi problémy. Šlo zejména o otázku, zda lze ve vztahu k § 36 odst. 5 EŘ subsidiárně použít ustanovení OSŘ a kdo – zda soud nebo exekutor - je povolán o procesním nástupnictví rozhodnout. Na tyto otázky přináší odpovědi Nejvyšší soud ve svém stanovisku, které bylo výše již několikrát zmiňováno. Podle Nejvyššího soudu se v exekučním řádu nejedná o komplexní úpravu procesního nástupnictví (ustanovení upravuje pouze hmotněprávní změny na straně oprávněného, na podobnou situaci u povinného pamatováno není). S ohledem na § 52 odst. 1 EŘ se tak subsidiárně použijí ustanovení občanského soudního řádu, konkrétně § 107, 107a a 254 odst. 1 OSŘ. I v exekučním řízení se o procesním nástupnictví rozhoduje usnesením. Zbývá zodpovědět otázku, kdo je tedy oprávněn v této situaci rozhodovat. Podle § 52 odst. 2 EŘ platí, že nestanoví-li zákon jinak, je exekutor oprávněn vykonat všechny úkony, které občanský soudní řád a další právní předpisy svěřují při provedení výkonu rozhodnutí soudu, soudci, vykonavateli nebo jinému zaměstnanci soudu. Z uvedeného plyne, že v exekučním řízení rozhoduje jednak soud, jednak exekutor; soud do nařízení exekuce (včetně), po nařízení exekuce následuje stádium provedení exekuce, v němž se otevírá prostor pro rozhodování exekutora. Nastane-li tedy skutečnost rozhodná pro procesní nástupnictví ve stádium

³⁶ KASÍKOVÁ, M. a kol.: Zákon o soudních exekutorech a exekuční činnosti (exekuční řád), komentář, 2. vydání, Praha, C. H. Beck, 2010, str. 117-119

³⁷ Usnesení Nejvyššího soudu ze dne 21.6.2006, sp. zn. 20 Cdo 591/2006

příslušejícímu obecně rozhodování soudu, je k rozhodnutí příslušný soud. Stane-li se tak až v době „provedení“ exekuce, rozhoduje exekutor. Mezníkem je tak okamžik, kdy soud doručil exekutorovi usnesení o nařízení exekuce, jelikož od toho okamžiku exekutor „provádí“ exekuci tím, že vydává exekuční příkazy.³⁸

3.4 Exekuční titul

Exekuční titul je základní podmínkou pro nařízení exekuce. Jedná se o listinu vydanou k tomu oprávněným orgánem, která má předepsanou formu a ve které se ukládá určité osobě povinnost něco v určité době plnit nebo o listinu, ve které na sebe dlužník tuto povinnost převzal dobrovolně a souhlasil s nuceným výkonem v případě, že povinnost ve stanovené lhůtě nesplní. Každý exekuční titul musí splňovat určité náležitosti formální a materiální povahy (neboli také požadavky tzv. materiální a formální vykonatelnosti). Z hlediska materiálních předpokladů je nutné, aby práva a povinnosti a jejich nositelé byli určeni co nejpřesněji a nepochybně. Každý titul musí tedy obsahovat přesnou individualizaci osoby oprávněné a osoby povinné, přesné vymezení práva a tomu odpovídající povinnosti, včetně rozsahu této vynucované povinnosti a přesně vymezenou lhůtu k plnění (tzv. pariční lhůtu). Rozhodnutí, které tyto náležitosti nemá, není vykonatelným rozhodnutím a nemůže být podkladem pro exekuci. Pokud by byla exekuce nařízena na základě nedostatečného exekučního titulu, musí být následně i bez návrhu zastavena.³⁹

V § 40 EŘ je uveden výčet exekučních titulů, který se téměř shoduje s výčtem vykonatelných rozhodnutí v § 274 OSŘ.

Podle § 40 EŘ exekučním titulem je:

- a) vykonatelné rozhodnutí soudu, pokud přiznává právo, zavazuje k povinnosti nebo postihuje majetek,
- b) vykonatelné rozhodnutí soudu a jiného orgánu činného v trestním řízení, pokud přiznává právo nebo postihuje majetek,
- c) vykonatelný rozhodčí nález,

³⁸ Stanovisko Nejvyššího soudu k výkladu zákona č. 120/2001 Sb., o soudních exekutorech a exekuční činnosti (exekuční řád) a o změně dalších zákonů, ve znění pozdějších předpisů, sp. zn.: Cpjn 200/2005, ze dne 15.2.2006 (bod X.)

³⁹ Srov. usnesení Nejvyššího soudu ze dne 24.10.2007, sp. zn. 20 Cdo 3203/2006

- d) notářský zápis se svolením k vykonatelnosti sepsaný podle zvláštního právního předpisu (§ 71a notářského řádu⁴⁰) nebo exekutorský zápis podle § 78 písm. a) EŘ,
- e) vykonatelné rozhodnutí orgánu veřejné správy včetně platebních výměrů, výkazů nedoplatků ve věcech daní a poplatků a jiných rozhodnutí, jakož i vykonatelný smír,
- f) vykonatelné rozhodnutí a výkaz nedoplatků ve věcech nemocenského pojištění a sociálního zabezpečení,
- g) jiná vykonatelná rozhodnutí a schválené smíry a listiny, jejichž výkon připouští zákon

Ad a) Do této skupiny patří exekuční tituly vydávané v občanském soudním řízení. Mají formu rozsudku, usnesení, platebního rozkazu, směnečného a šekového platebního rozkazu. Tato rozhodnutí mohou být vydána v nalézacím řízení, v řízení vykonávacím, v řízení o řádných i mimořádných opravných prostředcích, dokonce i v řízení podle exekučního řádu (např. usnesení určující náklady exekuce) atd. Rozhodnutí ukládající prohlášení vůle není exekučním titulem, neboť nabytím právní moci je prohlášení vůle nahrazeno bez dalšího. Rovněž rozhodnutí o osobním stavu nebo rozhodnutí o určovací žalobě nejsou exekučními tituly.

Ad b) Jedná se o rozhodnutí soudu o náhradě škody a o náhradě nákladů trestního řízení. Za exekuční tituly podle exekučního řádu nelze považovat rozhodnutí jiných orgánů činných v trestním řízení (rozhodnutí policejního orgánu, státního zástupce) a rozhodnutí soudu o uložení trestu, který sice postihuje majetek, ale jeho výkon je trestním řádem svěřen jiným orgánům.

Ad c) Exekučním titulem může být rozhodčí nález vydaný na území ČR, ale může jim být i rozhodčí nález vydaný rozhodčími orgány v jiném státě (při splnění podmínek stanovených zákonem č. 216/1994 Sb., o rozhodčím řízení a výkonu rozhodčích nálezů, ve znění pozdějších předpisů a podmínek upravených dvoustrannými a mnohostrannými smlouvami).

⁴⁰ Zákon č. 358/1992 Sb., o notářích a jejich činnosti (notářský řád), ve znění pozdějších předpisů

Ad d) Notářský či exekutorský zápis se svolením k vykonatelnosti je zápisem o dohodě, kterou se účastník zaváže splnit pohledávku (nebo jiný nárok) vyplývající ze závazkového vztahu a ve které souhlasí s tím, aby podle tohoto zápisu byla nařízena a provedena exekuce, pokud svou povinnost nesplní řádně a včas.

Ad e) Jde o rozhodnutí správních orgánů vydaná podle správního řádu, daňového řádu, přestupkového zákona, a to i v blokovém řízení atd. Častými exekučními tituly jsou také rozhodnutí Českého telekomunikačního úřadu vydaná podle § 129 zákona č. 127/2005 Sb., o elektronických komunikacích, ve znění pozdějších předpisů.⁴¹

Podle exekučního řádu je možné vykonat cizí rozhodnutí za stejných podmínek jako při soudním výkonu rozhodnutí.⁴²

Jak bylo výše uvedeno, jednou z materiálních náležitostí exekučního titulu je určení lhůty, v níž má být splněna uložená povinnost. Výjimkou jsou případy, kdy lhůta k plnění je stanovena přímo právním předpisem, na jehož základě byl titul vydán, nebo kdy vykonatelnost titulu takový předpis prohlašuje bez dalšího, resp. aniž by s lhůtou k plnění počítal. Podle § 40 odst. 2 EŘ neobsahuje-li exekuční titul určení lhůty ke splnění povinnosti, má se za to, že povinnosti uložené exekučním titulem je třeba splnit do tří dnů a, jde-li o vyklizení bytu, do patnácti dnů od právní moci rozhodnutí. Toto ustanovení je obdobou ustanovení § 261a odst. 2 OSŘ, které zakládá fikci lhůt k plnění tam, kde v exekučním titulu oproti požadavkům zákona chyběla. V § 274 OSŘ je však vyloučena aplikace této fikce i na jiné exekuční tituly, než jsou rozhodnutí soudu. Vznikla tak otázka, zda fikce upravená v § 40 odst. 2 EŘ dopadá také pouze na soudní rozhodnutí nebo je možné ji aplikovat i na rozhodnutí jiných orgánů. Pokud by bylo možné ji použít i na rozhodnutí jiných orgánů, pak by soud v případě, že by ve výroku chyběla lhůta k plnění, mohl nařídit exekuci podle exekučního řádu, protože by použil fikci uvedenou v § 40 odst. 2 EŘ. Výkon rozhodnutí by však v obdobném případě nařídit nemohl a návrh by musel s ohledem na výše uvedené zamítnout. Podle Nejvyššího soudu je ustanovení § 40 odst. 2 EŘ třeba vykládat tak, že se nevztahuje na všechny tituly vypočtené v § 40 odst. 1 EŘ, nýbrž pouze na tituly vydané v občanském

⁴¹ KASÍKOVÁ, M. a kol.: Zákon o soudních exekutorech a exekuční činnosti (exekuční řád), komentář, 2. vydání, Praha, C. H. Beck, 2010, str. 136-138

⁴² Usnesení Městského soudu v Praze sp. zn.: 18 Co 164/2003

soudním řízení (§ 40 odst. 1 písm. a EŘ). Není přípustné, aby soud jednou (při rozhodování o návrhu na nařízení výkonu rozhodnutí) pro nedostatek jinak nutné lhůty k plnění prohlásil titul za nevykonatelný proto, že se fikce lhůt k plnění podle § 261a odst. 2 OSŘ neprosadí (§274), a návrh zamítnul, a podruhé (při rozhodování o návrhu na nařízení exekuce) tentýž titul (odkazem na § 40 odst. 2 EŘ) naopak za materiálně vykonatelný pokládal, a exekuci nařídil. Ustanovení § 40 odst. 2 EŘ se nevztahuje ani na exekutorský zápis.⁴³

V exekučním řádu je dále také upraveno rozdělení povinností k plnění, je-li více povinných a exekuční titul toto blíže neupravuje. Podle § 40 odst. 3 EŘ má-li podle exekučního titulu uvedeného v tomtéž paragrafu v odstavci 1 písm. a), b) nebo c) splnit povinnost více povinných a jde-li o dělitelné plnění, platí, že povinnosti, nestanoví-li exekuční titul jinak, jsou zavázáni splnit všichni povinní rovným dílem.

V odst. 4 téhož paragrafu exekuční řád stanoví náležitosti exekučního titulu, kterým je soudní rozhodnutí o prodeji zástavy. Na rozdíl od ostatních exekučních titulů na peněžité plnění, které musí také obsahovat označení oprávněného a povinného a výši pohledávky včetně příslušenství, musí tento exekuční titul obsahovat navíc přesné označení zástavy.

Jestliže je to, co ukládá exekuční titul povinnému, vázáno na splnění podmínky nebo na splnění vzájemné povinnosti ze strany oprávněného, lze nařídít exekuci jen, prokáže-li oprávněný, že se podmínka splnila nebo že sám svou vzájemnou povinnost vůči povinnému již splnil, nebo je připraven ji splnit. K prokázání těchto skutečností je třeba k exekučnímu titulu připojit listinu vydanou nebo ověřenou státním orgánem nebo notářem, z níž je patrné, že byla splněna podmínka nebo vzájemná povinnost, nebo že je oprávněný připraven ji splnit (§ 43 EŘ). Nejvyšší soud dospěl k závěru, že samotné písemné prohlášení oprávněného s notářsky ověřeným podpisem nemůže být listinou způsobilou osvědčit jeho připravenost ke splnění vzájemné povinnosti. K unesení důkazního břemene toto nepostačí. Nedostatek ochoty povinného písemně potvrdit splnění vzájemné povinnosti oprávněným, případně poskytnout součinnost potřebnou k ověření soukromé listiny, nemůže být nahrazen tím, že prohlášení o připravenosti

⁴³ Stanovisko Nejvyššího soudu k výkladu zákona č. 120/2001 Sb., o soudních exekutorech a exekuční činnosti (exekuční řád) a o změně dalších zákonů, ve znění pozdějších předpisů, sp. zn.: Cjpn 200/2005, ze dne 15.2.2006 (bod VIII.)

splnit vzájemnou povinnost učiní samotný oprávněný, byť si takové osvědčení nechá osvědčit notářem. Jediným prostředkem, jak takový nedostatek ochoty povinného odstranit, je pro oprávněného žaloba o určení (§ 80 písm. c) OSŘ), že svou vzájemnou povinnost je připraven splnit.⁴⁴

Každý exekuční titul musí být opatřen potvrzením o vykonatelnosti, jímž se prokazuje, že exekuční titul je po stránce formální vykonatelný. Podmínky vykonatelnosti jsou určeny těmi právními předpisy, podle nichž je rozhodnutí vydáno. V případě soudních rozhodnutí se jedná o doložku o vykonatelnosti rozhodnutí, kterou na rozhodnutí připojí vedoucí soudní kanceláře. U soudních rozhodnutí a schválených soudních smírů opatří toto potvrzení soud, který rozhodoval jako soud prvního stupně.⁴⁵ Podle § 41 EŘ potvrzením o vykonatelnosti opatří exekuční titul podle § 40 odst. 1 písm. b), c), e), f), g) ten orgán, který ho vydal, u smírů a dohod pak ten orgán, který je schválil. Notářské a exekutorské zápisy se svolením k vykonatelnosti neobsahují potvrzení o vykonatelnosti, protože vykonatelnost nastává marným uplynutím lhůty k plnění.

Rozhodnutí musí být vykonatelné již v době, kdy je exekuční řízení zahájeno, jinými slovy, splnění předpokladu formální vykonatelnosti soud posuzuje ke dni, kdy návrh na nařízení exekuce došel exekutorovi (§ 35 odst. 2, věta první EŘ). Nabytí vykonatelnosti až v průběhu exekučního řízení, tedy do rozhodnutí soudu prvního stupně o návrhu na nařízení exekuce, nestačí, neboť v takových případech by oprávněný mohl získat neoprávněné výhody při uspokojování své pohledávky na úkor těch věřitelů (oprávněných), kteří návrh podali až poté, co se titul stal vykonatelným.⁴⁶

Je také nutné zdůraznit, že soud je vždy oprávněn před nařízením exekuce přezkoumat správnost potvrzení o vykonatelnosti u všech exekučních titulů (275 odst. 2 OSŘ).

Okolnosti významné pro závěr, že je podkladové rozhodnutí vykonatelné (případně že nikoliv), zjišťuje soud i v případě, že je opatřeno tzv. doložkou

⁴⁴ Usnesení Nejvyššího soudu ze dne 29.11.2007, sp. zn. 20 Cdo 3893/2007

⁴⁵ SCHELLEOVÁ, I., LAMKA, R.: Exekuce v zrcadle právních předpisů, I. Průběh exekučního řízení, 1. vydání, Ostrava, KEY Publishing s.r.o., 2007, str. 35

⁴⁶ Usnesení Nejvyššího soudu ze dne 15.4.2008, sp. zn. 20 Cdo 5370/2007

vykonatelnosti (potvrzením vykonatelnosti ve smyslu § 261 odst. 2 OSŘ), je-li správnost jakkoli účastníkem zpochybněna.⁴⁷

Na závěr této kapitoly bych se ráda vrátila k exekutorskému a notářskému zápisu, kdy exekuční řád je výslovně uvádí jako exekuční tituly, přičemž ale tyto mají na rozdíl od rozhodnutí soudu nebo jiných aktů vydaných v rámci uplatňování státní moci úplně jiný charakter. Zásadní je zejména to, že u takového exekučního titulu nejde o výsledek nějakého řízení, ale jsou pouze kvalifikovaným vyjádřením vůle jejich účastníků. Tento institut ve formě, v jaké je zaveden u nás, je ve srovnání s podobnými instituty v jiných zemích kontinentálního práva značně nezvyklý. V ostatních zemích kontinentálního práva je sice možné smluvně sjednat exekuční titul, ale již v rámci samotného hmotněprávního titulu pořízeného ve formě veřejné listiny – notářského aktu, nebo případně po vzniku závazku, ale i v tomto případě pouze v rámci hmotněprávního titulu ve formě notářského aktu – například v rámci novace nebo narovnání, při uznání dluhu apod. Například podle francouzské a italské právní úpravy je právní úkon, jako například smlouva o půjčce, kupní smlouva, uznání dluhu, smlouva o úvěru apod. mající formu notářského aktu, exekučním titulem bez dalšího, tedy i bez projevené vůle stran k takovému následku, pokud splňuje náležitosti nutné pro nařízení exekuce. Podle německé právní úpravy je navíc nutné, aby dlužník v samotném hmotněprávním titulu k vykonatelnosti výslovně svolil. Tato německá úprava byla vzorem pro naši úpravu, která je účinná od 1.7.2009 na základě novelizace notářského řádu. Podle § 71a odst. 1 a 2 notářského řádu je každý právní úkon ve formě notářského zápisu, který stanoví povinnost peněžitého plnění, exekučním titulem, pokud obsahuje svolení dlužníka. Podobná úprava už v našem právu platila v letech 1992 až 2000, a to v § 274 OSŘ, v němž byl jako titul pro výkon rozhodnutí uveden i notářský zápis, pokud obsahoval závazek a byla v něm označena osoba oprávněná a osoba povinná, právní důvod, předmět plnění, doba plnění a osoba povinná v takovém notářském zápise k vykonatelnosti svolila. Svolení tedy mělo být součástí hmotněprávního titulu. Tento výklad byl ale zpochybněn usnesením Nejvyššího soudu⁴⁸, ve kterém bylo soudem dovozeno, že notářský zápis je titulem pro soudní výkon rozhodnutí jen v tom případě, kdy obsahuje dohodu oprávněné a povinné osoby a osoba povinná svolila

⁴⁷ Usnesení Nejvyššího soudu ze dne 21.9.2005, sp. zn. 20 Cdo 1261/2005

⁴⁸ Usnesení Nejvyššího soudu ČR ze dne 14.4.1999, sp. zn. 21 Cdo 2020/98

k vykonatelnosti. Tento výklad měl zřejmě vliv na následnou zákonodárnou činnost, jejímž výsledkem byla novela OSŘ č. 30/2000 Sb., kterou bylo výše popsané ustanovení § 274 písm. e) zrušeno a nahrazeno novým ustanovením notářského řádu – tehdy § 71a až 71c, kterým byla jako smluvní titul pro výkon rozhodnutí zavedena dohoda dlužníka a věřitele ve formě notářského zápisu o splnění pohledávky či jiného nároku, již dříve vzniklého, a takový notářský zápis byl v OSŘ prohlášen v § 274 písm. e) titulem pro výkon rozhodnutí. Vlivem této novely a současně jejím načasováním došlo k tomu, že podobná úprava byla vtělena i do právě připravovaného exekučního řádu. Sepisování smluvních exekučních titulů bylo svěřeno vedle notářů i soudním exekutorům, a to ve formě exekutorského zápisu. Nebýt výše uvedené novely OSŘ, soudní exekutoři by zřejmě takovou pravomoc do rukou nedostali.

Jak bylo již výše jednou naznačeno, novelou č. 7/2009 účinnou od 1.7. 2009 se úprava víceméně vrátila k již dříve zastávané praxi, nicméně možnost uzavřít dohodu o splnění pohledávky či jiného nároku ve formě notářského zápisu, jako exekučního titulu, předpokládající předchozí hmotněprávní úkon, zůstala i nadále zachována a je upravena v § 71b NŘ, stejně tak dohoda podle § 78 písm. a) a § 79 exekučního řádu ve formě exekutorského zápisu. V obou případech je tedy dohoda podmíněna předchozím hmotněprávním titulem, kterým pohledávka nebo jiný právní nárok vzniknul, dohodou nevzniká. Dohodou nelze rovněž ani měnit předchozí hmotněprávní ujednání. V obou zákonech je jednoznačně stanoveno, že v takové dohodě se dlužník zavazuje k tomu, že splní to, k čemu se zavázal v předcházející smlouvě o úvěru, kupní smlouvě apod. s tím zásadním dovětkem, že v případě, že svůj závazek řádně a včas nesplní, svoluje k vykonatelnosti, respektive k tomu, aby byl notářský zápis či exekutorský zápis exekučním titulem. Takové svolení je jediným důvodem dohody, přičemž taková dohoda je považována za dohodu procesní.

Je nutné také poznamenat, že dohoda podle § 71b notářského řádu a podle 78 písm. a) a § 79 exekučního řádu je jiným právním úkonem, než typickým jednostranným hmotněprávním úkonem dlužníka jako je uznání dluhu podle občanského zákoníku nebo uznání závazku podle obchodního zákoníku. V ustanoveních upravujících tyto instituty jsou upraveny i důsledky těchto právních úkonů. O uznání dluhu či závazku proto nelze uzavřít smlouvu či dohodu. Vždy se musí jednat o jednostranný hmotněprávní úkon dlužníka, proto je celkem zarážející praxe sepisování

exekutorských zápisů jakoby podle § 78 písm. a) a § 79 exekutorského řádu, ale také notářských zápisů jakoby podle § 71b notářského řádu o dohodách o uznání dluhu či závazku se svolením k jejich vykonatelnosti. Pro podobný postup není v žádném právním předpisu opora, přesto takové dohody účastníci (často i některé banky) požadují sepsat. Je-li pak obsahem této „dohody o uznání závazku“ pouze uznání závazku či dluhu dlužníkem, aniž by obsahovala výslovnou akceptaci věřitelem (a to ne pouze podpisem listiny), nemůže být takový právní úkon považován za dohodu podle § 71b notářského řádu nebo podle § 78 písm. a) a § 79 odst. 2 exekučního řádu, tedy za exekuční titul. Pokud bude taková dohoda učiněna po 1.7.2009, může být s ohledem na vlastní obsah považována za exekuční titul podle jeho nového ustanovení § 71a odst. 2) notářského řádu, bude-li splňovat požadované náležitosti. V případě „dohody o uznání závazku“ ve formě exekutorského zápisu však tato možnost nepřichází v úvahu.

Bylo by dle mého názoru logické, aby pro pořízení exekutorského zápisu se svolením k vykonatelnosti, který má stejné právní důsledky jako notářský zápis se svolením k vykonatelnosti, byla stanovena stejná pravidla. Tak tomu ale není. Exekuční řád na rozdíl od notářského řádu pro sepisování exekutorských zápisů nestanoví nestrannost a dokonce ani nezávislost soudního exekutora. Nezávislost je v EŘ stanovena jen pro nucený výkon exekučních titulů, tedy pro exekuční činnost. Nestrannost soudního exekutora zřejmě ani není možná, protože je zde vzhledem k jeho hlavní činnosti - exekuční činnosti - předpoklad, že bude v budoucnu v dané věci dále činný na rozdíl od notáře, který z další činnosti již „vypadává“. Je nasnadě, že věřitel, na jehož žádost exekutor sepsal exekuční titul, uzavře s tímto exekutorem smlouvu podle § 74 odst. 1 písm. a) exekučního řádu a navrhne, aby provedl následnou exekuci. Exekutor tak má již od začátku ekonomický zájem na tom, aby na základě takto sepsaného exekutorského zápisu byla exekuce provedena. Na druhé straně asi ani není možné uvažovat o možnosti takového exekutora z následného provedení exekuce vyloučit, protože by se tím dospělo k absurdní situaci, kdy by exekutor kvůli své vedlejší činnosti, tedy sepisování exekutorských zápisů, byl vyloučen ze své hlavní činnosti, a to z vlastního nuceného výkonu exekučních titulů.

Pro exekutora není stanovena zákonem povinnost takový exekutorský zápis sepsat, je-li o to požádán. Exekutor si tedy může zvážit a vybrat, zda bude tuto agendu vůbec vykonávat nebo zda daný konkrétní exekutorský zápis sepiše. Otázkou je, zda je

exekutor povinen takový úkon odmítnout, pokud je v rozporu s obecně závaznými právními předpisy, když tato povinnost v zákoně není výslovně stanovena (na rozdíl od NŘ). Logicky takové povinnosti zřejmě zproštěn není.

Výše popsaná rozporuplná úprava exekutorských zápisů může vyvolávat pochybnosti o tom, zda je do exekutorských zápisů opravdu vtělena veřejná víra, která dává veřejným listinám zvláštní postavení. Smluvní exekuční tituly fakticky nahrazují nalézací řízení a jeho výsledek. Často je zdůrazňováno, že zejména pokud jde o exekutorské zápisy, není zajištěna dostatečná ochrana osoby povinné a že nedochází k řádnému přezkumu právního důvodu exekučního titulu. Bylo by pravděpodobně na místě sjednotit podmínky pro sepisování exekutorských a notářských zápisů, aby se exekutorským zápisům dostalo větší důvěryhodnosti. Z pohledu veřejnosti se může jevit, že soudní exekutoři nekladou na sepisování těchto listin tak velkou pozornost a pečlivost jako notáři, kteří jsou ohledně této agendy mnohdy více zdrženliví než právě soudní exekutoři, na jejichž postup při této činnosti nejsou kladeny tak přísné požadavky jako na notáře. Ve světle všech těchto pochybností by bylo asi vhodné uvažovat i o možnosti přenechání této agendy pouze notářům. Takový postup by zřejmě uvítala Notářská komora, v tomto duchu se konkrétně vyjadřuje JUDr. Miloslav Jindřich, viceprezident Notářské komory, přičemž s jeho logickými argumenty není nijak obtížné se alespoň částečně ztotožnit.⁴⁹

K problematice smluvních exekučních titulů bych ještě závěrem upozornila na zajímavý důsledek spojený s jejich zvláštní povahou. Notář či soudní exekutor zápis sepíše na základě dohody oprávněné a povinné osoby, aniž by byl oprávněn zkoumat podklad této dohody v hmotném právu. Notářský či exekutorský zápis se svolením k vykonatelnosti tedy není sám o sobě samostatným zavazovacím důvodem a ani se jím nezakládá domněnka o existenci dluhu v době jeho sepsání. Tyto skutečnosti notářské a exekutorské zápisy jako exekuční tituly limitují, což vede k tomu, že v rámci exekučního řízení vedeného na podkladě takovýchto zápisů, jsou prolamovány některé zásady exekučního řízení, když lze zejména zpochybňovat jejich věcnou správnost, či rozpor s hmotným právem, ačkoli ve vztahu k jiným exekučním titulům takové námitky nejsou možné.⁵⁰

⁴⁹ JINDŘICH, M.: Úvaha o smluvních exekučních titulech, Komorní listy červen 2010, str. 5-9

⁵⁰ MAKARIUS, M.: Exekutorský a notářský zápis jako exekuční titul, Komorní listy červen 2010, str. 26

3.5 Návrh na nařízení exekuce a zahájení řízení

Podobně jako soud zkoumá splnění procesních podmínek při nařizování soudního výkonu rozhodnutí podle občanského soudního řádu, zkoumá tyto podmínky i v řízení exekučním. Jedná se o následující procesní podmínky: návrh na nařízení exekuce, příslušnost soudu, pravomoc soudu, způsobilost být účastníkem řízení, procesní způsobilost, zastoupení a průkaz plné moci, překážka věci zahájené nebo rozsouzené. Exekuční řád však neobsahuje úpravu všech těchto procesních předpokladů. Výslovně uvádí pouze některé z nich a ani tyto mnohdy plně neupravuje. Bude se tedy postupovat v duchu ustanovení § 52 odst. 1 EŘ, které stanoví, že nestanoví-li exekuční řád jinak, použijí se přiměřeně ustanovení občanského soudního řádu. Jednou z mála procesních podmínek, které exekuční řád výslovně upravuje, je posuzování návrhu na nařízení exekuce.

Exekuční řízení se zahajuje na návrh (§ 35 odst. 1 EŘ). Toto ustanovení vyjadřuje dispoziční zásadu, která se vztahuje nejen k zahájení exekučního řízení, ale projevuje se v celém exekučním řízení. Podle § 35 odst. 2 EŘ je exekuční řízení zahájeno dnem, kdy návrh na nařízení exekuce (i vadný) dojde exekutorovi. V návrhu musí být označen exekutor, který má být provedením exekuce pověřen. Z toho vyplývá předpoklad, že návrh bude podán u toho exekutora, který má být exekucí pověřen. Nelze však vyloučit ani situaci, kdy návrh bude doručen i jinému exekutorovi. Exekutor může začít exekuci provádět až poté, co mu bylo doručeno usnesení soudu o pověření k provádění exekuce. Před tímto pověřením může exekutor provádět pouze takové úkony, které nesměřují proti povinnému. Nemůže tak např. využívat součinnost podle § 33 až 34 ke zjišťování majetku povinného, veřejně přístupné zdroje jako internetové rejstříky však použít může. Zákon nehovoří o tom, jak postupovat v případě, pokud návrh na nařízení exekuce je podán u soudu. Zpočátku nebylo jasné, zda takto podaný návrh vyvolal účinky zahájení exekučního řízení, jež jsou důležité zejména pro běh promlčecích lhůt. V soudní praxi se tak objevovaly dva rozdílné názory, jak v takových případech postupovat. První názor počítal s tím, že soud takový návrh neformální cestou postoupí exekutorovi, kterého oprávněný v návrhu označil jako exekutora, jenž má být provedením exekuce pověřen. Druhý názor, výrazně menšinový, spočíval v tom, že by soud takové podání s poučením o místě podání vrátil oprávněnému. Ze soudní praxe je nyní jasné, že první názor byl zastáván správně a návrhu podanému u soudu jsou rovněž

zachovány účinky spojené se zahájením exekučního řízení. Podle § 37 odst. 1 EŘ lze exekuci nařídit jen na návrh oprávněného nebo na návrh toho, kdo prokáže, že na něho přešlo nebo bylo převedeno právo podle § 36 odst. 3 a 5 EŘ. Tedy na návrh toho, kdo je oprávněn přímo z exekučního titulu nebo toho, na něhož toto právo přešlo nebo bylo převedeno. Oprávněný může podat návrh na nařízení exekuce jen v případě, že povinný nesplní dobrovolně to, co mu ukládá exekuční titul. Soud však nezkoumá, jestli povinný dobrovolně povinnost skutečně nesplnil. Opírá se o tvrzení oprávněného v návrhu na nařízení exekuce. Vyjde-li najevo, že povinnost byla před zahájením řízení splněna, je to důvodem pro zastavení exekuce.⁵¹

Náležitosti návrhu na nařízení exekuce jsou upraveny v § 38 EŘ. V návrhu na nařízení exekuce musí být označen exekutor, který má být pověřen provedením exekuce, a to jménem, příjmením a sídlem jeho úřadu. Z návrhu musí být dále patrné, kdo ho činí, které věci se týká a co sleduje, a musí být podepsán a datován. Kromě toho musí návrh obsahovat jméno, příjmení a bydliště účastníků. Jde-li o právnickou osobu, je třeba uvést obchodní firmu nebo název, sídlo a identifikační číslo. Dále musí návrh obsahovat přesné označení exekučního titulu, uvedení povinnosti, která má být exekucí vymožena a údaj o tom, zda, popřípadě v jakém rozsahu, povinný vymáhanou povinnost splnil. Dále musí oprávněný označit důkazy, kterých se dovolává. Návrh musí splňovat i obecné náležitosti (§ 42 odst. 4 OSŘ) i náležitosti návrhu na zahájení řízení (§ 79 odst. 1 OSŘ), pokud nejsou již specifikovány v tomto ustanovení.⁵²

V návrhu nemusí oprávněný uvádět exekuční soud, výběr provede až exekutor. I v případě, že oprávněný exekuční soud označí, může jej exekutor změnit. Návrh může být podán v listinné nebo elektronické podobě prostřednictvím veřejné datové sítě, telegraficky nebo telefaxem. Návrh učiněný telegraficky je nutné doplnit ve lhůtě tří dnů, v téže lhůtě je třeba k návrhu učiněnému faxem nebo v elektronické podobě předložit originál, případně návrh shodného znění (s výjimkou elektronického podání, jež je opatřeno uznávaným elektronickým podpisem založeným na kvalifikovaném certifikátu vydaném akreditovaným poskytovatelem certifikačních služeb). K podáním,

⁵¹ PREISLER, P.: K některým změnám v exekučním řádu, Právní rozhledy 10/2010, str. 363

⁵² HLAVSA, P.: Exekuční řád a zákon č. 119/2001 Sb. s poznámkami a prováděcími předpisy, 3. vydání, Praha, Linde, 2008, str. 63

kteřá nebyla ve stanovené lhůtě doplněna, soud nepřihlíží. Lhůta tří dnů je lhůtou zákonnou a nelze ji prodloužit, jedná se o lhůtu procesní.

K návrhu na nařizení exekuce je třeba připojit originál nebo úředně ověřenou kopii exekučního titulu opatřeného potvrzením o jeho vykonatelnosti nebo stejnopis notářského nebo exekutorského zápisu se svolením k vykonatelnosti. Jde-li o exekuční titul v cizím jazyce, je třeba předložit úředně ověřený překlad. U rozhodnutí z jiných členských zemí Evropské unie musí být přiloženo osvědčení o vykonatelnosti. Exekuční titul není třeba přikládat, pokud exekuční titul vydal exekuční soud. I v takovém případě je ale praktické k návrhu přiložit alespoň kopii exekučního titulu.

Jak bylo již výše uvedeno, návrh na nařizení exekuce se podává u soudního exekutora. Dle dřívější úpravy exekučního řádu mohl oprávněný předkládat návrhy na nařizení exekuce jak soudu tak soudnímu exekutorovi, ale byl to soud, kdo zkoumal formální náležitosti návrhu. Nově je v ustanovení § 39 stanoveno, že odstranění formálních vad návrhu zajistí soudní exekutor, kterému návrh došel. Toto nové řešení přinesla již několikrát zmiňovaná takzvaná střednědobá novela exekučního řádu (zákon č. 286/2009 Sb.), která měla za cíl především odbřemenit soudy od jednodušších procesních úkonů a zjednodušit postup při zahájení exekučního řízení. Neobsahuje-li tak návrh na nařizení exekuce všechny stanovené náležitosti nebo je nesrozumitelný nebo neurčitý, vyzve nejpozději do 15 dnů exekutor oprávněného, aby návrh opravil nebo doplnil, určí mu lhůtu a poučí ho, jak je třeba opravu nebo doplnění provést. Není-li v určené lhůtě návrh řádně opraven nebo doplněn a v řízení nelze pro tento nedostatek pokračovat, nebo není-li přiložen exekuční titul, soud sám nebo na návrh exekutora exekuční řízení zastaví. Pokud je návrh bezvadný nebo vady byly odstraněny, požádá do 15 dnů exekutor soud o pověření k provedení exekuce. Zákon předpokládá, že exekutor vždy zajistí odstranění jakýchkoli vad a soudu bude předán návrh bezvadný. Zákon rovněž nepočítá s tím, že by žádost o pověření k provedení exekuce nesplňovala náležitosti stanovené v § 44 odst. 2 EŘ. Přesto se takové situace v praxi objevují. Pakliže je soudu předán návrh na nařizení exekuce, který nespĺňuje stanovené náležitosti, vzniká otázka, jak má soud postupovat. Zda k opravě či doplnění má vyzvat oprávněného přímo, či zda má učinit podnět exekutorovi, aby exekutor dodatečně učinil opatření k odstranění vad návrhu. Bezvýjimečná povinnost exekutora k odstranění vad návrhu je v zákoně ustanovena zcela zřetelně. Pokud je v § 39 EŘ nebo jinde v zákoně

stanoveno, že některý z rozhodujících subjektů má kompetenci určité opatření učinit, zákon toto oprávnění stanoví výslovně. Pokud by zákon chtěl umožnit soudu odstraňovat vady návrhu, výslovně by tak učinil. Již ze samotného smyslu novely - odbřemenit soudy, vyplývá, že není na soudu, aby nahrazoval činnost exekutora.⁵³ V úvahu ale zřejmě přichází i protichůdný výklad, který byl v soudní praxi používán před uvedenou novelou a který přineslo již několikrát zmíněné výkladové stanovisko, které se zabývalo otázkou, koho má soud v případě vadného návrhu vyzvat k doplnění nebo opravě, byl-li návrh předložen soudu exekutorem. Nejvyšší soud dovodil, že k opravě nebo doplnění podání návrhu na nařízení exekuce soud vždy vyzve oprávněného.⁵⁴ Postup, kdy soud řízení z výše uvedených důvodů podle § 39 odst. 2 EŘ zastaví, je podobný postupu podle § 43 odst. 2 OSŘ, kde se však nemluví o zastavení řízení ale o odmítnutí návrhu. Odmítnutí návrhu pak umožňuje v souladu s § 210a OSŘ autoremedurou rozhodnutí zrušit soudem prvního stupně, pokud byly vady podání odstraněny v souvislosti s podaným odvoláním.

Jak bylo již na začátku této kapitoly řečeno, exekuční řízení se zahajuje na návrh a je zahájeno dnem, kdy návrh došel exekutorovi.

V § 35 odst. 3 EŘ je upravena překážka litispendence. Zahájení exekučního řízení tak brání tomu, aby pro tentýž nárok bylo zahájeno nebo probíhalo jiné exekuční řízení podle tohoto zákona. Zahájením exekučního řízení však není vyloučena současná existence jiných vykonávacích řízení (např. daňová exekuce). Na tyto případy se použije zákon č. 119/2001 Sb., kterým se stanoví pravidla pro případy souběžně probíhajících výkonů rozhodnutí, ve znění pozdějších předpisů (dále jen zákon o střetu exekucí). Tento zákon upravuje postup soudů, soudních exekutorů, správců daně a orgánů veřejné správy při provádění exekucí v případě, jsou-li exekucemi nařízenými soudem, správcem daně nebo orgánem veřejné správy souběžně postiženy tytéž věci, práva nebo jiné majetkové hodnoty. Praxe na úrovni exekutorů a soudů nižších stupňů neměla pochyb o tom, že tento zákon o střetu exekucí se použije na konkurenci

⁵³ PROŠEK, J.: Metodika k střednědobé novele exekučního řádu, Bulletin advokacie 12/2009, str. 41, PREISLER, P.: K některým změnám v exekučním řádu, Právní rozhledy 10/2010, str. 365

⁵⁴ Stanovisko Nejvyššího soudu k výkladu zákona č. 120/2001 Sb., o soudních exekutorech a exekuční činnosti (exekuční řád) a o změně dalších zákonů, ve znění pozdějších předpisů, sp. zn.: Cpjn 200/2005, ze dne 15.2.2006 (bod II.)

soudního výkonu rozhodnutí a exekutorské exekuce. Názory některých významných autorů a také Nejvyššího soudu vedly ke změně soudní praxe. Převládajícím názorem tak následně bylo, že exekutorské exekuce a soudní výkony rozhodnutí jsou z hlediska zákona o střetu exekucí pouhými dvěma podmožinami jedné kategorie „exekucí“ ve smyslu § 2 písm. a) zákona o střetu exekucí, nikoli dvěma samostatnými kategoriemi exekucí, takže se vztahy mezi nimi neřídí pravidly zákona o střetu exekucí, nýbrž ustanoveními OSŘ, kterými se řídí vymáhání více pohledávek z téhož předmětu výkonu rozhodnutí. Po novele vtělené do § 130 odst. 3 EŘ, podle níž jsou-li exekucemi prováděnými podle tohoto zákona i výkonem rozhodnutí prováděným podle OSŘ postíženy tytéž věci, práva nebo jiné majetkové hodnoty, postupuje se podle zákona, kterým se stanoví pravidla pro případy souběžně probíhajících výkonů rozhodnutí, pro teoretické spory tak již nadále není místa a střety exekucí se řídí zákonem č. 119/2001, Sb.⁵⁵

Od uzákonění exekučního řízení musí soudy překážku věci zahájené (litispendence) a překážku věci pravomocně rozhodnuté řešit mnohem častěji, protože nucenou realizaci přiznaných plnění nyní mohou vedle soudů provádět i soudní exekutoři. Pokud jde o vztah těchto dvou řízení – účinky nařízení výkonu rozhodnutí podle občanského soudního řádu nemá samotné nařízení exekuce podle § 44 odst. 3 EŘ, ale teprve vydání exekučního příkazu podle § 47 odst. 1 EŘ, neboť ten teprve stanoví způsob provedení exekuce. Jde-li tedy o vymožení peněžitého plnění, nastává překážka litispence, jestliže dříve než bylo pravomocně rozhodnuto o návrhu na nařízení výkonu rozhodnutí, byl mezi týmiž účastníky k vydobytí stejné pohledávky (její části) přiznané týmiž exekučním titulem vydán exekuční příkaz znějící na stejný způsob a postihující též předmět výkonu, jaký byl označen v dřívějším návrhu. Překážka věci pravomocně rozhodnuté pak nastává, byl-li vydán exekuční příkaz, ačkoliv mezi týmiž účastníky již byl k vymožení stejné pohledávky přiznané týmiž exekučním titulem nařízen výkon rozhodnutí stejným způsobem, na který zní exekuční příkaz, a postihující též předmět výkonu, a trvá, dokud nebyl soudní výkon zastaven nebo jiným způsobem skončen.⁵⁶

⁵⁵ KASÍKOVÁ, M. a kol.: Zákon o soudních exekutorech a exekuční činnosti (exekuční řád), komentář, 2. vydání, Praha, C. H. Beck, 2010, str. 455

⁵⁶ TRIPES, A.: Exekuce v soudní praxi, 3. vydání, Praha, C. H. Beck, 2006, str. 12

I v případě výkonu rozhodnutí a exekuce rozhodnutí ukládajících jinou povinnost než zaplacení peněžitě částky může nastat překážka již vydaného pravomocného rozhodnutí, resp. litispence, tehdy, jestliže je způsob provedení výkonu rozhodnutí vyjádřen v exekučním příkazu.⁵⁷

Výjimku z výše uvedeného představuje § 129 EŘ, který umožňuje oprávněnému, nebyla-li jeho pohledávka zcela uspokojena výkonem rozhodnutí uskutečňovaným na základě usnesení o nařízení výkonu rozhodnutí, které bylo vydáno před účinností exekučního řádu, aby se souhlasem soudu podal návrh na nařízení exekuce.

Pokud oprávněný podá návrh na nařízení exekuce v téže věci více exekutorům, provede exekuci ten exekutor, kterého jejím provedením pověří soud (uplatní se zásada předstihu). V ostatních případech soud exekuci zastaví, aby bylo zabráněno tomu, aby v jedné a téže věci probíhalo několik exekučních řízení.

Podle § 35 odst. 5 EŘ exekuční řízení nelze přerušit, nestanoví-li tento nebo zvláštní právní předpis jinak. Nelze také prominout zmeškání zákonné lhůty, soudcovské lhůty je však možné prodloužit. V exekučním řízení nelze ani podat návrh na obnovu exekučního řízení.

Zahájení exekučního řízení má pro běh lhůty pro promlčení a zánik práv stejné účinky jako podání návrhu na soudní výkon rozhodnutí. Ode dne, kdy exekutorovi došel návrh na nařízení exekuce, tak promlčecí lhůta po celou dobu řízení neběží. Jde o takzvané stavení promlčecí lhůty.

3.6 Nařízení exekuce a pověření exekutora

Oprávněný může svůj návrh na nařízení exekuce podat pouze u soudního exekutora. Okamžikem, kdy dojde návrh exekutorovi, je zahájeno exekuční řízení. Pakliže návrh obsahuje všechny náležitosti, je srozumitelný a určitý, musí ho společně s žádostí o pověření předložit ve lhůtě 15 dnů soudu. Tato lhůta je lhůtou procesní a nezapočítává se tak do ní den, kdy návrh exekutorovi došel a současně stačí, pokud je patnáctý den návrh odeslán elektronicky exekučnímu soudu (případně je předán orgánu,

⁵⁷ Usnesení Nejvyššího soudu ze dne 14.10.2004, sp. zn. 20 Cdo 1082/2004 in KURKA, V.: Přehled judikatury ve věcech výkonu rozhodnutí a exekuce, Praha, ASPI, 2005, str. 254

který je povinen jej doručit). Nesplňuje-li návrh požadované náležitosti, běží tato lhůta až po odstranění vad, tedy od doručení formálně správného návrhu nebo zákonem požadovaných příloh. V § 44 odst. 2 EŘ jsou konkretizovány náležitosti, jaké má mít žádost exekutora o pověření k provedení exekuce. Taková žádost musí být podána na elektronickém formuláři a všechny listiny, jež se posílají soudu společně s ní, musí být zaslány v elektronické podobě. Podání, která účastník zašle formou datové zprávy, exekutor jen v elektronické podobě připojí k žádosti o pověření a pře pošle soudu. U listinných podání exekutoři provádí autorizovanou konverzi dokumentů. Jen pokud by toto nebylo technicky možné, mohou být žádost i listiny zaslány v listinné podobě. Komunikace mezi soudem a exekutorem probíhá podle zákona č. 300/2008 Sb. prostřednictvím datové schránky. Exekutor tedy vždy zašle žádost, návrh a přílohy jako datovou zprávu do datové schránky soudu a před předložením návrhu soudu nezkontroluje, zda jsou splněny stanovené předpoklady pro nařízení exekuce, toto činí až soud. Exekutor zkoumá pouze formální náležitosti návrhu – jestli je určitý a srozumitelný, jestli obsahuje stanovené náležitosti, zda je připojen exekuční titul, případně listiny prokazující přechod práva nebo povinnosti nebo osvědčující splnění vzájemné povinnosti či podmínky.

O návrhu i po novele 286/2009 Sb. rozhoduje soud. Před tím, než však exekuci podle § 44 odst. 3 EŘ nařídí, musí zkoumat, zda jsou splněny všechny zákonem stanovené předpoklady pro nařízení exekuce. Tím se rozumí, že zkoumá – nezávisle na exekutorovi - formální náležitosti návrhu na nařízení exekuce, svou pravomoc a příslušnost, zejména místní, zda byl exekuční titul vydán k tomu oprávněným orgánem v mezích jeho pravomoci, zda je exekuční titul formálně i materiálně vykonatelný, zda je dána aktivní a pasivní věcná legitimace účastníků, jestli je exekuce navrhována v rozsahu, jaký podle exekučního titulu stačí k uspokojení oprávněného, zda nedošlo k prekluzi vymáhaného práva, zda osoba, která má být pověřena provedením exekuce, je soudním exekutorem, zda oprávněný prokázal splnění podmínky nebo vzájemné povinnosti, pokud je na její splnění vázáno splnění povinnosti uložené exekučním titulem povinnému. Jsou-li tyto předpoklady splněny, soud do 15 dnů usnesením exekuci nařídí a jejím provedením pověří exekutora, jinak návrh zamítne. Soud (s výjimkou exekuce vyklizením bytu s náhradou) před nařízením exekuce nenařizuje ústní jednání, neboť pro zásadu ústnosti a přímosti není v exekučním řízení místo. Toto

není podle názoru Ústavního soudu v rozporu se základními právy, neboť exekuční řízení je zvláštním řízením, tudíž v tom, že účastník nebyl vyslechnut ani nebyly provedeny důkazy, které navrhl, nelze spatřovat porušení práv stanovených v čl. 96 odst. 2 Ústavy a v čl. 38 odst. 2 LZPS (ústavní zákon č. 1/1993, Ústava České republiky, ve znění pozdějších ústavních předpisů; dále jen Ústava; usnesení ČNR č. 2/1993 Sb., o vyhlášení Listiny základních práv a svobod jako součásti ústavního pořádku ČR, ve znění pozdějších ústavních předpisů; dále jen LZPS).⁵⁸ V případě, že je nutné ústní jednání nařídit, tato lhůta neplatí a postačuje, pokud soud v této lhůtě nařídí jednání. Pokud by lhůta nebyla dodržena, má oprávněný právo na náhradu škody vůči státu způsobenou nesprávným úředním postupem.

Nutno podotknout, že exekuční soud nemůže posuzovat vady nalézacího řízení, neboť mu toto právo nepřísluší. Je tomu tak i například tehdy, namítá-li povinný, že mu byl v nalézacím řízení vadně ustanoven opatrovník, neboť pobyt povinného byl v době nalézacího řízení znám a byla mu tímto postupem odňata možnost jednat před soudem. Soud rovněž při nařizování exekuce nezkontroluje, zda je právo promlčeno, tuto skutečnost musí zohlednit až k námitce povinného při rozhodování o zastavení exekuce. Rovněž není možné proti usnesení o nařízení exekuce namítat, že je v rozporu s dobrými mravy dle § 3 odst. 1 ObčZ, neboť se jedná o hmotněprávní institut, který nemá místo při rozhodování o procesněprávním úkonu soudu.

Vedle výše uvedené 15ti denní lhůty je dalším rozdílem oproti úpravě výkonu rozhodnutí podle OSŘ to, že soud nařídí exekuci, aniž by stanovil, jakým způsobem má být provedena. Výjimkou z tohoto pravidla je případ, kdy exekuční titul omezuje oprávněného v tom, že přisouzená pohledávka může být uspokojena pouze z konkrétního majetku. V tom případě soud nařídí exekuci jen na konkrétní majetek uvedený v exekučním titulu a nikoli na majetek bez omezení. (Toto omezení se však nevztahuje na rozhodnutí o nákladech exekuce – nejsou totiž vymáhány na základě uvedeného exekučního titulu, ale na základě příkazu k úhradě nákladů exekuce či usnesení soudu.) Druhou výjimkou je nařízení exekuce podle exekučního titulu na vyklizení bytu se zajištěním bytové náhrady nebo přístřeší, kdy soud nařídí exekuci konkrétním způsobem.

⁵⁸ Usnesení Ústavního soudu ze dne 27.3.1996, sp. zn.: III. ÚS 280/95

Po provedené, již několikrát zmíněné, střednědobé novele je nově výslovně stanoveno, že usnesení o nařízení exekuce doručuje soudní exekutor. Při každé exekuci je nutné usnesení o nařízení exekuce doručit oprávněnému, povinnému a Komoře. Exekutor usnesení elektronicky zanese i do Centrální evidence exekucí a dále posoudí, zda je podle průběhu exekuce třeba doručit usnesení také obchodnímu rejstříku nebo jiným orgánům pověřeným vedením různých evidencí – např. Notářské komoře, která vede Rejstřík movitých zástav, nebo Ministerstvu dopravy, které vede Centrální registr silničních vozidel, centrálnímu depozitáři apod. Katastru nemovitostí se doručí jen u těch povinných, kteří podle katastru vlastní nemovitosti. Usnesení o nařízení exekuce nebo jeho kopie se dále v konkrétních případech mohou doručovat společně s exekučními příkazy nebo žádostmi o součinnost i jiným osobám, a to v závislosti na tom, jaký majetek je postihován a jaký způsob exekuce byl zvolen. Pouze exekutorovi usnesení o nařízení exekuce doručuje soud, jinak písemnosti v exekučním řízení doručuje vždy exekutor. Někdy je však účelnější a hospodárnější, pokud účastníkům nebo jiným subjektům doručuje přímo soud, takže i tato situace je možná. Je ale nutné dávat pozor, aby nedošlo ke zmaření účelu exekučního řízení.

Dle § 44 odst. 5 EŘ se oprávněnému a povinnému doručuje do vlastních rukou. Pravidla doručování se řídí ustanoveními OSŘ, přičemž náhradní doručení je možné. Ostatním osobám stačí doručovat běžným způsobem. Usnesení soud doručí exekutorovi prostřednictvím datové schránky. Pravidlo, že povinnému nesmí být doručeno dříve než exekutorovi a oprávněnému sice není nově obsaženo přímo v zákoně, ale je v praxi již zažitým projevem jednoho ze základních rysů exekučního řízení, a to že mezi okamžikem pověření exekutora provedením exekuce a doručením usnesení o jejím nařízení povinnému existuje určitý časový úsek (někdy dny, jindy i měsíce), kdy exekutor pátrá po majetku povinného, zvažuje, který majetek bude vhodné postihnout, aby exekuce proběhla co nejúčinněji, a připravuje postižení majetku povinného exekučními příkazy. V této fázi zjišťování majetku povinného, tedy do doby, než je mu doručeno usnesení o nařízení exekuce a začne působit generální inhibitorium (viz níže), je klíčové zajistit, aby se o nařízené exekuci povinný nedozvěděl a nezačal se zbavovat svého majetku. Jinak by byl zmařen účel exekučního řízení. Povinný se sice o eventualitě, že je proti němu vedena exekuce, může dozvědět i jinak než doručením

usnesení, ale v takovém případě jde stále jen o domněnky a spekulace. Proto je třeba, aby soud velmi obezřetně nakládal s údaji o daném exekučním řízení.

Povinnému se usnesení o nařízení exekuce doručí společně s návrhem na nařízení exekuce. V případě, že byla exekuce ukončena, je exekutor povinen oznámit toto ukončení všem, jimž bylo doručováno usnesení o nařízení exekuce.

V § 44 odst. 6 EŘ jsou upraveny obsahové náležitosti usnesení o nařízení exekuce. Těmito náležitostmi jsou: označení soudu, který pověřuje exekutora provedením exekuce, označení exekutora, který je pověřen provedením exekuce, exekučního titulu a orgánu, který ho vydal, případně osoby, která jej vyhotovila, oprávněného a povinného, povinnosti, která má být exekucí vymožena, včetně povinnosti k úhradě nákladů exekuce, podpis soudce, datum rozhodnutí a poučení o odvolání, o jeho náležitostech a o tom, že nebudou-li v něm uvedeny žádné skutečnosti rozhodné pro nařízení exekuce, soud odvolání odmítne.

V tomto ustanovení však nejsou uvedeny všechny náležitosti, které jsou stanoveny v § 169 odst. 1 OSŘ pro podobu usnesení. Jedná se např. o označení zástupců účastníků a uvedení lhůty pro podání odvolání. Byť se toto ustanovení má použít pouze tehdy, není-li stanoveno něco jiného, ze soudní praxe je zřejmé, že usnesení o nařízení exekuce obsahují tyto náležitosti také. Usnesení obsahuje dále také poučení o generálním inhibitoriu a následcích jeho porušení. Nepředpokládá se, že by usnesení o nařízení exekuce obsahovalo odůvodnění. Přesto existují případy, kdy je odůvodnění nutné, což vychází z aplikace § 169 odst. 2 OSŘ, podle něhož písemné vyhotovení usnesení, kterým se zcela vyhovuje návrhu, kterému nikdo neodporoval, nemusí obsahovat odůvodnění. Tam, kde je řízení zastaveno nebo návrh zamítnut, usnesení odůvodnění obsahovat musí. Jsou-li tak součástí usnesení kromě nařízení exekuce a pověření exekutora jejím provedením i jiné výroky, kterými se například část nároku zamítá nebo se exekuční řízení zastavuje, je třeba tyto výroky odůvodnit. Odůvodnit je také třeba například usnesení o nařízení exekuce v případě, kdy soud prvního stupně rozhoduje znovu po zrušení původního usnesení o nařízení exekuce odvolacím soudem na základě odvolání povinného, nebo usnesení, jímž se rozhoduje o cizozemském exekučním titulu (§ 65 a 68c zákona č. 97/1963 Sb., o mezinárodním právu soukromém a procesním, ve znění pozdějších předpisů, dále jen MPSP).

Pokud jde o vymáhání cizozemských exekučních titulů, jde li o exekuční titul vydaný v Evropské unii, rozhodují soudy v závislosti na návrhu oprávněného buď podle nařízení Rady č. 44/2001 nebo podle nařízení č. 805/2004. V případě, že oprávněný postupuje podle nařízení 44/2001, může s návrhem na nařízení exekuce spojit návrh na prohlášení vykonatelnosti titulu. V takovém případě soud jednak prohlásí vykonatelnost titulu na území České republiky a jednak nařídí exekuci. Předloží-li oprávněný k exekučnímu titulu potvrzení Evropského exekučního titulu podle nařízení č. 805/2004 ve znění nařízení č. 1689/2005, je exekuce prováděna podle vnitrostátních procesních předpisů – tedy stejně, jako kdyby byl k exekuci navržen vnitrostátní exekuční titul. Před nařízením exekuce tak v tomto případě není nutné vydávat rozhodnutí o prohlášení vykonatelnosti titulu na území ČR. Výsledkem je, že usnesení, jímž je nařizována exekuce titulu potvrzeného jako Evropský exekuční titul, se nijak neliší od usnesení, kterým je rozhodováno o nařízení exekuce českého titulu.

Navrhuje-li oprávněný exekuci cizozemského titulu vydaného ve státě mimo Evropskou unii, postupuje soud buď podle dvoustranných, nebo vícestranných mezinárodních smluv a není-li takových smluv nebo neobsahují-li takové smlouvy ustanovení týkající se výkonu rozhodnutí, postupuje soud dle § 63 a násl. MPSP. V takovém případě musí být rozhodnutí o tomto exekučním titulu odůvodněno.

V § 44 odst. 7 EŘ je upravena možnost podat odvolání do usnesení o nařízení exekuce. Odvolání může podat jak povinný tak oprávněný, ten však pouze proti rozhodnutí, jímž byl jeho návrh na nařízení exekuce zcela nebo zčásti zamítnut. V odvolání lze namítat pouze takové skutečnosti, které jsou rozhodné pro nařízení exekuce. Judikatura se na těchto skutečnostech shoduje a jedná se tedy o to, že soud před nařízením exekuce zkoumá, zda byl exekuční titul vydán orgánem, který k tomu měl pravomoc, zda je exekuční titul vykonatelný po stránce formální a materiální, zda oprávněný a povinný jsou věcně legitimováni, zda je exekuce navrhována v takovém rozsahu, který stačí k uspokojení oprávněného a zda právo není prekludováno.⁵⁹

Odvolání se podává u soudu proti jehož rozhodnutí směřuje. Podá-li povinný odvolání k rukám exekutora, exekutor ho bez zbytečného odkladu postoupí příslušnému

⁵⁹ Usnesení Nejvyššího soudu ze dne 27.5.2005, sp. zn. 20 Cdo 245/2004

soudu. Doručením odvolání exekutorovi je povinnému zachována 15 denní lhůta k podání odvolání.

Pokud by odvolání obsahovalo skutečnosti, které nejsou rozhodné pro nařízení exekuce, ale lze je zařadit mezi obecně přípustné odvolací důvody, odvolací soud odvolání odmítne. Takové odvolání má však suspenzivní účinek a napadené usnesení o nařízení exekuce nenabude právní moci. Rovněž takzvané blanketní odvolání, které neobsahuje žádné odvolací důvody, odvolací soud odmítne.

Do 30.6.2009 bylo možné dovolání proti usnesení odvolacího soudu, jímž bylo změněno nebo potvrzeno usnesení soudu 1. stupně, po tomto datu již takový postup není možný.⁶⁰

Na tomto místě bych si dovolila malý exkurz k otázce Centrální evidence exekucí. Centrální evidence exekucí je veřejný seznam, který vede a provozuje Exekutorská komora a je veřejně přístupný na internetu.⁶¹ Komora poskytuje exekutorovi přístup k elektronickému zápisu, výmazu nebo změně údajů v evidenci. Exekutoři pověřeni provedením exekuce tak do této evidence zapisují pravomocná usnesení o nařízení exekuce a o pověření exekutora provedením exekuce, o zastavení a odkladu exekuce a další údaje ze spisu. Centrální evidence exekucí je upravena v § 125 EŘ a v prováděcí vyhlášce Ministerstva spravedlnosti č. 329/2008 Sb., o Centrální evidenci exekucí, ve znění pozdějších předpisů.

Evidence byla oficiálně spuštěna v polovině února 2009, pro veřejnost je ale přístupná až od 1. března 2009. Každý si tak může za poplatek 60 korun prověřit, s kým obchoduje. Evidence nicméně začala fungovat oproti původnímu plánu až s určitým zpožděním. Ministerstvo totiž ve své vyhlášce stanovilo jako pevné datum, od kdy má databáze fungovat, 15. prosinec 2008. Komora se nejdříve hájila tím, že nemohla registr spustit, protože jej nikdo nechtěl pojistit. Kdyby se v evidenci objevila chyba a někdo pak na jejím základě nedostal úvěr, mohl by prý od Komory žádat vysoké odškodnění. Po vlně kritiky pak bývalý prezident Exekutorské komory JUDr. Juraj Podkonický prohlásil, že skutečným důvodem nespuštění centrální evidence byla neochota určité skupiny lidí uvnitř Komory „nalévat data“ do evidence a tím odkrýt, jak na tom vlastně

⁶⁰ KASÍKOVÁ, M. a kol.: Zákon o soudních exekutorech a exekuční činnosti (exekuční řád), komentář, 2. vydání, Praha, C. H. Beck, 2010, str. 166-175

⁶¹ www.ccecr.cz

jsou a kolik exekucí vedou. Za tyto „viníky“ ale označil skupinu exekutorů, kteří ho vyzvali k rezignaci. Byl jimi kritizován pro špatnou komunikaci mezi prezidiem a členy Komory či veřejností, netransparentnost a dále také pro založení sdružení uvnitř Komory.⁶²

Centrální evidence exekucí v současnosti není využívána tak široce, jak se předpokládalo. Jednou z příčin takového stavu zřejmě byla i cena za jeden výpis, a proto Ministerstvo spravedlnosti prosadilo snížení ceny za jeden výpis na polovinu z původních 120 Kč na současných 60 Kč. Díky snížení poplatků se návštěvnost evidence exekucí zase zvýšila. Odměna, kterou za každý výpis dostane Exekutorská komora, má klesat podle množství výpisů pro jednoho zájemce. Za prvních 1000 poskytnutých údajů v jednom kalendářním roce stejnému žadateli získá komora zmíněných 60 korun za každý výpis, od 1001. do 10 000. údaje pak už jen 30 korun, od 10 001. do miliontého údaje 15 korun a od případného miliontého údaje jen šest korun. Důvodem degresivní sazby jsou relativně vyšší náklady při individuálním poskytnutí údaje z evidence (přidělení uživatelského jména a hesla, jeho doručení uživateli, poskytnutí údaje, vystavení faktury za poskytnutí údaje a její doručení).⁶³ Doposud byl provoz Centrální evidence exekucí pro Komoru ztrátový (pouze tisíc výpisů měsíčně) a je otázka, zda se situace i přes zlevnění poskytovaných informací do budoucna změní. Za poplatek 60 Kč získá tazatel pouze základní informaci, zda u dotazovaného subjektu je nebo není vedena exekuce, chce-li získat podrobnější informace ke konkrétní exekuci, musí zaplatit další poplatek 60 Kč.

S Centrální evidencí exekucí souvisí také Portál dražeb, který je její veřejnou součástí. Pro celý projekt Portálu dražeb bylo zásadní, jak tento portál přijmou samotní soudní exekutoři a zda tvrzení členů Komory o tom, že chtějí dražby zveřejňovat, že neprovádějí skryté dražby a že veškerá obvinění směřující do exekutorského stavu ohledně neprůhledných dražeb jsou neopodstatněná, jsou myšlena vážně a nejsou jen

⁶² Lidé si ode dneška mohou prověřit obchodního partnera v evidenci exekucí, 1.3.2009, http://zpravy.idnes.cz/lide-si-ode-dneska-mohou-proverit-obchodniho-partnera-v-evidenci-exekuci-14i-krimi.asp?c=A090301_104125_krimi_js

⁶³ O seznam exekucí není zájem, zlevní proto o polovinu, 26.8.2009 <http://aktualne.centrum.cz/finance/penize/clanek.phtml?id=645842>

pouhými proklamacemi. Již po prvním měsíci ostrého provozu byli k portálu přihlášení všichni soudní exekutoři, kteří mají aktuální dražby nemovitostí. Zásadní podmínka pro fungování, tedy zájem samotných soudních exekutorů, byla splněna. Pokud jde o zájem veřejnosti o Portál dražeb, po medializaci spuštění Portálu dražeb byla první večer jeho návštěvnost cca 13 tisíc přístupů, což bylo neuvěřitelně vysoké číslo, postupem času se návštěvnost ustálila na 2-3 tisících přístupů denně, přičemž zájem o portál není jednorázový, nýbrž trvalý. Přístup do Portálu dražeb není a v budoucnu nemá být zpoplatněn.

Od listopadu 2009 byl portál rozšířen i o sekci dražeb movitých věcí a podniků a je možné jej využít ke zveřejňování dražeb jak na stránkách Centrální evidence exekucí, tak i na dalších serverech, jako jsou stránky samotných soudních exekutorů, tak i serverech komerčního charakteru. Jediné vyplnění dat na Portálu dražeb umožní jejich automatické zobrazení na Centrální evidenci exekucí a na webových stránkách soudních exekutorů a komerčních portálech. Portál dražeb také nově slouží k provádění elektronických dražeb.

Na adresu portálu dražeb se však objevují i kritické názory a to hlavně v té podobě, že je vlastně zbytečný vzhledem ke skutečnosti, že od 1.11.2009 je stanovena povinnost soudním exekutorům zveřejňovat dražby v Centrální evidenci exekucí. Člen prezidia Exekutorské komory Mgr. David Koncz však Portál dražeb obhajuje se slovy „že projekt Portálu dražeb se zrodil mnohem dříve, než bylo jasné, že soudní exekutoři budou mít povinnost dražby v Centrální evidenci exekucí zveřejňovat. Je sice pravda, že od 1.11.2009 máme povinnost zveřejňovat dražby v CEE, zákon však neukládá, v jaké formě by to mělo být. Asi by se nikomu nelíbilo, kdyby informace o dražbách byla pouze nepřehledná směsice dat, která sice bude odpovídat zákonu, ale nikdo se v ní nebude orientovat. Portál dražeb se oproti tomu snaží o to, aby informace o dražbách předložil srozumitelně a tak, jak je obvyklé u jiných realitních či dražebních serverů. Portál dražeb je navíc vlastnictvím Komory a můžeme tak mnohem snáze ovlivňovat jeho podobu. To se, i vzhledem k tomu, jak jsou nastaveny smlouvy o správě, bohužel nedá říci o Centrální evidenci exekucí. Když si k tomu přičtete potenciál k finančnímu

příjmu pro Komoru, zlepšení vnímání Exekutorské komory veřejností atd., není o smysluplnosti Portálu dražeb pochyb.⁶⁴

Vrátím-li se ještě k Centrální evidenci exekucí, v srpnu 2009 bylo v registru evidováno 886 289 exekucí, v březnu 2012 je registrováno již 2 236 996 exekucí. Údaje o exekuci jsou z CEE vymazány 15 dní poté, co bylo exekuční řízení zcela skončeno (vymožením pohledávky, pravomocným zastavení exekuce), resp. poté co se o skončení soudní exekutor dozvěděl. V evidenci nejsou zaznamenávány údaje o exekucích (výkonech rozhodnutí) vedených soudy, orgány státní správy a samosprávy, finančními orgány či zdravotními pojišťovnami.

3.6.1 Generální a speciální inhibitorium

Na okamžik doručení usnesení o nařízení exekuce povinnému je vázán jeden velmi důležitý procesní institut, který byl v rámci střednědobé novely poměrně zásadně novelizován. Do nabytí účinnosti této novely exekučního řádu platilo, že po doručení usnesení o nařízení exekuce nesměl povinný pod sankcí absolutní neplatnosti nakládat se svým majetkem. Novela provedená zákonem č. 286/2009 Sb. přinesla v zájmu humanizace exekučního práva určité rozvolnění tohoto procesního institutu. Oproti uvedenému původnímu konceptu absolutní neplatnosti úkonu, kterým povinný generální inhibitorium poruší, se zavádí nově neplatnost relativní. Trvání na bezvýjimečné neplatnosti i v případě, kdy již exekuce skončila úspěšným vynucením povinnosti anebo možnost dovolávat se neplatnosti otevřená neomezeně i pro jiné osoby, v jejichž prospěch nebyla exekuce vedena, nebylo nezbytným omezením práv povinného k dosažení účelu exekučního řízení. Nově je tzv. generální inhibitorium upraveno v § 44a EŘ. I nadále platí, že po doručení usnesení o nařízení exekuce nesmí povinný nakládat se svým majetkem včetně nemovitostí a majetku patřícího do SJM. Počátek zákazu je vázán na okamžik doručení usnesení o nařízení exekuce povinnému, přičemž o této povinnosti a následcích jejího nesplnění je povinný v tomto usnesení poučen. Povinnému je tak zakázáno nakládat s veškerým svým majetkem (na rozdíl od soudního výkonu rozhodnutí, při němž je nejprve třeba navrhnout způsob výkonu

⁶⁴ ZAJÍCOVÁ, M.: První kroky Portálu dražeb, rozhovor s Mgr. Davidem Konczem, členem Prezidia Exekutorské komory ČR, Komorní listy prosinec 2009, str. 20-21

rozhodnutí a zákaz nakládání s majetkem povinného se pak týká pouze toho majetku, na nějž se vztahuje výkon rozhodnutí).

Generálním inhibitoriem je povinnému znemožněno, aby snižoval hodnotu svého majetku, přičemž pro uplatnění tohoto zákazu není rozhodná výše pohledávky, pro niž je exekuce vedena. Toto se může jevit jako poněkud nepřiměřený zásah do základních práv povinného, nicméně odůvodňován bývá tím, že vedle snahy o zachování co nejvyšší míry výtěžnosti majetku dlužníka jde o to, přimět dlužníka, aby splnil svou povinnost uloženou exekučním titulem.

Generální inhibitorium vztahující se na všechnen majetek povinného je v rámci exekuce doplněno speciálními inhibitorii a arrestatorii, které se vztahují k jednotlivým konkrétně určeným věcem a právům postiženým exekučními příkazy. Speciální inhibitorium je zákaz povinnému nakládat s určitými věcmi a právy. Arrestatorium je určeno dlužníkovi povinného a zakazuje mu nakládat s pohledávkou povinného v rozsahu vymáhané částky. Uplatňování speciálního inhibitoria po vydání exekučního příkazu nijak neomezuje účinky generálního inhibitoria, které trvá až do skončení exekuce. Jinak řečeno - vydáním exekučního příkazu ohledně majetku, který má být exekucí postižen, není dotčen zákaz dispozice dlužníka s ostatním majetkem.

Vrátím-li se ale zpět ke generálnímu inhibitoriu, ze zákazu nakládat se svým majetkem jsou vyjmuty úkony, které se týkají běžné obchodní činnosti, nově též provozní činnosti, dále uspokojování základních životních potřeb osoby povinného a osob, ke kterým má povinný vyživovací povinnost, a udržování správy majetku. Co si pod tímto vymezením představit? Uspokojování základních životních potřeb je nutno chápat jako zachování možnosti lidsky důstojného života povinnému a osobám, které vyživuje, avšak v minimálním standardu, jenž nemůže zahrnovat pořizování jakýchkoli věcí či služeb, které nejsou nezbytné. Tato výjimka může být uplatněna pouze u povinných fyzických osob. Další dvě uvedené výjimky se týkají jak fyzických, tak právnických osob. Udržování a správa majetku zahrnuje jen úkony směřující k uchování podstaty majetku, aby nedocházelo k jeho znehodnocení. Nad rámec by byly například úkony, kterými by byl majetek převáděn na jiné osoby nebo jimiž by došlo k zásadním změnám v nájemních poměrech atd. Mimo běžnou obchodní činnost by byly například rozsáhlé investice.

Jak bylo naznačeno již výše, právní úkon, který by zákaz nakládat s majetkem porušil, je stížen neplatností, neplatností však pouze relativní. Právní úkon se tak považuje za platný, pokud se neplatnosti právního úkonu nedovolá exekutor, oprávněný nebo přihlášený věřitel, aby zajistili uspokojení vymáhané pohledávky.

Přijaté znění § 44a odst. 1 EŘ je však odlišné od návrhu, který předložila vláda. Původně totiž nemělo jít o relativní neplatnost, ale o neúčinnost vůči oprávněnému.⁶⁵

Pokud zákon nyní uvádí, že právní úkon se považuje za platný, pokud se neplatnosti právního úkonu nedovolá exekutor, oprávněný nebo přihlášený věřitel, aby zajistili uspokojení vymáhané pohledávky, je otázkou, zda se tyto věřitelé mohou také neplatnosti reálně dovolat. Dovolání se neplatnosti totiž musí směřovat k zajištění uspokojení vymáhané pohledávky. Jenže v exekuci se vymáhá pouze ta pohledávka, pro kterou byla exekuce nařízena, zatímco ve výše uvedených případech jde o přihlášení vymahatelné pohledávky do rozvrhu, v jehož rámci se tato pohledávka vedle pohledávky, pro niž byla exekuce nařízena, uspokojí. Přihlášený věřitel se tedy vlastně nedovolává neplatnosti ve svůj prospěch, k zajištění své vymahatelné pohledávky, nýbrž k zajištění vymáhané pohledávky oprávněného, tedy vlastně místo něj. Dovolání se neplatnosti úkonu může každá z oprávněných osob samostatně, není třeba, aby se dovolaly všechny, stačí jedna z nich, a to formou jakéhokoli projevu vůle, lze i exekučním příkazem. Cílem takového dovolání se neplatnosti musí být zajištění uspokojení vymáhané pohledávky. Proto, byť by povinný generální inhibitorium porušil a svým majetkem nakládal, avšak k uspokojení pohledávky oprávněných osob by byl jiný postižitelný majetek dostatečný, nelze se účinně neplatnosti dovolat. Je také nutné, aby projev vůle, jímž se oprávněná osoba dovolává neplatnosti úkonu, došel všem účastníkům takového právního úkonu. Právní úkon je pak neplatný zpětně od doby, kdy se stal účinným, což koresponduje s relativní neplatností, jejíž důsledky nastávají ex tunc. Není úplně jasné, do kdy se lze neplatnosti dovolat. Vzhledem k tomu, že cílem dovolání se neplatnosti má být zajištění uspokojení vymáhané pohledávky, jeví se jako logické, že by mělo být možné se takto dovolávat pouze během probíhající exekuce, nikoliv již po jejím skončení. Objevují se však i takové názory, že oprávněný a věřitelé se mohou neplatnosti dovolat i v případě, kdy již exekuce skončila, pokud povinný úkon

⁶⁵ Viz sněmovní tisk č. 804/0 2009, bod 29 a 30 a text návrhu znění § 44a důvodové zprávy k novele exekučního řádu, www.psp.cz, 14.2.2010

ke zkrácení svého majetku učinil před jejím skončením poté, kdy mu bylo doručeno usnesení o nařízení exekuce.

V praxi je obvykle exekutorem doručováno usnesení o nařízení exekuce již společně s exekučním příkazem, kterým je postihován konkrétní majetek povinného. V takovém případě působí od stejného okamžiku generální inhibitorium vůči celému majetku a zároveň inhibitorium speciální, kdy je podle § 47 odst. 4 uloženo povinnému, že majetek postižený exekučním příkazem nesmí převést na jiného, zatížit ho nebo s ním jinak nakládat. V tomto případě však již pod sankcí neplatnosti absolutní.

Relativní neplatnost s sebou přináší i určité problémy, například v souvislosti se zápisem do katastru nemovitostí. Relativní neplatnost právního úkonu totiž nebrání zápisu práva do katastru nemovitostí, neboť dokud se oprávněná osoba neplatnosti nedovolá, považuje se úkon za platný. Nařízení exekuce se sice v katastru nemovitostí eviduje, avšak pouze tehdy, pokud je katastrálnímu úřadu doručeno usnesení o nařízení exekuce. Taková poznámka má pak pouze informativní charakter. Usnesení se však katastrálnímu úřadu doručuje jen tehdy, je-li v katastru nemovitostí zapsáno vlastnické právo povinného. Pokud ke dni, kdy exekutor rozesílá usnesení, v katastru nemovitostí vlastnické právo povinného zapsáno není, usnesení se katastrálnímu úřadu nedoručuje. Komplikace pak nastává tehdy, nabude-li povinný v průběhu exekuce nemovitost evidovanou v katastru nemovitostí, se kterou potom v rozporu s §44a odst. 1 EŘ disponuje. Oprávněné osoby se následně dovolají neplatnosti úkonu, ale poznámka v katastru nemovitostí, jak bylo naznačeno výše, chybí. Druhý účastník právního úkonu, kterým povinný disponuje svým majetkem, tudíž nemůže vědět, že platí zákaz podle §44a odst. 1 EŘ. Takový právní úkon je pak sice neplatný, a u druhého účastníka jde o bezdůvodné obohacení, avšak vůči exekutorovi, oprávněnému či přihlášenému věřiteli žádnou vydávací povinnost nemá. Majetku se může domáhat pouze povinný. Tyto situace by bývala řešila původně navrhovaná změna, která by místo neplatnosti relativní zavedla neúčinnost právního úkonu. Důsledky dovolání se neúčinnosti by spočívaly v tom, že vůči oprávněným osobám úkon „jako by nebyl“, a šlo by tak postihnout i majetek, který by povinný převedl na jinou osobu.

Vedle změny absolutní neplatnosti v relativní přinesla střednědobá novela i možnost účinky generálního i speciálního inhibitoria zcela zrušit, a to sice dvěma různými způsoby.

Povinný může u soudního exekutora nově k jeho rukám složit částku ve výši vymáhané pohledávky spolu s náklady exekuce a oprávněného (§44a odst. 2 EŘ). Vyčíslení těchto nákladů však pro povinného může být značně obtížné a zákon navíc exekutorovi nestanoví žádnou povinnost k součinnosti s jejich výpočtem. Je-li však toto splněno a povinný zrušení zákazu exekutorovi navrhne, musí exekutor zákaz zrušit, a to do 7 dnů. Pokud nebudou tyto podmínky splněny, exekutor žádné rozhodnutí nevydává.

Druhou možností povinného je vyjmout ze zákazu podle § 44a odst. 1 a § 47 odst. 4 EŘ alespoň část majetku. Povinný musí v takovém případě prokázat, že majetek, který po případném vynětí navrženého majetku z exekuce zbude, zjevně a nepochybně postačuje k uhrazení vymáhané pohledávky, nákladů oprávněného a exekuce.

Další novinkou je rovněž odst. 4 § 44a EŘ, dle něhož může povinný za účelem splnění vymáhaných nároků zpeněžit svůj majetek a to za splnění několika kumulativních podmínek – s takovým postupem musí souhlasit exekutor, oprávněný i všichni přihlášení věřitelé, převáděný majetek nesmí být postižen jinou exekucí, bylo provedeno zjištění ceny obvyklé znalcem ve znaleckém posudku, přičemž znalece ustanovuje sám exekutor, dohodnutá cena odpovídá minimálně výši zjištěné obvyklé ceny a tato cena je při podpisu smlouvy předána exekutorovi.⁶⁶

3.7 Postup exekutora po pověření provedením exekuce

Od chvíle, kdy je exekutorovi doručeno usnesení, jehož součástí je výrok o jeho pověření provedením exekuce, činí takto pověřený exekutor i bez návrhu (oprávněného, soudu nebo jiných osob) úkony směřující k jejímu provedení. Exekutor je povinen postupovat rychle a účelně a to až do okamžiku, kdy exekuce skončí vynuceným splněním povinnosti, popřípadě zastavením nebo upuštěním od exekuce. Je nutné, aby exekutor dodržoval nejen práva účastníků řízení, ale také třetích osob, jež mohou být exekucí dotčeny. Exekuci exekutor obvykle zahájí zjišťováním informací o majetku a místě pobytu povinného. Tyto informace získává od oprávněného, třetích osob, povinného atd. Výsledky svých zjištění pak zhodnotí a podle toho zvolí způsoby,

⁶⁶ Zejm. PREISLER, P.: K některým změnám v exekučním řádu, Právní rozhledy 10/2010, str. 366-369 a KASÍKOVÁ, M. a kol.: Zákon o soudních exekutorech a exekuční činnosti (exekuční řád), komentář, 2. vydání, Praha, C. H. Beck, 2010, str. 181-185

kterými bude exekuce provedena a vydá příslušné exekuční příkazy. Soud ovlivňuje postup exekutora jen tehdy, vyplývá-li z exekučního řádu pro soud výslovné zmocnění. (Tak tomu je např. při rozhodování o zastavení exekuce, o odkladu atd.)

Exekutor je povinen provádět exekuce v pořadí, v jakém mu byla doručena usnesení o nařízení exekuce (§ 46 odst. 3 EŘ). Z pohledu provádění exekuce neexistují žádné přednostní věci, tedy ani vymáhání takzvaných přednostních pohledávek nebo výživného. V zájmu hospodárnosti je ale přípustné, aby exekutor provedl úkony v exekuční věci proti stejnému povinnému současně ve více spisech, a to i v těch, které byly exekutorovi doručeny později. Za porušení uvedené povinnosti je exekutor kárně odpovědný.

V exekučním řádu je nově určeno, že povinný má v průběhu exekuce plnit zásadně exekutorovi. Tímto ustanovením sice není vyloučena možnost povinného plnit i přímo oprávněnému, povinný však v takovém případě musí počítat s tím, že oprávněný může o úhradě exekutora informovat opožděně a exekutor tak může blokovat a realizovat majetek povinného pro pohledávku v původní výši. Nově je rovněž stanovena skutečnost, že exekutor je povinen vyplatit oprávněnému vymožené plnění (a to i částečné - je-li vyšší než 1000 Kč) do třiceti dnů, nedohodnou-li si mezi sebou lhůtu jinou. Není však možné, aby exekutor předal plnění oprávněnému dříve, než usnesení o nařízení exekuce nabude právní moci. Včasné vyplacení oprávněnému je vhodné zejména s ohledem na ustanovení § 109 odst. 1 písm. c) zákona č. 182/2006 Sb., o úpadku a způsobech jeho řešení (insolvenční zákon), ve znění pozdějších předpisů, dále jen InsZ, upravující důsledky zahájení insolvenčního řízení, v němž je stanoveno, že platby nepřevedené oprávněnému musí exekutor vydat do majetkové podstaty.⁶⁷

Nutno poznamenat, že judikatura již před novelou dovozovala, že platba exekutorovi provedená v rámci nařízené exekuce je plněním vymáhané pohledávky, neboť exekutor přijímá plnění jako osoba oprávněná plnění jménem věřitele přijmout. Zaplacením dluhu dlužníkem na účet exekutora dluh zaniká a případné prodlení exekutora s předáním vymožené částky oprávněnému je pak věcí vnitřního vztahu mezi nimi, nemůže však jít nijak k tíži povinného, který dluh splnil. Věřitel proto nemá nárok

⁶⁷ KASÍKOVÁ, M. a kol.: Zákon o soudních exekutorech a exekuční činnosti (exekuční řád), komentář, 2. vydání, Praha, C. H. Beck, 2010, str. 195-198

na úroky z prodlení ze zaplacené částky od okamžiku, kdy dlužník dluh zaplatil v rámci exekučního řízení do rukou soudního exekutora.⁶⁸

Novela č. 286/2009 Sb. zavedla také jasná pravidla pro případ, kdy povinný splní vymáhanou povinnost ve lhůtě 15 dnů od doručení usnesení o nařízení exekuce, k němuž exekutor připojil výzvu k zaplacení. V této výzvě exekutor vyčíslí vymáhaný nárok a zálohu na snížené náklady exekuce a oprávněného. Povinný má tyto úhrady provést k rukám exekutora, provede-li však k rukám oprávněného úhradu vymáhaného nároku a zálohu na náklady oprávněného a k rukám exekutora zaplatí zálohu na náklady exekuce, jsou podmínky § 46 odst. 5 rovněž splněny. Jakmile je toto splněno, vydá exekutor příkaz k úhradě nákladů exekuce, v němž náklady vyčíslí shodně s výzvou k zaplacení. Právní mocí tohoto příkazu je pak exekuce považována za provedenou. Splněním vymáhaného nároku a uhrazením zálohy zanikají jak generální tak speciální inhibitoria. Odměna exekutora musí v takovém případě být vždy nižší, než jaká by byla při skončení exekuce vynucením povinnosti. V případě, že by však povinný plnil dobrovolně až po uplynutí patnácti denní lhůty, náleží exekutorovi odměna v nekrácené výši. Upuštění od exekuce tak, jak bylo upraveno původně v § 46 odst. 3 EŘ a to sice, že pokud povinný splní dobrovolně to, co mu ukládá exekuční titul, a uhradí náklady exekuce, upustí exekutor od provedení exekuce, bylo novelou vypuštěno a nahrazeno výše uvedenou úpravou.

Bude-li v jiném právním předpise stanoveno, že je exekuční řízení přerušeno nebo že exekuci nelze provést, musí exekutor přestat v provádění všech úkonů směřujících k provedení exekuce. Nadále se může omezit pouze na administrativní úkony v rámci součinnosti s ostatními orgány apod.⁶⁹

3.7.1 Součinnost třetích osob

V § 33 a následujících dává exekuční řád exekutorovi možnost zjistit potřebné údaje o povinném a zajistit tak efektivní provedení exekuce. V těchto ustanoveních jsou vyjmenovány orgány a osoby, na něž se exekutor může obracet. Jedná se o subjekty, od nichž může exekutor získávat informace i navzdory jejich povinnosti mlčenlivosti.

⁶⁸ Rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 18.2.2009, sp. zn. 32 Cdo 3594/2007

⁶⁹ KASÍKOVÁ, M. a kol.: Zákon o soudních exekutorech a exekuční činnosti (exekuční řád), komentář, 2. vydání, Praha, C. H. Beck, 2010, str. 195-198

V první řadě jsou povinny poskytnout exekutorovi na jeho písemnou žádost údaje o majetku povinného soudy, orgány státní správy a samosprávy, obce a jejich orgány, notáři, právnické a fyzické osoby, přičemž tyto subjekty se nemohou dovolávat povinností mlčenlivosti. Tyto osoby mohou sdělit pouze údaje o majetku povinného, tedy o jeho dlužnících, ale nikoli o věřitelích a o jeho bydlišti, popř. příbuzných.⁷⁰

Tohoto názoru se ve svém článku dovolává Mgr. Štěpán Šťastník, když vyjadřuje (dle mého názoru logicky) jednoznačný nesouhlas s praxí některých soudních exekutorů, kteří se obracejí při zjišťování poslední známé adresy povinného na soudy. Soudy pak za účelem zjištění této skutečnosti musí obesílat jiné instituce a výsledek svého šetření následně sdělují exekutorovi. Podle § 33 odst. 1 EŘ mají soudy sdělovat pouze údaje o majetku povinného, tedy nikoliv o adrese pobytu povinného apod. Povinnost soudy poskytnutím součinnosti tohoto charakteru není zřejmě možné ani při použití § 33 odst. 3 EŘ, podle něhož mají povinnost sdělit exekutorovi na jeho žádost údaje potřebné k provedení exekuce orgány státní správy, orgány samosprávy a právnické osoby, které jsou z úřední moci zvláštním právním předpisem pověřeny k vedení evidence osob nebo jejich majetku nebo takovou evidenci vedou vzhledem k předmětu své činnosti. Jedná se zejména o orgán pověřený vedením katastru nemovitostí, orgán správy daní, orgán, který vede registr motorových vozidel, orgán správy sociálního zabezpečení, zdravotní pojišťovny, komoditní burzy apod. Zahrnout mezi tyto osoby rovněž soud by bylo dosti rozporuplné vzhledem k tomu, že soudy nejsou orgány státní správy a nejedná se ani o jiné výše příkladmo uvedené osoby. Pokud bychom soudy podřadily pod „orgány, které evidenci vedou vzhledem k předmětu své činnosti“, zůstala by taková součinnost omezena pouze na informace držené soudy aktuálně v důsledku jejich běžné úřední činnosti a nebyl by tedy důvod postupovat tak, jak bylo již výše popsáno, a to zjišťovat adresu pobytu od jiných orgánů. Je na místě, aby výše uvedené orgány oslovoval exekutor přímo a nikoli prostřednictvím soudu i s ohledem na to, že exekutorovi – na rozdíl od soudu - za tuto činnost přísluší odměna a náhrada hotových výdajů. Soud by takovým postupem

⁷⁰ KASÍKOVÁ, M. a kol.: Zákon o soudních exekutorech a exekuční činnosti (exekuční řád), komentář, 2. vydání, Praha, C. H. Beck, 2010, str. 98-99

v podstatě nahrazoval činnost exekutora.⁷¹ Policie musí exekutorovi poskytnout na jeho žádost ochranu, pokud nemůže z důvodu ohrožení života nebo zdraví provést výkon rozhodnutí. Tuto povinnost ukládá Policii ČR § 21 odst. 1 zákona č. 273/2008 Sb., o Policii České republiky, ve znění pozdějších předpisů. V žádosti, kterou je možno provést písemně nebo i telefonicky, je nutné uvést konkrétní důvody, ze kterých vyplývá obava z ohrožení života nebo zdraví. Ochrana se poskytuje nejen exekutorovi, ale všem osobám pověřeným výkonem rozhodnutí, typicky tedy i vykonavatelům. V případě, že si exekutor může ochranu zajistit jinak, poskytne policie ochranu za úhradu nákladů.⁷² Asistence policie soudním exekutorům je ve srovnání s minulými lety omezena, prioritou je, aby si exekutor obstaral ochranu například prostřednictvím městské policie nebo soukromé bezpečnostní agentury. Povinnost asistence policie se tak zredukovala jen na závažné případy.

Pokud jde o součinnost policie s exekutorem, potřebuje-li exekutor nezbytně údaje z policejních evidencí, je policie povinna mu takové údaje poskytnout.

Jak bylo již výše jednou uvedeno, povinnost poskytnout na žádost údaje potřebné k provedení exekuce je vztažena i na orgány státní správy, samosprávy a právnické osoby, které jsou z úřední moci zvláštním právním předpisem pověřeny vedením evidence osob nebo jejich majetku nebo vzhledem k předmětu své činnosti tuto evidenci vedou (katastrální úřad, správa sociálního zabezpečení, zdravotní pojišťovny, finanční úřad atd., § 33 odst. 3 EŘ). Exekuční řád dále ukládá peněžním ústavům, notářům, advokátům a fyzickým a právnickým osobám povinnost sdělit údaje o číslech účtů povinného a údaje o majetku, věcech, listinách či zaknihovaných cenných papírech povinného, které spravují nebo uschovávají. Peněžní ústavy tak musí bez ohledu na bankovní tajemství poskytovat exekutorovi informace o povinném, a to bez jeho souhlasu. Peněžní ústav sdělí číslo účtu a identifikační kód banky nebo pobočky zahraniční banky a identifikační údaje o svém klientovi, který je majitelem účtu, a osobách oprávněných nakládat s peněžními prostředky na tomto účtu, dále také zůstatek a pohyby na účtu. Vlnu nevole vyvolalo stanovení povinnosti součinnosti advokátům. Došlo tím totiž k prolomení zásady advokátní mlčenlivosti, která je respektována i

⁷¹ Šťastník Š.: Součinnost soudu a exekutora při hledání povinného, Právní rozhledy 12/2009, str. 445-446

⁷² § 21 zákona č. 273/2008 Sb., o Policii České republiky, ve znění pozdějších předpisů

orgány činnými v trestním řízení. Advokát je povinen poskytnout informace pouze o majetku, který pro povinného spravuje nebo uschovává.

Pošta a jiné osoby, které provádějí přepravu zásilek (např. DHL, Fedex) mají povinnost exekutorovi sdělit údaje jako je totožnost osob, které si pronajímají poštovní příhrádky, počet došlých zásilek, údaje o odesilatelích, úhrn peněžních prostředků docházejících povinnému poštou atd. V žádném případě však nesmí porušit listovní tajemství a zjišťovat obsah zásilek. Součinnost musí dále poskytovat také provozovatelé telekomunikačních služeb, pojišťovny, vydavatelé tisku, dopravci a zasilatelé.

V § 33a EŘ je upraven přístup exekutora do centrální evidence obyvatel. Ministerstvo vnitra umožňuje získat v elektronické podobě způsobem umožňujícím dálkový přístup (prostřednictvím internetu) údaje z informačního systému evidence obyvatelstva a z registru rodných čísel.⁷³ Ustanovení 33b rozšířilo možnost exekutora získat informace o povinném a jeho majetku z informačního systému vedeného Ministerstvem financí o stavebním spoření⁷⁴ a ustanovení 33c o možnost získat informace z informačního systému vedeného Ministerstvem financí o penzijním připojištění.⁷⁵

Výše uvedené třetí osoby jsou povinny poskytnout exekutorovi tuto součinnost (s výjimkou bank) bezplatně, pokud exekutor doloží své pověření k provedení. Není však povinen dokládat způsob provedení exekuce. Nemusí tedy dokládat svůj exekuční příkaz a třetí osoby nemají právo jej požadovat. Exekutor musí učinit písemnou výzvu a doložit usnesením soudu, že je pověřen provedením exekuce. Typicky bude tímto soudním usnesením usnesení o nařízení exekuce (případně toto usnesení doplní usnesením o pověření exekutora, pokud byl předchozí exekutor vyloučen).⁷⁶ Ohledně toho, jakým dokladem se má exekutor prokazovat, spory nebyly, v soudní praxi však nebyl jednotný názor na formu tohoto dokladu. Některým soudům k prokázání pověření

⁷³ Zákon č. 133/2000 Sb., o evidenci obyvatel a rodných číslech a o změně některých zákonů (zákon o evidenci obyvatel), ve znění pozdějších předpisů.

⁷⁴ Zákon č. 96/1993 Sb., o stavebním spoření a státní podpoře stavebního spoření, ve znění pozdějších předpisů.

⁷⁵ Zákon č. 42/1994 Sb., o penzijním připojištění se státním příspěvkem a o změnách některých zákonů souvisejících s jeho zavedením, ve znění pozdějších předpisů.

⁷⁶ KASÍKOVÁ, M. a kol.: Zákon o soudních exekutorech a exekuční činnosti (exekuční řád), komentář, 2. vydání, Praha, C. H. Beck, 2010, str. 99-106

nepostačovala běžná neověřená kopie usnesení o nařízení exekuce, ani kopie ověřená exekutorem, jiným naopak toto dostačovalo. Nejvyšší soud se přiklonil k názoru, že exekutor bude k doložení pověření předkládat opis (kopii) opatřený doložkou podle § 25 odst. 2 Stavovského předpisu Exekutorské komory České republiky ze dne 23.5.2002 (kancelářského řádu) s uvedením data a podpisu exekutora nebo jím pověřeného zaměstnance, který opis vydal, a s otiskem úředního razítka exekutora. Ve prospěch tohoto závěru je argumentováno tím, že při provedení exekuce se úkony exekutora kladou na roveň úkonům soudu. Povinnost třetích osob poskytnout součinnost bezplatně znamená, že tyto osoby mají právo na náhradu hotových výdajů. Vyplývá to z toho, že je třeba ustanovení § 34 odst. 1 EŘ vykládat ve shodě s ustanovením § 128 OSŘ, jež zakotvuje totéž, avšak s výslovným dovětkem, že subjekty povinné k součinnosti mají právo na náhradu hotových výdajů. Není důvod zde vyjádřený princip ochrany třetích osob nezachovat i v jejich vztahu k exekutorovi, neboť nemohou být v horším postavení než k soudu v řízení o výkon rozhodnutí. Pokud jde o banky, jejich právo na náhradu věcných nákladů za podání zprávy exekutorovi je založeno explicitně ustanovením § 38 odst. 5 zákona č. 21/1992 Sb., o bankách, ve znění pozdějších předpisů. O nárocích na náhradu hotových výdajů rozhoduje exekutor usnesením, proti němuž není odvolání přípustné. Náhradu hotových výdajů hradí stát.⁷⁷

Poskytovat součinnost je nutné bez zbytečného odkladu a je-li to technicky možné – v elektronické podobě. Pokud uvedené třetí osoby tuto povinnost nesplní, odpovídají za škodu, která tím oprávněnému nebo exekutorovi vznikne. V případě, že způsobí škodu nesplněním povinnosti státní orgán, právnická či fyzická osoba při výkonu veřejné správy, která jim byla svěřena, nebo územní samosprávný celek při výkonu státní správy, který na něj byl přenesen zákonem nebo při výkonu samosprávy, postupuje se podle zákona č. 82/1998 Sb., o odpovědnosti za škodu způsobenou při výkonu veřejné moci rozhodnutím nebo nesprávným úředním postupem a o změně zákona České národní rady č. 358/1992 Sb., o notářích a jejich činnosti (notářský řád), ve znění pozdějších předpisů. Nastane-li situace, že osoba povinná součinností svou povinnost nesplní, může exekutor uložit této osobě pořádkovou pokutu podle § 53 OSŘ,

⁷⁷ Stanovisko Nejvyššího soudu k výkladu zákona č. 120/2001 Sb., o soudních exekutorech a exekuční činnosti (exekuční řád) a o změně dalších zákonů, ve znění pozdějších předpisů, sp. zn.: Cpjn 200/2005, ze dne 15.2.2006 (bod VI.)

a to až do výše 50 000 Kč, přičemž může být ukládána i opakovaně. Pořádková pokuta připadá státu.

Na tomto místě bych ráda zmínila zajímavý judikát týkající se výše popsané povinnosti k součinnosti a s jejím nesplněním související pořádkové pokuty, z něhož vyplývá, že zdravotní pojišťovny nejsou povinny sdělovat soudnímu exekutorovi údaje o zaměstnavateli manžela povinného ani údaje o účtu, ze kterého je poukazováno pojistné na všeobecné zdravotní pojištění manžela povinného v případě, že je manžel osobou samostatně výdělečně činnou. Je nutné na jedné straně připustit, že třetí osoby (v této věci konkrétně zdravotní pojišťovna) jsou povinny sdělovat údaje nejen o povinném a jeho majetku (které lze považovat vždy za údaje potřebné pro provedení exekuce ve smyslu § 33 odst. 3 EŘ), ale i o dalších osobách. Na druhé straně je však třeba takto chápanou povinnost redukovat výlučně na případy, kdy mohou být požadované údaje v probíhajícím řízení skutečně významné. Je logické, že názor exekutora a třetí osoby, která byla požádána o sdělení informací podléhajících zákonem stanovené povinnosti mlčenlivosti na to, zda jde o informace skutečně potřebné a využitelné, se bude v některých případech lišit. Třetí osobě samozřejmě nenáleží hodnotit, zda je zvolený způsob exekuce vhodný nebo posuzovat okruh účastníků řízení zejména s ohledem na § 34 odst. 1 EŘ, dle něhož exekutor v souvislosti s žádostí o součinnost dokládá jen pověření k provedení exekuce a nikoli způsob jejího provedení, není ale možné jí zcela upřít právo na úvahu o tom, zda exekutorem požadované informace jsou právě těmi, které je povinna poskytnout. Jednání v rozporu se zákonem č. 101/2000 Sb., o ochraně osobních údajů, ve znění pozdějších předpisů, může totiž být kvalifikováno jako správní delikt a je sankcionováno vysokými pokutami. Soud dále judikoval, že v žádném případě nemůže být považován za správný postup soudního exekutora, který svým usnesením přibral s odkazem na § 94 odst. 3 OSŘ manželku povinného do řízení jako další účastníci na straně povinného. Použití § 94 OSŘ je totiž omezeno pouze na řízení, která lze zahájit i bez návrhu, a takovým exekuční řízení samozřejmě není. V tom, že nelze exekuci k vymožení pohledávky vůči povinnému nařídit a provést srážkami ze mzdy jeho manžela, je soudní praxe již dlouhou dobu jednotná. Navíc se nejedná o stanovisko pouze některých soudů, nýbrž o publikovaný názor Nejvyššího soudu ČR. Vzhledem k tomu, že exekucí nelze postihnout ani mzdu manžela ani jeho účet, je zřejmé, že údaje o plátcí mzdy manžela povinného a o jeho

úctu u peněžního ústavu nemohou mít pro provedení exekuce proti povinnému žádný praktický význam. Mzda manžela povinného je součástí SJM jen, je-li vyplacena. Pokud by se tedy v době soupisu nacházela u povinného, bylo by možné ji postihnout exekucí prodejem movitých věcí, pro takový postup je však předchozí údaj o plátcí mzdy bezcenný. Zdravotní pojišťovna tak v tomto konkrétním případě postupovala podle názoru soudu správně, když poskytnout informaci odmítla.⁷⁸

3.7.2 Součinnost oprávněného a povinného, prohlášení o majetku

Vzhledem k tomu, že hlavní zájem na úspěšném průběhu exekuce má v první řadě oprávněný, je logické, že by měl exekutorovi, který pro něho vymáhá vykonatelnou povinnost, poskytnout veškerou potřebnou součinnost. Exekutor může vyzvat oprávněného, aby navrhl, jakým způsobem má provést exekuci, a označil plátce mzdy povinného či plátce jiného pravidelného příjmu povinného, popřípadě fyzickou nebo právnickou osobu, vůči které má povinný pohledávku, a uvedl důvod této pohledávky (§ 50 odst. 1 EŘ). Neposkytnutí informací o majetku povinného oprávněným - ať už proto, že mu tyto informace nejsou známy, nebo sice jsou, ale z nějakého důvodu je nechce sdělit, není důvodem pro to, aby exekutor podal podnět k zastavení exekuce. Je na exekutorovi, aby provedl potřebná šetření ohledně majetku povinného.

Potřebné informace může exekutor získávat i od povinného, jeho ochotu k součinnosti však většinou nelze předpokládat. Přesto považuje-li to exekutor za účelné, může předvolat povinného a vyzvat ho k dobrovolnému splnění povinnosti, kterou mu ukládá exekuční titul, a k prohlášení o majetku (§ 50 odst. 2 EŘ). Součinnost oprávněného, ani povinného však nelze vynucovat.

Exekutor je také oprávněn nahlédnout do soudního spisu o prohlášení majetku povinného (§ 53 odst. 1 EŘ). Samozřejmě pouze za předpokladu, že takový úkon byl soudem s povinným již někdy v minulosti realizován a že se o něm u soudu nachází příslušný spis. Exekutor je oprávněn si z takového spisu pořizovat opisy nebo výpisy, neboť z § 53 EŘ vyplývá, že má postavení jako oprávněný – v jistém ohledu je zákonným zástupcem oprávněného pro účely institutu prohlášení o majetku v rámci

⁷⁸ Usnesení Krajského soudu v Českých Budějovicích ze dne 24.2.2009, sp. zn. 15 Co 78/2009 in Právní rozhledy, Judikatura, 8/2009, str. 300-302

exekutorské exekuce. Soudní exekutor už není oproti stavu před takzvanou střednědobou novelou oprávněn podat soudu návrh na prohlášení o majetku povinného. Ke zjišťování majetku může exekutor využívat jiné nástroje, které mu umožňuje exekuční řád zejm. v § 33 až 34.⁷⁹

3.7.3 Exekuční příkaz

Exekuční příkaz je rozhodnutí exekutora, kterým určuje způsob provedení exekuce proti povinnému. Tyto způsoby odpovídají způsobům, kterými dochází k soudnímu výkonu rozhodnutí. Exekuční příkaz občanský soudní řád nezná, tento typ procesního rozhodnutí existuje pouze v exekučním řízení.

Jak bylo již jednou zmíněno, exekutor poté, co mu bylo doručeno usnesení o nařízení exekuce obsahující jeho pověření k provedení exekuce, posoudí, jakým způsobem bude exekuce provedena, a vydá exekuční příkaz ohledně majetku, který má být exekucí postižen (§47 odst. 1 EŘ). Exekuční příkaz má společně s usnesením o nařízení exekuce účinky nařízení výkonu rozhodnutí podle občanského soudního řádu. Exekuce se podle exekučního příkazu provede až po právní moci usnesení o nařízení exekuce (§47 odst. 2 EŘ). Exekuční řád fakticky rozlišuje proces provádění exekuce jako sled úkonů směřujících k provedení exekuce a samotné provedení exekuce, kdy dojde k vynucení povinnosti s konečnou platností. Již před právní mocí usnesení je však exekutor oprávněn ke všem úkonům zajišťovací povahy, může tedy například vydat exekuční příkaz, kterým postihne majetek nejen ve výši vymáhané pohledávky, ale také včetně nákladů exekuce a nákladů oprávněného. Exekuční příkaz může také doručit podlužníkovi povinného, který pohledávku povinnému nesmí vyplatit. Vydání exekučního příkazu tak samo o sobě není provedením exekuce postihující v něm uvedený majetek. Provedením je až faktické postižení tohoto majetku. Postup exekutora při provedení exekuce soud ovlivňuje jen v případech, kde je k tomu exekučním řádem výslovně zmocněn, tedy například u rozhodování o odkladu nebo zastavení exekuce.

Pokud k uspokojení oprávněného nepostačuje jen jeden ze způsobů provedení exekuce, může exekutor v jednom exekučním příkazu zvolit i více způsobů. Stejně tak

⁷⁹ KASÍKOVÁ, M. a kol.: Zákon o soudních exekutorech a exekuční činnosti (exekuční řád), komentář, 2. vydání, Praha, C. H. Beck, 2010, str. 214-215

ale může vydat více exekučních příkazů (ať už zároveň nebo postupně), kterými určí jednotlivé způsoby provedení exekuce.

Novelou provedenou zákonem č. 133/2006 Sb. byla exekutorovi výslovně stanovena povinnost dodržovat zásadu přiměřenosti rozsahu prováděné exekuce. Exekutor je tak povinen v exekučním příkazu zvolit takový způsob exekuce, který není zřejmě nevhodný, zejména vzhledem k nepochybné výši závazku povinného a ceny předmětu, z něhož má být splnění závazků povinného dosaženo. Už před touto novelou však exekutor musel zásadu přiměřenosti dodržovat, což plyne již ze samotné subsidiarity občanského soudního řádu, kde je tato otázka rovněž upravena. K otázce přiměřenosti se podrobněji dostaneme ještě níže v textu. Také judikatura⁸⁰ už před novelou č. 133/2006 Sb. dovodila, že exekuce vedená ve zjevně nepřiměřeném rozsahu v poměru k vymáhané pohledávce musí být částečně zastavena ve způsobu, kterým z tohoto rámce vybočuje. Exekutor musí dávat pozor na to, aby exekuce nebyla vedena v širším rozsahu, než bude postačovat k úhradě vymáhané pohledávky, jejího příslušenství a předpokládaných nákladů oprávněného a nákladů exekuce. Exekuce je ve své podstatě založena na upřednostnění nároků oprávněného před ochranou majetku povinného. V případě nepeněžitých pohledávek bude mít zásada přiměřenosti místo ve vztahu k vymáhání nákladů. Soud může přiměřenost prováděné exekuce zkoumat, a pokud zjistí, že je exekuce prováděna v nepřiměřeném rozsahu, je oprávněn ji zastavit.

Exekutor vydává exekuční příkazy tehdy, je-li třeba postihnout majetek povinného. V případě, kdy má být exekucí vymožena nemajetková povinnost a už z usnesení o nařízení exekuce je zřejmý způsob provedení, protože danou povinnost lze vymoci pouze jedním zákonným způsobem, exekutor exekuční příkaz nevydává.

Exekutor je také oprávněn exekuční příkaz zrušit, pokud dojde k závěru, že zajištění majetku postiženého tímto exekučním příkazem již není třeba, nebo když zjistí, že zvolený způsob nevede k efektivnímu ukončení exekuce. Dříve tato možnost v exekučním řádu zakotvena nebyla a ani Nejvyšší soud tuto možnost ve svém stanovisku k výkladu exekučního řádu nepřipustil. V současnosti je toto exekutorovo oprávnění zakotveno v § 47 odst. 1 EŘ.

⁸⁰ Např. usnesení Městského soudu v Praze ze dne 18.5.2003, sp. zn. 14 Cd 98/2003

Proti exekučnímu příkazu není kvůli urychlení řízení přípustný žádný opravný prostředek (§ 47 odst. 3 EŘ). Pokud je přesto podáno proti exekučnímu příkazu odvolání, soud je odmítne. Povinný se proti exekučnímu příkazu může bránit zejména podáním návrhu na zastavení exekuce nebo návrhu na odklad exekuce, může ale dát exekutorovi rovněž podnět ke zrušení exekučního příkazu. Třetí osoby se mohou bránit podáním tzv. excindační (vylučovací) žaloby podle § 267 OSŘ. Jednotlivé důvody pro zastavení exekuce a možnost třetí osoby domáhat se vyloučení věci z exekuce efektivně umožňují revidovat postup exekutora. Proti rozhodnutí o návrhu na zastavení exekuce a rozsudku o vylučovací žalobě je možné podat řádné i mimořádné opravné prostředky. Kromě toho může o zastavení exekuce rozhodnout i soud sám bez návrhu.

Generální inhibitorium, o němž bylo pojednáno výše, je v rámci exekuce doplněno speciálními inhibitorii vztahujícími se k jednotlivým konkrétně určeným věcem a právům postiženým exekučními příkazy. Na rozdíl od generálního inhibitoria je porušení speciálního svázáno s absolutní neplatností takového úkonu. V exekučním příkazu je tak povinný poučen o tom, že majetek, který je postižen exekučním příkazem, nesmí převést na jiného, zatížit ho nebo s ním jinak nakládat. Právní úkon, kterým by povinný tuto povinnost porušil, by byl neplatný. Na základě doručeného exekučního příkazu pak jednotlivé registry zapíší k postiženým věcem poznámky nařízení exekuce a omezí možnost povinného s těmito věcmi nakládat. Speciální inhibitorium je pak u některých způsobů exekuce dále doplněno takzvaným arrestatoriem, tedy zákazem dlužníku povinného nakládat s pohledávkou povinného. Výjimky z jednotlivých speciálních inhibitorií jsou stanoveny občanským soudním řádem u jednotlivých způsobů, jimiž se exekuce provádí a doplňují tak výjimky z generálního inhibitoria obsažené v § 44 odst. 7 EŘ. Například u příkázání pohledávky z účtu u peněžního ústavu je výjimkou výplata mezd zaměstnancům povinného podle § 304a OSŘ a výplata peněžních prostředků povinnému do výše dvojnásobku životního minima podle § 304b OSŘ.

Exekuční řád upravuje také obsahové náležitosti exekučního příkazu (§ 48 EŘ). V písemném vyhotovení exekučního příkazu exekutor uvede:

- a) exekuční soud
- b) označení exekutora, který je pověřen provedením exekuce
- c) exekuční titul a orgán, který jej vydal, nebo osobu, která jej vyhotovila

- d) označení účastníků
- e) označení povinnosti, která má být exekucí vymožena
- f) způsob provedení exekuce
- g) označení osob, kterým se doručuje exekuční příkaz
- h) výrok, poučení o odvolání, den a místo jeho vydání a podpis exekutora

Exekuční příkaz může (za splnění podmínek uvedených v § 16, 17 a § 25 EŘ) vydat svým jménem i exekutorský kandidát. Exekutorský koncipient nemůže být zmocněn k vydání exekučního příkazu.

Grafická úprava exekučního příkazu není výslovně upravena ani exekutorským kancelářským řádem, v praxi však formální stránka bývá odvozována od formy usnesení soudu. Poměrně nevhodná je současná situace, kdy každý exekutor má svůj vlastní vzor exekučních příkazů a exekuční příkazy jednotlivých exekutorů jsou tak graficky odlišné a často značně nepřehledné. Bylo by zřejmě vhodné tyto vzory sjednotit.

Nesprávný by byl postup exekutora, který by v exekučním příkazu stanovil výši nákladů exekuce a nákladů oprávněného, protože k určení těchto nákladů má vydat příkaz k úhradě nákladů exekuce. Je-li třeba, aby byl exekučním příkazem zajištěn majetek nejen k provedení exekuce vymáhané pohledávky, ale také k vymáhání nákladů (typicky při příkázání pohledávky z účtu u peněžního ústavu), jinak by účel exekuce byl zmařen, musí exekutor ve výrokové části exekučního příkazu uvést, že se tento způsob určuje nejen pro pohledávku ale také pro náklady ve výši stanovené v příkazu k úhradě nákladů exekuce.

V § 49 EŘ jsou stanoveny ještě zvláštní náležitosti výroku exekučního příkazu, a to pro jednotlivé způsoby exekuce. Tyto údaje pak musí jednotlivé exekuční příkazy obsahovat, protože slouží k identifikaci věcí nebo práv, které mají být exekucí postiženy tak, aby je nebylo možné zaměnit s jinými. Ve výroku exekučního příkazu se uvedou i další zákazy, příkazy a výzvy, které podle zvoleného způsobu exekuce musí obsahovat usnesení o nařízení výkonu rozhodnutí podle občanského soudního řádu. Exekuční příkaz doručí exekutor oprávněnému, povinnému a dalším osobám, kterým se podle

zvoleného způsobu exekuce doručuje usnesení o nařízení výkonu rozhodnutí podle občanského soudního řádu.⁸¹

3.7.4 Zánik pověření k provedení exekuce

Pověření k provedení exekuce zaniká, jestliže soud rozhodl o vyloučení exekutora, nebo exekuce byla zastavena, nebo pohledávka, její příslušenství a náklady exekuce byly vymoženy nebo exekuční soud pověřil provedením exekuce jiného exekutora. (§ 51 EŘ).

Dojde-li k provedení exekuce, tedy k vymožení pohledávky, jejího příslušenství a nákladů exekuce i nákladů oprávněného, a nebo je-li exekuce pravomocně zastavena, zaniknou účinky všech exekučních příkazů, které byly vydány a exekutor nemusí jednotlivé příkazy zvlášť rušit. Bude dostačující, když osobám, kterých se exekuční příkazy dotýkají, zašle oznámení o ukončení exekuce, což je stanoveno v § 46 odst. 7 EŘ.

3.8 Odklad exekuce

Odklad exekuce podle § 54 EŘ je jedním ze způsobů obrany povinného proti nařízené exekuci. Dojde-li k odkladu exekuce, nastává situace, kdy exekuční soud a exekutor s prováděním exekuce počká a nečiní úkony, které by bezprostředně vedly k vynucení povinnosti. Smyslem je předejít nepříznivým a mnohdy i neodčinitelným následkům pro povinného, které by byly způsobeny bezodkladným provedením exekuce. Tento institut umožňuje pružně reagovat na možné přechodné osobní, ekonomické nebo sociální mimořádné a nepříznivé důsledky exekuce na povinného a jeho rodinu, ale také na to, že vznikne nejistota, zda bude možné exekuci provést nebo jestli nebude nutné ji zastavit. Bezvýjimečnou podmínkou pro odklad exekuce je přechodný charakter výše uvedených situací, proto také musí být v usnesení, jímž soud nebo soudní exekutor exekuci odkládá, uvedeno období, na které se tak činí. Odklad se může vztahovat na celou exekuci ale také pouze na její část. V době trvání odkladu exekuce zůstává v platnosti generální inhibitorium, stejně tak speciální inhibitoria a

⁸¹ KASÍKOVÁ, M. a kol.: Zákon o soudních exekutorech a exekuční činnosti (exekuční řád), komentář, 2. vydání, Praha, C. H. Beck, 2010, str. 201-209

arrestatoria. Zajímavé je, že od 1.11.2009 se návrh na odklad exekuce podává k soudnímu exekutorovi, přičemž dojde-li i přesto návrh na odklad exekuce soudu, postoupí jej soud neprodleně s neformálním přípisem exekutorovi. Vzhledem k tomu, že je nově návrh podáván k exekutorovi, nečiní exekutor žádné úkony, které by směřovaly k provedení exekuce, již od okamžiku doručení takového podání na podatelnu exekučního úřadu. Jak tedy v reálné situaci vypadá takové „neprovádění“ exekuce? Jde-li např. o mobiliární exekuci, nemůže exekutor přistoupit k prodeji věcí v dražbě, nicméně nic mu nebrání v tom, aby provedl soupis věcí, takto sepsané věci však nesmí zajistit, protože pak už by se jednalo o úkon, který by bezprostředně směřoval k provedení exekuce. Tento zákonem stanovený postup, který exekutora značně omezuje, však má své určité limity, a to v podobě zjevně svévolného nebo zřejmě bezúspěšného uplatňování nebo bránění práva ze strany povinného. V takových případech může exekutor exekuci nadále provádět. Stejně tak může exekutor ve své činnosti pokračovat i v případě, kdy by návrh povinného na odklad obsahoval stejné okolnosti, o nichž bylo již jednou rozhodnuto. Jak bylo již výše jednou naznačeno, usnesení o odkladu exekuce musí obsahovat údaj o tom, na jak dlouho se exekuce odkládá, a to na rozdíl od úpravy stejného institutu v občanském soudním řádu. Z toho plyne i další odlišnost od OSŘ spočívající v tom, že exekutor ani soud nevydává v rámci exekučního řízení usnesení o pokračování v exekuci. Po uplynutí doby, na niž byla exekuce odložena, exekutor jednoduše z úřední povinnosti pokračuje v jejím provádění.

Pokud je odložena vykonatelnost exekučního titulu, nebrání tato situace tomu, aby na základě tohoto rozhodnutí byla nařízena exekuce, současně s jejím nařízením je však nutné její výkon zároveň odložit.

Dalším novem, které přinesla již několikrát zmiňovaná střednědobá novela exekučního řádu, je posílení ochrany jak povinného tak i oprávněného ve vztahu k odkladu exekuce. Je-li tedy nově u exekutora složena jistota ve výši jednak vymáhané pohledávky a jednak nákladů oprávněného a exekuce, exekutor sám nebo exekuční soud na návrh povinného odloží provedení exekuce do právní moci rozhodnutí o návrhu povinného na zastavení exekuce a zároveň rozhodne o tom, že povinný není vázán zákazem uvedeným v § 44a odst. 1 a § 47 odst. 4 EŘ ode dne vydání rozhodnutí o odkladu. Tato možnost zvyšuje ochranu povinného v případě, kdy rozporuje některou

z okolností rozhodných pro provedení exekuce, současně je ale nutné zdůraznit, že zvyšuje též ochranu oprávněného pro případ, že návrh povinného na zastavení exekuce bude zamítnut. Pokud by totiž k zastavení exekuce nakonec nedošlo, uspokojí se pohledávka včetně nákladů ze složené jistoty. (§ 54 odst. 5 EŘ). Zákon neomezuje osobu složitela jistoty pouze na povinného, může ji složit i jakákoli třetí osoba a bývá celkem běžné, že se jedná třeba o příbuzné povinného. Tento postup je pro povinného výhodný i s ohledem na to, že s rozhodnutím o odkladu se rozhodne i o zrušení generálního i speciálních inhibitorií a povinný od okamžiku vydání rozhodnutí o odkladu může nakládat s celým svým majetkem.

Pokud dospěje soud k závěru, že exekuce bude zastavena, může ji i bez návrhu odložit (§ 54 odst. 6 EŘ). Toto ustanovení nebylo původně v exekučním řádu výslovně uvedeno, nicméně judikatura jej díky vztahu subsidiarity OSŘ dovozovala analogicky z ustanovení § 266 odst. 2 OSŘ, kdy například Krajský soud v Českých Budějovicích nesdílel názor soudu prvního stupně, že by k odkladu provedení exekuce nemohlo dojít z důvodu uvedeného v ustanovení § 266 odst. 2 OSŘ, dle kterého může soud i bez návrhu odložit provedení výkonu rozhodnutí, lze-li očekávat, že výkon rozhodnutí bude zastaven, neboť ve smyslu ustanovení § 52 exekučního řádu, nestanoví-li exekuční řád jinak, použijí se pro exekuční řízení přiměřeně ustanovení občanského soudního řádu. Podání žaloby na vyloučení věci z výkonu rozhodnutí, případně exekuce, dle ustanovení § 267 OSŘ odůvodňuje zpravidla odložení provedení exekuce dle ustanovení § 266 odst. 2 OSŘ až do rozhodnutí o excindační žalobě. I v exekučním řízení by proto mělo platit to, co se uplatňuje v řízení o výkon rozhodnutí, tedy to, že v žádném případě nesmí být žalobou na vyloučení věci z exekuce dotčený majetek před právní mocí rozhodnutí o žalobě prodán, či jinak v exekuci zpeněžen.⁸²

Jak jsem již výše uvedla, návrh na odklad exekuce se podává u soudního exekutora, pokud mu však exekutor do 7 dnů nevyhoví, musí jej společně s exekučním spisem postoupit k rozhodnutí exekučnímu soudu, který o něm rozhodne bez zbytečného odkladu, nejpozději do 15 dnů (§ 54 odst. 7 EŘ).⁸³

⁸² Usnesení KS v Českých Budějovicích, sp.zn. 19 Co 532/2003

⁸³ KASÍKOVÁ, M. a kol.: Zákon o soudních exekutorech a exekuční činnosti (exekuční řád), komentář, 2. vydání, Praha, C. H. Beck, 2010, str. 225-228

Podle JUDr. Adama Rakovského může návrh na odklad exekuce podat i oprávněný (s čímž však naopak nesouhlasí autoři Komentáře k EŘ). Svůj názor opírá zejména o skutečnost, že oprávněný může bez dalšího upustit od exekuce a argumentací a maiori ad minus lze dovést, že tím spíše může navrhnout i její odklad. V praxi dochází také k faktickým odkladům exekuce, kdy dlužník dodržuje splátkový kalendář a exekutor ve faktickém provádění exekuce nepokračuje. Pokud dlužník splátkový kalendář nedodrží, začne exekutor exekuci provádět, avšak v době, kdy dlužník svůj závazek plní, je exekuce via facti odložena.⁸⁴

3.9 Zastavení exekuce

K zastavení exekuce dochází, pokud nastane důvod, pro který nemůže být exekuce úspěšně dokončena a jedná se konkrétně o případy, kdy:

- a) exekuce byla nařízena, ačkoli se exekuční titul dosud nestal vykonatelným
- b) exekuční titul byl po nařízení exekuce zrušen nebo se stal neúčinným
- c) zastavení exekuce navrhl oprávněný
- d) exekuce postihuje věci, které jsou z ní podle § 321 a 322 OSŘ vyloučeny
- e) průběh exekuce ukazuje, že výtěžek, kterého bude dosaženo, nepostačí ani ke krytí jejích nákladů
- f) bylo pravomocně rozhodnuto, že exekuce postihuje majetek, k němuž má někdo právo nepřipouštějící exekuci
- g) po vydání exekučního titulu zaniklo právo jím přiznané, ledaže byla exekuce již provedena; bylo-li právo přiznáno rozsudkem pro zmeškání, bude exekuce zastavena i tehdy, jestliže právo zaniklo před vydáním tohoto rozsudku
- h) exekuce je nepřipustná, protože je tu jiný důvod, pro který nelze rozhodnutí vykonat
- i) jestliže povinný provedl z vymáhané peněžité pohledávky oprávněného srážku stanovenou zvláštními předpisy a odvedl tuto srážku příslušnému orgánu, a to v rozsahu, v jakém byl povinen ji odvést
- j) exekuce prodejem zástavy bude zastavena, jestliže zaniklo zástavní právo

⁸⁴ RAKOVSKÝ, A.: Odklad exekuce pro přechodné zhoršení postavení povinného, Právní rozhledy 20/2004

k) na návrh plátce mzdy nebo povinného, pokud povinný po dobu jednoho roku nepobírá postižitelnou mzdu (§ 290 OSŘ).

O zastavení exekuce se rozhoduje usnesením a specifíkem je u exekuce peněžitých pohledávek skutečnost, že úspěšné vynucení povinnosti jedním ze zvolených způsobů vede ke skončení celé exekuce, tedy i ostatních exekutorem zvolených způsobů, které již není nutné realizovat.

Institut zastavení exekuce, jenž znamená ukončení procesu provádění exekuce, tedy vlastní realizace vymáhání splnění povinnosti na povinném, je třeba odlišovat od zastavení exekučního řízení, jelikož exekuční řízení lze zastavit jen tam, kde není exekuce pravomocně nařízena. V exekučním řízení lze uvažovat i o zastavení řízení podle § 96 odst. 2 OSŘ, vezme-li oprávněný zpět návrh na nařízení exekuce.

Proces zastavování exekucí byl významně změněn novelou č. 286/2009 Sb., kterou bylo prolomeno výsadní postavení soudu jako autority, která o zastavení exekuce rozhodovala. Tato novela přinesla exekutorům větší pravomoci spočívající v možnosti zastavit exekuci v případech, kdy o zastavení exekuce není mezi účastníky spor. Soudu však i nadále náleží rozhodování o sporných zastaveních exekucí s tím, že exekutor po předložení návrhu na zastavení zjistí stanovisko druhého účastníka a teprve poté spis předloží soudu.

Návrh na zastavení exekuce může podat povinný u exekutora do 15 dnů ode dne, kdy se dozvěděl o důvodu zastavení exekuce, oprávněný není při podání návrhu vázán žádnou lhůtou (§ 55 odst. 1 EŘ). Pokud exekutor nebo soud dospějí k závěru, že povinný opožděným návrhem a k němu připojenými listinami zcela prokázal důvody zastavení exekuce, mohou exekuci podle § 55 odst. 3 a 4 EŘ zastavit i bez návrhu.

Návrh na zastavení exekuce exekutor ve lhůtě 15 dnů pošle dalším účastníkům s výzvou, zda se zastavením souhlasí a v případě, že nesouhlasí, aby se k návrhu vyjádřili a předložili listinné důkazy. Exekutor zároveň ve výzvě sdělí, že nevyjádří-li se ve stanovené lhůtě, bude předpokládat, že se zastavením souhlasí a exekuci zastaví. V usnesení o zastavení exekuce rozhodne i o nákladech oprávněného a nákladech exekuce. V případě, že bude exekutorovi doručeno nesouhlasné vyjádření dříve, než rozhodne o zastavení exekuce, a to i po uplynutí stanovené lhůty, předloží exekuční spis exekučnímu soudu nejpozději do 30 dnů od marného uplynutí lhůty k vyjádření nebo od doručení vyjádření.

Exekutor může exekuci zastavit i sám bez návrhu účastníků, souhlasí-li s takovým postupem oprávněný (§ 55 odst. 3 EŘ). Exekutor exekuci zastaví i tehdy, když se oprávněný výslovně nevyjádří. Je-li exekutorovi doručen nesouhlas se zastavením exekuce, postoupí spis se žádostí o zastavení exekuce exekučnímu soudu, který následně rozhodne o zastavení exekuce bez návrhu nebo exekutorovi přípisem sdělí, z jakých důvodů exekuci nezastaví. Vedle exekutora může bez návrhu exekuci zastavit rovněž soud (§55 odst. 4 EŘ).

Vzhledem k tomu, že exekutor má právo na oprávněném požadovat zaplacení zálohy na náklady exekuce, nezaplatí-li ji oprávněný, exekutor exekuci zastaví podle § 55 odst. 5 EŘ. Nezastaví ji pouze tehdy, jsou-li splněny podmínky pro osvobození oprávněného podle zvláštního právního předpisu nebo je-li vymáháno výživné na nezletilé dítě. Tímto zvláštním předpisem je § 138 odst. 1 OSŘ, neboť jiný zvláštní právní předpis upravující osvobození v souvislosti s exekučním řízením přijat nebyl. Osvobození může být přiznáno pro majetkové, sociální nebo zdravotní poměry oprávněného, u kterého se nejedná o zjevně bezúspěšné uplatňování práva.⁸⁵

3.10 Souběh exekučního a dědického řízení

Soudní exekutor se během své činnosti setkává rovněž s případy, kdy některý z účastníků exekučního řízení zemře. Tato situace se může jevit jako poměrně komplikovaná (soudě i dle diskuze na stránkách Komorních listů, kde se objevují často protichůdné názory jednotlivých autorů), ale je třeba se s ní nějak vypořádat. Je nutné si uvědomit, že z pohledu práva není smrt ničím jiným než právní skutečností, a to konkrétně právní událostí. Smrt způsobí, že fyzické osobě zanikne její způsobilost k právům a povinnostem a vede k tomu, že většina práv a povinností takové osoby přejde v rámci dědické sukcese na právní nástupce zemřelého. Některá práva jako např. právo na bolestné a ztížení společenského uplatnění, osobnostní práva apod. však úplně zanikají.

⁸⁵ KASÍKOVÁ, M. a kol.: Zákon o soudních exekutorech a exekuční činnosti (exekuční řád), komentář, 2. vydání, Praha, C. H. Beck, 2010, str. 229-238

Účelem exekučního řízení je zejména uspokojení věřitele, kdežto v dědickém řízení je to zejména zjištění a deklarace dědického práva. Notář jako soudní komisař provádí za odměnu úkony v řízení o dědictví, přičemž tyto se považují za úkony soudu. Je žádoucí, aby se exekutoři a soudní komisaři vzájemně bezodkladně informovali, pokud zjistí ve svých řízeních souběh, neboť stav v jednom řízení může mít procesní i hmotné důsledky v řízení druhém.

Představíme-li si zjednodušené modely situací přicházejících v úvahu, dojdeme ke čtyřem možným variantám, a to sice:

- oprávněný zemře před zahájením exekučního řízení
- oprávněný zemře po zahájení exekučního řízení
- povinný zemře před zahájením exekučního řízení
- povinný zemře po zahájení exekučního řízení.

Nejzajímavější a nejsložitější zároveň je situace druhá a čtvrtá, tedy úmrtí účastníka exekučního řízení až po jeho zahájení. (Zbylé varianty pamatují například na eventuality, kdy oprávněný sice podá návrh na nařízení exekuce proti povinnému, který zemřel, ale tato informace mu není známa. Je tedy exekutorem vyzván k odstranění vad svého podání, kdy musí správně označit „nového“ povinného. Exekuci však nelze proti dědicům povinného nařídit až do té doby, kdy je pravomocně skončeno dědické řízení, jak vyplývá z ustálené judikatury.⁸⁶ Může jít ale i o případ, kdy oprávněný podá návrh na nařízení exekuce, nicméně ještě před doručením soudnímu exekutorovi, oprávněný zemře, pak je exekuční řízení zastaveno. Je nutné ale zdůraznit, že zemře-li některý z účastníků exekučního řízení - tedy až po jeho zahájení, neměla by taková situace vést k tomu, že se soudní exekutor bude snažit sám nebo prostřednictvím soudu exekuci zastavit, případně aby k takovému postupu „nutil“ oprávněného s tím, že si své nároky následně může uplatnit přihláškou do dědického řízení. Takový postup by pro oprávněného nebyl právě příznivý, neboť přihlášení pohledávky do dědictví nemá vliv na běh promlčecích lhůt a takovéto uplatnění práva nemá za následek stavení běhu promlčecí doby. Mohlo by tedy poměrně snadno dojít k tomu, že věřitelova pohledávka bude promlčena a dědicům po povinném vznikne možnost důvodně vznést námitku promlčení a účinně tak znemožnit její uspokojení.

⁸⁶ Usnesení Nejvyššího soudu ze dne 26.1.2006, sp. zn. 20 Cdo 1211/2005, Usnesení Nejvyššího soudu ze dne 29.6.2006, sp. zn. 20 Cdo 178/2006

V obou případech, tedy zemře-li po zahájení exekučního řízení ať už povinný nebo oprávněný, se bude postupovat podle § 107 OSŘ. Pokud zemře oprávněný, je řešení nastalé situace většinou jednodušší a rychlejší. Do doby, než bude v řízení potřebná součinnost oprávněného, není důvod, aby se v exekučním řízení a provádění exekuce nepokračovalo. Navíc rozhodnutí podle § 107 odst. 1 věta třetí OSŘ, tedy že o tom, s kým bude v řízení pokračováno, rozhodne soud usnesením, není rozhodnutím konečným a je možné jej opakovaně vydávat. V případě úmrtí oprávněného tedy postačí, když je v rámci dědického řízení znám okruh dědiců, kteří dědictví neodmítli a s těmito osobami, které budou mít postavení nerozlučných společníků (§ 91 odst. 2 OSŘ), bude exekutor po vydání rozhodnutí podle § 107 odst. 1 OSŘ pokračovat v řízení. Bude-li v rámci dědického řízení ustanoven správce dědictví, bude pokračováno v řízení s ním. Tento popsaný postup nebrání tomu, aby po ukončení dědického řízení bylo v závislosti na jeho výsledku vydáno rozhodnutí, v němž bude s konečnou platností stanoveno, s kým bude a v jakém rozsahu v exekučním řízení pokračováno.

Diskutovanou a rozporuplnou zůstává otázka, kdy má soudní exekutor rozhodnout o právním nástupnictví v případě, že po zahájení exekučního řízení zemřel povinný. V exekučním řízení není zpravidla možné bez dalšího pokračovat a vzhledem k tomu, že exekuční řízení není možné přerušit, nastává faktický stav, kdy řízení sice přerušeno není, nicméně je uvedeno do stavu, kdy exekutor svou činnost omezí v podstatě jen na zjišťování průběhu dědického řízení. (Jedná se o podobný stav, v němž se exekuční řízení nachází po zahájení insolvenčního řízení. Soud v dědickém řízení nejprve provede předběžné šetření tím, že si pořídí podklady pro zjištění dědiců a zůstavitelových aktiv a pasiv, potom určí okruh dědiců, tyto osoby vyrozumí a zjistí od nich, zda dědictví odmítají či nikoli a nakonec o dědictví rozhodne. Sporné tedy je, zda má být o procesním nástupnictví rozhodnuto už na základě určení okruhu dědiců soudem (soudním komisařem) nebo až po právní moci usnesení o dědictví. Jednoznačně se k této problematice bohužel nevyjadřuje ani judikatura. Objevila se rozhodnutí Nejvyššího soudu, jež tvrdí, že je třeba vyčkat právní moci usnesení o dědictví.⁸⁷ Zároveň však Nejvyšší soud judikoval i tak, že je možné v některých řízeních

⁸⁷ Viz Usnesení Nejvyššího soudu ČR ze dne 22.11.2006, sp.zn. 20 Cdo 1053/2006

pokračovat již před skončením dědického řízení, pokud to nevyklučuje povaha věci.⁸⁸ Tato protichůdná judikatura se promítá i do názorů autorů článků na stránkách časopisu Exekutorské Komory „Komorní listy“, kdy např. M. Makarius zastává názor, že pro rozhodnutí o procesním nástupnictví je postačující, pokud je v dědickém řízení znám okruh dědiců, kteří dědictví neodmítli. S jeho názory polemizuje J. Bartoš, který kritizuje zejména názor, že je-li v rámci dědického řízení ustanoven správce dědictví, má být v řízení pokračováno s ním, a to zejména proto, že správce dědictví není nositelem práv a povinností náležejících dříve zůstaviteli, přičemž důrazně přirovnává jeho postavení k postavení insolvenčního správce. Tuto problematiku evidentně není jednoduché posoudit, nicméně mám-li se k nějakému názoru přiklonit, jako právně čistší a správnější se mi jeví postup, kdy se vyčká pravomocného usnesení o dědictví, byť nevýhodou je samozřejmě častá zdlouhavost a velká časová prodleva mezi okamžikem úmrtí a vydáním rozhodnutí.⁸⁹

3.11 Náklady exekuce

Podle § 87 odst. 1 EŘ tvoří náklady exekuce odměna exekutora, náhrada paušálně určených nebo účelně vynaložených hotových výdajů, náhrada za ztrátu času při provádění exekuce, náhrada za doručení písemností, odměna a náhrada nákladů správce podniku a daň z přidané hodnoty, je-li exekutor jejím plátcem (§ 87 odst. 1 EŘ). Náklady exekuce jsou upraveny exekučním řádem v § 87-92 a vyhláškou č. 330/2001 Sb., o odměně a náhradách soudního exekutora, o odměně a náhradě hotových výdajů správce podniku a o podmínkách pojištění odpovědnosti za škody způsobené exekutorem, ve znění pozdějších předpisů (dále jen exekuční tarif nebo ET). V § 87 odst. 1 EŘ jsou vyjmenovány jednotlivé složky nákladů exekuce, jejichž bližší specifikaci a určení jejich výše stanoví exekuční tarif. Výše odměny je závislá na druhu vymáhané povinnosti a výši vymáhané pohledávky. Pokud jde o odměnu za provedení exekuce ukládající zaplacení peněžité částky, je základem pro její určení výše

⁸⁸ Viz usnesení Nejvyššího soudu ČR ze dne 29.10.2008, sp. zn. 21 Cdo 3233/2008, Usnesení Nejvyššího soudu ČR ze dne 15.12.2005, sp. zn. 30 Cdo 2817/2004

⁸⁹ TVRDKOVÁ, J.: Exekuční a dědické řízení v souběhu, Komorní listy prosinec 2010, str. 5-8, MAKARIUS M.: Ustanovení v § 107 OSŘ ve vztahu k exekučnímu řádu, aneb smrt v exekučním řízení, Komorní listy prosinec 2010, str. 9-12, BARTOŠ, J.: Exekuce a dědické řízení, Komorní listy prosinec 2010, str. 13-17

exekutorem vymoženého plnění (§ 5 odst. 1 ET). Ustanovení § 6 ET pak stanoví procentní sazbu odměny v závislosti na výši vymáhané peněžité částky (bez nákladů oprávněného a exekutora). Základní sazba je 15 % ze základu do 3 mil. Kč, přičemž minimální odměna je 3 000 Kč. Při exekuci nepeněžitých pohledávek závisí výše odměny na způsobu exekuce a množství postihovaných věcí (např. 10 000 Kč za každou vyklizenou nemovitost, při provedení exekuce odebráním věci – 15 % z hodnoty odebrané věci, nejméně však 2 000 Kč). V § 11 odst. 1 stanoví exekuční tarif, že pokud splní povinný ve lhůtě 15 dnů ode dne doručení výzvy ke splnění vymáhané povinnosti vymáhaný nárok, uhradí zálohu na snížené náklady exekuce a náklady oprávněného, náleží exekutorovi odměna ve výši 50% odměny, jde-li o exekuci ukládající zaplacení peněžité částky, pokud jde o exekuci, ukládající jinou povinnost, náleží odměna ve výši 30 % z odměny (§11 odst. 2 ET).

Pokud zanikne pověření exekutora k provedení exekuce rozhodnutím soudu o vyloučení exekutora nebo o zastavení exekuce nebo o pověření jiného exekutora provedením exekuce (§ 51 písm. a), b) a d) EŘ), činí odměna exekutora 3 000 Kč. V případě, že už část plnění vymohl, náleží mu odměna z této vymožené částky. Zaniklo-li však pověření exekutora jeho zaviněním, odměna mu nenáleží.

Náhrada hotových výdajů exekutora je podle § 13 ET vyplácena v paušální částce 3 500 Kč. Tato náhrada zahrnuje zejména soudní a jiné poplatky, cestovní výdaje, poštovné, úhrady osobám provádějícím přepravu zásilek, telekomunikační poplatky atd. Překročí-li výše hotových výdajů exekutora účelně vynaložených v souvislosti s prováděním exekuční činnosti částku 3 500 Kč, náleží mu místo této náhrady náhrada hotových výdajů v plné výši. Tyto náklady však musí exekutor prokázat. Exekuční tarif dále upravuje také náhradu za ztrátu času a náhradu za doručení písemností. Od 1.3.2012 je v exekučním tarifu v § 13 nově upraveno, že splní-li povinný ve lhůtě 15 dnů ode dne doručení výzvy ke splnění vymáhané povinnosti vymáhaný nárok, nepřevyšuje-li vymožené plnění 10 000 Kč a uhradí-li povinný zálohu na snížené náklady exekuce a náklady oprávněného, náleží exekutorovi namísto náhrady ve výši 3 500 Kč náhrada hotových výdajů v paušální částce 1750 Kč. Tato nová právní úprava navazuje na judikaturu Ústavního soudu, který ve svém nálezu publikovaném ve Sbírce zákonů pod č. 94/2007 Sb. konstatoval, že právní úprava odměňování soudních exekutorů by měla obsahovat „výchovný“ prvek, jehož

prostřednictvím bude možno ocenit to, že povinný dlužník splní sám svoji povinnost (bez přímé exekuce), byť v poslední možný moment. Exekuce nesmí povinnému způsobit nepřiměřenou újmu proto, že náležitě nezohledňuje jistý stupeň „dobrovolnosti“ ve splnění vymáhané povinnosti, byť až po nařízení exekuce, avšak stále ještě před jejím nuceným provedením. Právní úprava by měla být v souladu s principem proporcionality poměřujícím přiměřenost zásahu do majetku povinného za účelem ochrany majetku oprávněného. Novelizace vyhlášky č. 330/2001 Sb. směřuje ke snížení nákladů exekuce u bagatelních pohledávek, přičemž pojem „bagatelní pohledávka“ je určen v judikatuře Ústavního soudu jako částka podle § 202 odst. 2 občanského soudního řádu, tzn. peněžité plnění nepřevyšující 10 000 Kč.⁹⁰

Nedotčena zůstává možnost soudního exekutora prokázat, že vynaložil v souvislosti s exekučním řízením vyšší výdaje; v tomto případě mu tyto prokázané výdaje budou nahrazeny. Exekutorovi náleží náhrada účelně vynaložených hotových výdajů na znalecké posudky a překlady, které je exekutor povinen prokázat. Tato náhrada není zahrnuta do paušální částky. Nově je rovněž stanoveno, že pokud jsou exekučního řízení účastni 2 oprávnění nebo 2 povinní, zvyšuje se paušální částka náhrady hotových výdajů o 30 %. Je-li exekučního řízení účastno více oprávněných než 2 nebo více povinných než 2, zvyšuje se paušální částka náhrady hotových výdajů bez ohledu na počet účastníků o 50 %.

Exekutor a oprávněný mohou ještě před zahájením exekučního řízení uzavřít písemnou smlouvu o provedení exekuce, v níž mohou sjednat smluvní odměnu za provedení exekuce. Pokud nebude smlouva písemná, bude neplatná. Podle čl. 7 Etického kodexu je exekutor při sjednávání smluvní odměny povinen žadateli o poskytnutí služby sdělit pravdivé informace o očekávaném rozsahu svých výkonů a na jeho žádost i úplné vysvětlení o výši smluvní odměny v dané věci. Smluvní odměna není nákladem exekuce a nelze ji vymáhat na povinném. Touto smlouvou není dotčeno právo exekutora na odměnu, náhradu hotových výdajů, náhradu za doručení písemností a náhradu za ztrátu času. Exekutor tak na povinném vymůže náklady exekuce ve výši, jako kdyby smluvní odměna nebyla sjednána. Smlouvou o provedení exekuce nelze

⁹⁰ Důvodová zpráva ze dne 9.2.2012 k návrhu vyhlášky, kterou se mění vyhláška č. 330/2001 Sb., o odměně a náhradách soudního exekutora, o odměně a náhradě hotových výdajů správce podniku a o podmínkách pojištění odpovědnosti za škody způsobené exekutorem

sjednat, aby oprávněný v případě nezdaru exekuce exekutorovi neplatil náklady exekuce v tarifní výši. Z tohoto pravidla je však stanovena jedna výjimka, a to sice v případech, na něž pamatuje ustanovení § 89 věta třetí EŘ, které umožňuje exekutorovi sjednat předem s oprávněným výši hotových výdajů pro případ, že exekuce bude zastavena pro nemajetnost povinného. Takto sjednaná smluvní paušální výše hotových výdajů může být dohodnuta nižší i vyšší než tarifní paušální výše. Pokud by však byla snižená výše nákladů dohodnuta i pro jiné situace, než je zastavení exekuce pro nemajetnost, šlo by o rozpor s § 3 odst. 1 EŘ, podle něhož exekutor vykonává exekuční a další činnost za úplatu, navíc by takový postup byl rovněž v rozporu s pravidly profesní etiky exekutorského stavu a mohl by být posuzován jako kárné provinění exekutora.

Výše popsané smlouvy o provedení exekuce se mohou týkat buď jen konkrétní exekuce, nebo může být uzavřena rámcová smlouva týkající se všech (nebo části) exekucí vedených oprávněným, ve kterých soud pověří jejich provedením exekutora, který smlouvu uzavřel. Smlouva o provedení exekuce nabude účinnosti dne, kdy je usnesení o pověření exekutora provedením exekuce doručeno exekutorovi.

Pokud nejde o exekuci k vymození výživného nezletilého dítěte, má exekutor právo požadovat od oprávněného přiměřenou zálohu na náklady exekuce (§ 90 odst. 3 EŘ). K tomu oprávněnému exekutor stanoví lhůtu. Bude dostačující, když exekutor vyzve oprávněného k její úhradě neformálním postupem, který však v případě jejího nezaplacení a podání návrhu na zastavení exekuce bude exekutor schopen soudu prokázat, pokud jej oprávněný zpochybní. Výši zálohy na náklady exekuce a jak plyne z výše uvedeného i lhůtu k její úhradě určuje exekutor (§ 12 odst. 1 ET). Záloha na náklady exekuce ukládající zaplacení peněžité částky nesmí od 1.3.2012 přesáhnout 50 % odměny podle § 6 ET a paušální částky náhrady hotových výdajů podle § 13 odst. 1 ET, případně odhadu účelně vynaložených hotových výdajů, je-li vyšší než paušální částka podle § 13 odst. 1 ET. Za základ odměny se považuje výše pohledávky, která má být vymožena; k příslušenství pohledávky se přitom nepřihlíží. V případě exekuce ukládající jinou povinnost než zaplacení peněžité částky nesmí záloha na náklady exekuce přesáhnout 50 % odměny stanovené pro takovou exekuci v ustanovení § 7 až 10 ET anebo paušální částku náhrady hotových výdajů podle § 13 odst. 1 ET, případně odhad účelně vynaložených hotových výdajů, je-li vyšší než paušální částka podle § 13 odst. 1 ET. V případě, že oprávněný zálohu nesloží, může exekutor exekuci podle § 55

odst. 5 EŘ zastavit. Záloha, kterou oprávněný zaplatil exekutorovi, se stává v nespotřebované výši nákladem oprávněného a exekutor ji oprávněnému nevrací. Náklady exekuce vymáhané na povinném ve prospěch exekutora budou sníženy o částku zaplacené zálohy a částka odpovídající záloze bude vymáhána pro oprávněného jako jeho náklady.

Nově (od 1.3.2012) pozměněné ustanovení upravující možnost požadovat zálohu vyplývá ze skutečnosti, že zejména v exekucích vyklizením (domu, bytu a zejména průmyslových areálů) dosud platná úprava záloh neodpovídala reálným nákladům, které byl soudní exekutor nucen vynaložit. Konkrétně např. při exekuci vyklizením bytu mohl soudní exekutor požadovat zálohu ve výši 5 000 Kč, přičemž reálné průměrné náklady spojené s tímto typem exekuce činili cca 20 000 Kč (vyklizení, stěhování, skladování atd.). Ještě markantnější disproporce mezi možnou zálohou podle do 29.2.2012 platného znění 12 ET a reálnými náklady byla u vyklizení různých průmyslových areálů, kde hotové výdaje soudního exekutora dosahovaly statisíců. Z tohoto důvodu bylo navrhováno, aby soudní exekutor mohl požadovat zálohu ve výši předpokládaných hotových výdajů.

U změny úpravy zálohy u peněžitých plnění se vychází z již ustálené judikatury Ústavního soudu, který konstatoval, že soudní exekutor nemá nárok na náhradu hotových výdajů v případě bezvyslednosti exekuce v těch případech, kdy oprávněný tuto neúspěšnost nezavinil. Jako institut chránící práva soudního exekutora jako ekonomického subjektu, přitom zdůraznil Ústavní soud ČR právě možnost soudního exekutora požadovat zálohu na provedení exekuce. Práva oprávněných jsou chráněna institutem svobodné volby soudního exekutora, kdy si oprávněný může zvolit soudního exekutora, který nebude požadovat složení zálohy, případně ji požadovat v nižší výši.⁹¹

Náklady exekučního řízení jsou exekučním řádem rozděleny na náklady exekuce, které zahrnují odměnu a náhrady exekutora, a náklady oprávněného.

Oprávněný má právo na náhradu nákladů účelně vynaložených k vymáhání svého nároku (§ 87 odst. 2 EŘ). Náklady exekuce a náklady oprávněného vymůže exekutor na základě příkazu k úhradě nákladů exekuce, a to některým ze způsobů

⁹¹ Důvodová zpráva ze dne 9.2.2012 k návrhu vyhlášky, kterou se mění vyhláška č. 330/2001 Sb., o odměně a náhradách soudního exekutora, o odměně a náhradě hotových výdajů správce podniku a o podmínkách pojištění odpovědnosti za škody způsobené exekutorem

určených k provedení exekuce ukládající zaplacení peněžité částky (§ 87 odst. 4). Dojde-li v průběhu exekuce z různých důvodů k vydání nového příkazu k úhradě, musí exekutor vydat i nový exekuční příkaz, který určí, jakým způsobem budou nově určené náklady vymoženy. Nelze tak přisvědčit praxi, kdy exekutoři zejména bankám pošlou nový příkaz k úhradě nákladů exekuce s přípisem, aby podle předešlého exekučního příkazu provedli příkázání pohledávky z účtu i ohledně nových nákladů. Peněžní ústav není oprávněn odepsat z účtu povinného jiné částky než ty, které jsou obsaženy v exekučním příkazu.⁹²

Příkaz k úhradě nákladů exekuce se vykonává především v exekučním řízení, v němž byl vydán. Nebyla-li však nákladová pohledávka zde uspokojena, je příkaz k úhradě způsobilý sloužit coby samostatný titul pro exekuční řízení další (pokud soud později nerozhodl jinak). Příkaz exekutora k úhradě nákladů exekuce ztrácí své opodstatnění v případech, kdy je zřejmé, že exekuce nebude provedena nebo dokončena. Zastavením exekuce zaniká pověření exekutora k provedení exekuce a ten ztrácí oprávnění ke všem úkonům směřujícím k provedení exekuce, tedy i těm, jimiž by postihl majetek povinného k uspokojení nákladů exekuce.⁹³

Příkaz k úhradě nákladů exekuce se doručuje oprávněnému a povinnému a obsahuje označení: soudu, který pověřil exekutora provedením exekuce, exekutora, který je pověřen provedením exekuce, exekučního titulu a orgánu, který ho vydal, nebo osoby, která jej vyhotovila, oprávněného a povinného, povinnosti, která má být exekucí vymožena, stanovení povinnosti k náhradě nákladů exekuce, včetně jejich vyčíslení a odůvodnění, výši zaplacené zálohy a její vyúčtování, datum a podpis exekutora a poučení o námitkách. Proti výši nákladů stanovené v příkazu k úhradě nákladů exekuce mohou účastníci podat námitky, a to do 8 dnů od doručení. Pokud exekutor v plném rozsahu námitkám nevyhoví, postoupí je bez zbytečného odkladu soudu, který o námitkách rozhodne do patnácti dnů. Případné vyjádření k námitkám adresované soudu exekutor doručí také tomu, kdo námitky podal (§ 88 odst. 3 EŘ). Podle Ústavního soudu

⁹² KASÍKOVÁ, M. a kol.: Zákon o soudních exekutorech a exekuční činnosti (exekuční řád), komentář, 2. vydání, Praha, C. H. Beck, 2010, str. 336-342, 362-366

⁹³ Stanovisko Nejvyššího soudu k výkladu zákona č. 120/2001 Sb., o soudních exekutorech a exekuční činnosti (exekuční řád) a o změně dalších zákonů, ve znění pozdějších předpisů, sp. zn.: Cpjn 200/2005, ze dne 15.2.2006 (bod XV., XVI.)

je nutné, aby obecné soudy řádně odůvodnily rozhodnutí o námitkách proti příkazu k úhradě nákladů exekuce a přesvědčivým způsobem se vypořádaly s uplatněnými argumenty. V případě, že tak neučiní, porušují právo na spravedlivý proces, zakotvené v čl. 36 odst. 1 Listiny základních práv a svobod.⁹⁴

Rozhodnutí soudu o námitkách se doručí oprávněnému, povinnému a exekutorovi. Proti rozhodnutí soudu o námitkách není přípustný opravný prostředek (§ 88 odst. 4 EŘ).

Běžným způsobem skončení exekuce je vynucení povinnosti na povinném, přičemž na takové případy se ve vztahu k nákladům exekuce aplikuje § 87 EŘ, dle něhož náklady oprávněného i náklady exekuce nese povinný, jak bylo již výše naznačeno. V průběhu exekuce však může nastat i taková situace, která nepřipouští, aby bylo v exekuci pokračováno, a která brání jejímu úspěšnému dokončení. Tehdy dojde k zastavení exekuce a náklady exekuce včetně nákladů účastníků nese ten, který zastavení zavinil (§ 89 EŘ). Takové znění § 89 EŘ přinesla novela provedená zákonem č. 347/2007 Sb. Před její účinností bylo ustanovení § 89 EŘ značně kusé a nestanovilo žádný způsob nebo pravidlo, podle něhož by měl soud při zastavení exekuce postupovat. Bylo pouze stanoveno, že „dojde-li k zastavení exekuce, může soud uložit oprávněnému, aby nahradil náklady exekuce“. S problematickým ustanovením se musela vypořádat až soudní praxe a judikatura, která dospěla k závěru, že pro rozhodování o nákladech exekuce při jejím zastavení je nutné subsidiárně aplikovat § 271 OSŘ upravující zastavení výkonu rozhodnutí. Podle tohoto ustanovení soud při zastavení výkonu rozhodnutí rozhodne o náhradě nákladů výkonu rozhodnutí podle toho, z jakého důvodu k jeho zastavení došlo. Soud se tedy musel zabývat tím, kdo z účastníků z procesního hlediska zavinil, že řízení muselo být zastaveno. Zavinil-li zastavení exekuce povinný, uplatní se standardní nákladový režim a podle § 87 odst. 2 a 3 EŘ je povinný tím subjektem, který hradí jak náklady oprávněného, tak náklady exekutora. Bylo-li lze zavinění přičítat oprávněnému, otevíral § 89 možnost uložit právě jemu povinnost nahradit náklady exekuce. Aplikace zásady zavinění nečinila v rozhodovací praxi soudů problémy až na případy, kdy se rozhodovalo o zastavení exekuce z důvodu nemajetnosti, kdy judikatura obecných soudů a rovněž i judikatura

⁹⁴ Nález Ústavního soudu ze dne 18.6.2008, sp. zn. II.ÚS 2823/07

soudu Ústavního nebyla jednotná. Judikatura obecných soudů byla sjednocena Stanoviskem Nejvyššího soudu sp. zn. Cpjn 200/2005, podle něhož nelze-li oprávněnému přičítat zavinění, že exekuce byla zastavena proto, že u povinného nebyl zjištěn postižitelný majetek, nelze oprávněnému uložit povinnost k náhradě nákladů exekuce; osobou povinnou k jejich náhradě exekutorovi může být jen povinný. Naproti tomu Ústavní soud přijal několik vzájemně si odporujících rozhodnutí. Zpočátku stížnosti exekutorů odmítal jako zjevně neopodstatněné⁹⁵, ale poté přijal rozhodnutí⁹⁶, v němž judikoval takto: „Ústavní soud při svých úvahách vzal primárně na zřetel charakter činnosti vykonávané exekutorem tak, jak vyplývá z exekučního řádu. Stát přenesl zákonem č. 120/2001 Sb. na exekutory část svých mocenských pravomocí. Současně stanovil, že exekutor vykonává tuto činnost nezávisle a nestranně (§ 2 citovaného zákona). Nezávislost exekutora je zabezpečena v rámci zákona č. 120/2001 Sb. různými způsoby, mimo jiné též úpravou obsaženou v ustanovení § 3, dle něhož exekutor vykonává exekuční a další činnost za úplatu a současně je omezen na výdělečných činnostech; jeho činnost je neslučitelná s jinou výdělečnou činností s výjimkou správy vlastního majetku (může však i za úplatu vykonávat činnost vědeckou, publikační, pedagogickou, tlumočnickou, znaleckou a uměleckou). Nelze současně nezmínit, že s ohledem na ustanovení § 30 citovaného zákona lze provedení požadovaných úkonů v rámci exekuce odmítnout jen z velmi omezených důvodů. Exekutor tedy zásadně nemá volnost při výběru provedení exekuce. Nezávislost exekutora (i ekonomická) na státu je základním předpokladem jeho nestrannosti při výkonu exekuční činnosti (srov. mj. důvodovou zprávu k exekučnímu řádu).

Ustanovení exekučního řádu, která upravují náhrady nákladů exekuce, proto musí být aplikována a interpretována s ohledem na specifické postavení exekutora v řízení o exekucích a na nezbytnost zachování a šetření jeho nezávislosti. Jestliže na jedné straně zákonodárce vyjádřil zcela zjevně svůj úmysl, aby exekutor vykonával svou činnost za úplatu, přičemž toto ustanovení chrání jeho nezávislost, nelze další ustanovení téhož právního předpisu aplikovat a interpretovat zcela opačně s tímto úmyslem v rozporu, tedy ignorovat specifika exekutorova postavení a v řízení o exekuci mu nepřiznat nejen odměnu, ale ani náhradu dalších nákladů při provádění exekuce vzniklých. Vzhledem k

⁹⁵ Usnesení Ústavního soudu ze dne 31.08.2004, sp.zn.II.ÚS 150/04

⁹⁶ Usnesení Ústavního soudu ze dne 23.6.2006, sp.zn. I.ÚS 290/05

premise, že náklady exekutora musí být nahrazeny, tedy musí mu být zajištěna "úplata", jak zaručuje § 3 citovaného zákona, není možné náhradu nákladů exekutora odmítnout s odkazem na subsidiární užití občanského soudního řádu pro nedostatek "procesního zavinění". Pro tento případ zákon č. 120/2001 Sb. zjevně "stanoví jinak" a subsidiární použití občanského soudního řádu, na nějž odkazuje § 52 zákona č. 120/2001 Sb., je vyloučeno. Náklady exekuce tedy musí hradit buď povinný, a není-li to možné, tedy jestliže soud dospěje k závěru, že jsou důvody proto, aby neuložil povinnost k náhradě nákladů řízení povinnému, musí být rozhodnuto o uložení povinnosti náhrady nákladů oprávněnému. Oprávněný tak musí při podání návrhu na provedení exekuce toto riziko s ohledem na možnosti povinného zvážit. Každé takové rozhodnutí soudu musí být pochopitelně řádně odůvodněno⁹⁷.

Posléze přijal Ústavní soud sjednocující stanovisko, ve kterém vyslovil názor, že není porušením čl. 11 a čl. 36 LZPS, jestliže obecný soud při rozhodování o nákladech exekuce v případě, že je exekuce zastavena pro nedostatek majetku na straně povinného a na straně oprávněného nelze shledat procesní zavinění za zastavení exekuce (při respektování požadavku náležité opatrnosti a uvážlivosti), přiznává exekutorovi náhradu nákladů řízení vůči povinnému. O procesní zavinění oprávněného se jedná tehdy, pokud při podání návrhu na nařízení exekuce nezachoval potřebnou míru pečlivosti, a přistoupil bezdůvodně k exekučnímu vymáhání povinnosti.⁹⁸

Výše diskutovaný text § 89 EŘ byl nahrazen novelou provedenou zákonem č. 347/2007 Sb., který nabyl účinnosti dne 1.1.2008. V současnosti tak dojde-li k zastavení exekuce, hradí náklady exekuce a účastníků ten, který zastavení zavinil. V případě zastavení exekuce pro nemajetnost povinného hradí paušálně určené nebo účelně vynaložené výdaje exekutorovi oprávněný. Novela tak přímo do exekučního řádu zakotvila pravidlo pro rozhodování o nákladech exekuce při jejím zastavení, které bylo dosud vyjádřené v subsidiárně aplikovaném § 271 OSŘ. Navíc také pro případ jejího zastavení pro bezvýslednost zatížila oprávněného povinností hradit paušálně určené nebo účelně vynaložené výdaje exekutora bez ohledu na jeho zavinění. Pokud tedy soud při rozhodování o nákladech exekuce zastavené pro nemajetnost dospěje k závěru o

⁹⁷ Usnesení Ústavního soudu ze dne 23.6.2006, sp.zn. I.ÚS 290/05

⁹⁸ KLAPKA, Š.: Vybrané problémy rozhodování o náhradě nákladů exekuce, Právní rozhledy 4/2009, str. 124-125

procesním zavinění oprávněného za zastavení exekuce, bude rozhodovat stejně jako před novelou exekučního řádu a uloží povinnost nahradit náklady exekuce oprávněnému. Dospěje-li však soud naopak k závěru, že oprávněný zastavení exekuce nezavinil, uloží oprávněnému povinnost nahradit exekutorovi paušálně určené či účelně vynaložené výdaje a povinnému nahradit náklady exekuce ve zbývajícím rozsahu a účelně vynaložené náklady exekučního řízení vzniklé oprávněnému.⁹⁹

Pokud dojde k zastavení exekučního řízení soudem ještě před nařízením exekuce, nemá exekutor právo na odměnu, ale pouze na náhradu hotových výdajů (doručování, ztráta času) vůči oprávněnému.¹⁰⁰

Na závěr této kapitoly bych ještě ráda upozornila na jednu z výjimek oproti zásadě, že o nákladech exekuce zásadně rozhoduje soudní exekutor příkazem k úhradě nákladů exekuce. V exekuci prodejem nemovitostí se o nákladech exekuce rozhoduje při jednání o rozvrhu rozdělované podstaty získané prodejem nemovitostí, a to v rozvrhovém usnesení. Náklady exekuce se zde uspokojují jako pohledávky nákladů řízení ve skupině uvedené v § 337c odst. 1 písm. a) OSŘ v takzvané první rozvrhové skupině. Výše odměny exekutora se stanoví ze všech pohledávek, které byly v rozvrhovém usnesení uspokojeny, případně z jejich uspokojených částí, došlo-li jen k jejich částečnému uspokojení. Odměna se nestanoví z těch pohledávek, který byly sice přihlášeny, ale nebyly uspokojeny. Proto o nákladech exekuce nelze rozhodnout předem exekučním příkazem k úhradě nákladů exekuce, neboť není jistota o tom, jaké pohledávky budou v rozvrhovém usnesení uspokojeny a v jaké výši.¹⁰¹

⁹⁹ KLAPKA, Š.: Vybrané problémy rozhodování o náhradě nákladů exekuce, Právní rozhledy 4/2009, str. 125-126

¹⁰⁰ HLAVSA, P.: Exekuční řád a zákon č. 119/2001 Sb. s poznámkami a prováděcími předpisy, 3. vydání, Praha, Linde, 2008, str. 127, 128

¹⁰¹ PAŘÍZEK J.: Rozhodování o nákladech exekuce při prodeji nemovitosti, Právní rozhledy 18/2010, str. 669

4. Přiměřenost exekuce a způsoby jejího provedení

Při soudním výkonu rozhodnutí je to soud, kdo výkon rozhodnutí nejen nařizuje, ale postará se i o jeho provedení. V exekučním řízení soud sice usnesením exekuci nařídí, ale vlastním provedením exekuce pověří exekutora. Co je však společné při samotném provádění jak soudnímu výkonu rozhodnutí tak i exekuci podle exekučního řádu, je to, že v obou případech k jejímu provedení mohou být použity prakticky totožné způsoby. Vzhledem k tomu, že exekuční řád vychází z principu subsidiarity občanského soudního řádu, neobsahuje podrobnou úpravu jednotlivých způsobů provedení exekuce, ale upravuje pouze určité odlišnosti od jednotlivých způsobů výkonu rozhodnutí. Nestanoví-li exekuční řád jinak, použijí se přiměřeně ustanovení občanského soudního řádu.

Pokud jde o problematiku přiměřenosti exekuce, od počátku účinnosti exekučního řádu vycházela z obdobné úpravy v občanském soudním řádu, kde se uplatňuje při soudním výkonu rozhodnutí. Ve znění § 58 EŘ účinném po přijetí exekučního řádu v roce 2001 bylo stanoveno, že exekuci lze provést jen způsoby uvedenými v exekučním řádu a že nepostačuje-li jeden ze způsobů k uspokojení oprávněného, lze exekuci provést více, popřípadě všemi zákonem stanovenými způsoby. K provedení exekuce bylo možné přistoupit současně nebo postupně. Toto znění zůstalo dodnes zachováno, avšak zásada přiměřenosti byla prováděnými novelizacemi do exekučního řádu promítána poněkud explicitněji. Novelou provedenou zákonem č. 133/2006 Sb. tak byla v § 47 odst. 1 exekutorovi výslovně stanovena povinnost dodržovat zásadu přiměřenosti rozsahu prováděné exekuce. Exekutor je tedy povinen v exekučním příkazu zvolit takový způsob exekuce, který není zřejmě nevhodný, zejména vzhledem k nepochopitelné výši závazku povinného a ceny předmětu, z něhož má být splnění závazků povinného dosaženo. Toto ustanovení v podstatě kopíruje ustanovení § 264 občanského soudního řádu, z něhož vychází a které se v exekučním řízení subsidiárně uplatňovalo i před touto novelou. Rovněž ustanovení § 58 EŘ bylo novelizacemi exekučního řádu doplňováno a princip přiměřenosti byl nadále zdůrazňován a upřesňován. Exekutor nyní musí zajistit majetek povinného jen

v rozsahu bezpečně postačujícím k uhrazení vymáhané pohledávky, jejího příslušenství, pravděpodobných nákladů oprávněného a exekuce, přičemž musí brát v úvahu nejen rozsah nákladů, které již vznikly, ale i rozsah nákladů, které ještě vzniknou v průběhu exekuce. Pokud exekutor postihne majetek v širším rozsahu, může se povinný bránit návrhem na částečné zastavení exekuce nebo její částečný odklad.

V exekučním řádu je zásada přiměřenosti oproti občanskému soudnímu řízení modifikována ve prospěch efektivity exekučního řízení. Není v rozporu se zákonem, pokud exekutor postihuje majetek povinného v o něco větší než zcela nezbytné míře. Nemůže totiž zpravidla v průběhu exekuce přesně odhadnout, jaký výtěžek jednotlivý způsob exekuce přinese a jaké náklady s ním budou spojeny.

Způsob provedení exekuce volí zásadně exekutor, přičemž může zvolit pouze takový, který je uveden v exekučním řádu. (§ 58 odst. 1 EŘ). Oproti soudnímu výkonu rozhodnutí je exekutorská exekuce komplexním postihem majetku, pokud jde o vymáhání peněžité pohledávky. V usnesení o nařízení exekuce není stanoveno, jakým způsobem má být exekuce provedena, exekutor může vůči povinnému použít jeden, více či všechny způsoby provedení exekuce, a to současně nebo postupně. Všechna tato rozhodnutí jsou pouze na něm, nicméně neměl by postupovat svévolně ale tak, aby bylo dosaženo uspokojení pohledávky oprávněného zcela nebo v co největší možné míře. Vzhledem k tomu, že v minulosti docházelo často k zajišťování majetku mnohonásobně vyšší hodnoty, než jakou měla vymáhaná pohledávka, byla zásada přiměřenosti novelami, jak jsem uvedla již výše, postupně upřesňována a zdůrazňována. Novelou provedenou zákonem č. 286/2009 Sb. byly stanoveny způsoby provádění exekuce, k nimž má exekutor přistupovat prioritně před jinými způsoby exekuce, protože jimi lze dosáhnout vymožení pohledávky na povinném s menším zásahem do jeho práv. Těmito přednostními způsoby jsou prikázání pohledávky, srážky ze mzdy a jiných příjmů a zřízení exekutorského zástavního práva na nemovitostech. Má-li povinný nemovitost, a to i přesto, že je zatížena jinými zástavními právy, je exekutor povinen vždy nejprve zřídit exekutorské zástavní právo, neboť tím pro oprávněného zajistí ochranu jeho nároku a pro případ insolvence povinného dokonce lépe než při exekuci prodejem nemovitosti. Teprve pokud výše uvedené způsoby nepostačují, může exekutor přistoupit k exekuci prodejem movitých nebo nemovitých věcí nebo prodejem podniku. Není však úplně vyloučené, aby exekutor rovnou přistoupil k těmto způsobům exekuce, musí však

být schopen takový postup odůvodnit pro případ, že se povinný bude bránit návrhem na částečné zastavení exekuce.

V § 59 uvádí exekuční řád taxativní výčet způsobů provedení exekuce, přičemž jednotlivé způsoby rozděluje do dvou skupin podle toho, jaká povinnost je vymáhána:

- Exekuci na peněžitě plnění lze provést:
 - a) srážkami ze mzdy a jiných příjmů,
 - b) příkázáním pohledávky,
 - c) prodejem movitých věcí a nemovitostí,
 - d) prodejem podniku
 - e) zřízením exekutorského zástavního práva na nemovitostech
- Exekuci na nepeněžitě plnění lze provést:
 - a) vyklizením,
 - b) odebráním věci,
 - c) rozdělením společné věci,
 - d) provedením prací a výkonů.

Novelou č. 133/2006 Sb. byl výčet způsobů provedení exekuce k vymáhání peněžitého plnění rozšířen o příkaz k výplatě z účtu u peněžního ústavu. Zavedení nového způsobu provedení exekuce se však nepromítlo do výčtu způsobů provedení exekuce v § 59 odst. 1 EŘ. (Na rozdíl od výčtu způsobů výkonu rozhodnutí v § 258 odst. 1 OSŘ, do něhož se tento nový způsob promítl.) V exekučním řádu se ale, spíše než o záměr, jedná o opomenutí zákonodárce. To však nemění nic na tom, že tento způsob je jedním z dovolených způsobů provedení exekuce.

Jednotlivé způsoby se provádějí tak, že příslušné majetkové hodnoty exekutor postihne exekučními příkazy. Před vydáním konkrétního exekučního příkazu exekutor nemusí vždy znovu zkoumat oprávněnost exekuce, toto činí na začátku exekučního řízení soud v rámci nařízení exekuce. Exekutor ale během exekuce musí sledovat, zda stále existují zákonné předpoklady pro její trvání.

V exekučním řízení nelze vykonávat rozhodnutí o výchově nezletilých dětí a rozhodnutí o vykázání ze společného obydlí a nenavazování kontaktů s oprávněným.¹⁰²

¹⁰² Zejm: KASÍKOVÁ, M. a kol.: Zákon o soudních exekutorech a exekuční činnosti (exekuční řád), komentář, 2. vydání, Praha, C. H. Beck, 2010, str. 256-260; TRIPES, A.: Exekuce v soudní praxi, 3. vydání, Praha, C. H. Beck, 2006, str. 776, Palla, T.: Novelizace exekučního řádu – posun k lepšímu?, 21.4.2010

http://pravniradce.ihned.cz/c4-10077440-42774950-F00000_d-novelizace-exekucniho-radu-posun-k-lepsimu

5. Průřez novelami exekučního řádu

Od přijetí exekučního řádu v roce 2001 se během několikaleté praxe ukazovalo, kde má tento zákon mezery a že bude třeba jej v průběhu času změnit. Zároveň s touto potřebou vyvstala i nutnost upravit stávající pravomoci Exekutorské komory, jejíž některé kroky nebyly přijímány bez kritiky, a to často kritiky velmi ostré. Práce na rozsáhlých novelách exekučního řádu začaly s nástupem ministra spravedlnosti J. Pospíšila do své funkce. Na přípravě níže popsaných tří zásadních novel se podíleli odborníci z řad exekutorů, soudců, advokátů a akademické sféry.

5.1 První takzvaná malá novela (zákon č. 347/2007 Sb.)

Dne 1.1.2008 nabyla účinnosti „dohledová“ novela exekučního řádu, jejímž cílem bylo zejména zlepšit kontrolu nad činností exekutorů, a proto novela zakotvila nová oprávnění Ministerstva spravedlnosti, když mu byla svěřena výslovná pravomoc provádět pravidelné kontroly exekutorských úřadů, vstupovat do nich, nahlížet do spisů, listin a evidenčních pomůcek exekutora, případně si je půjčovat nebo požadovat písemné nebo ústní vyjádření exekutora k věci. Ministerstvo hned po nabytí účinnosti novely několikanásobně zintenzivnilo dohled nad soudními exekutory a zavedlo též kontroly exekutorských úřadů bez předchozího ohlášení. Ministerstvo získalo ještě nad rámec kárného řízení operativní prostředek k řešení drobných nedostatků v činnosti nebo chování exekutora, kterým je bezprocesní písemná výtka podle § 7a EŘ.¹⁰³

Kromě výše uvedených oprávnění v rámci státního dohledu nad činností exekutorů se v novele objevila řada dalších otázek jako např. výslovné stanovení, že náklady exekuce při exekuci prodejem nemovitosti nebo prodejem podniku patří při rozvrhu rozdělované podstaty do první skupiny nebo úprava § 89 EŘ, který se týká nákladů exekuce při jejím zastavení.¹⁰⁴

¹⁰³ KORBEL, F., PRUDÍKOVÁ D.: Nad změnami v exekučním řádu, Právní rozhledy 22/2009, str. 791,792

¹⁰⁴ JAROŠ, P.: Několik poznámek k úhradě nákladů exekuce při její bezvýslednosti, Noviny pro konkurs a vyrovnání 11/2004, ONHEISER, J.: Náhrada nákladů exekučního řízení, jestliže exekuce byla zastavena a její výtěžek nepostačí ani ke krytí jejích nákladů, Bulletin advokacie 6/2005, ROZTOČIL, A.: Kdo má nést náklady soudního exekutora při zastavení exekuce pro její bezvýslednost, Právní rozhledy 8/2005, FILÍPEK, M.: (Zatím) poslední novela exekučního řádu, Právní rozhledy 9/2008, 322-326

Do této novely bylo rovněž vloženo ustanovení § 8a, dle něhož „je komora povinna do 30 dnů předložit ministerstvu veškeré stavovské předpisy přijaté jejími orgány. Tím není dotčeno ustanovení § 110 odst. 8. Má-li ministr za to, že stavovský předpis komory je v rozporu se zákonem, je oprávněn podat ve lhůtě dvou měsíců od jeho přijetí návrh na jeho přezkoumání soudem. Toto ustanovení se jeví jako problematické vzhledem k tomu, že zde není soud, v jehož pravomoci by projednání takového návrhu mohlo být, a tudíž by takový návrh byl víceméně neprojednatelný. Podle Mgr. Filípka je vyloučeno, aby bylo projednání tohoto návrhu v pravomoci civilních soudů, neboť Exekutorská komora je stavovskou organizací zřízenou zákonem, je právnickou osobou veřejného práva, tedy veřejnoprávní korporací, která vydává abstraktní akty, jimiž reguluje určité otázky v oblasti své působnosti.¹⁰⁵ Podle něho přicházejí z obecných soudů teoreticky v úvahu pouze soudy ve správním soudnictví, i ty však vzápětí v podstatě vylučuje, neboť tyto soudy podle soudního řádu správního přezkoumávají pouze individuální právní akty orgánů veřejné moci, tedy akty konkrétní a nikoli abstraktní. Autor článku se rovněž pozastavuje nad skutečností, že by účelem a smyslem § 8a odst. 2 mělo být rozšíření okruhu osob aktivně legitimovaných k podání návrhu na zrušení jiného právního předpisu nebo jeho jednotlivých ustanovení podle čl. 87 odst. 1 písm. b) Ústavy a rozhodování by tak bylo v pravomoci soudu Ústavního. Kdyby zákonodárce toto zamýšlel, musel by novelizovat § 64 zákona č. 182/1993 Sb., o Ústavním soudu.¹⁰⁶ Taková nepřímá novela uvedeného článku Ústavy by i podle prof. Sládečka byla po právní stránce nesprávná, protože stavovský předpis Exekutorské komory není podzákoným právním předpisem.¹⁰⁷

¹⁰⁵ HENDRYCH, D. A KOL.: Správní právo, Obecná část, 6. vydání, Praha, C. H. Beck, 2006, str. 105-107, FILÍPEK, M.: (Zatím) poslední novela exekučního řádu, Právní rozhledy 9/2008, 322-326

¹⁰⁶ FILÍPEK, M.: (Zatím) poslední novela exekučního řádu, Právní rozhledy 9/2008, 325-326

¹⁰⁷ HENDRYCH, D. A KOL.: Správní právo, Obecná část, 6. vydání, Praha, C. H. Beck, 2006, str. 130 a násl.

5.2 Druhá takzvaná kárná nebo sankční novela (zákon č. 183/2009 Sb.)

Úprava obsažená v této novele zaměřená na samosprávu exekutorů, posílení mocenské role státu a kárné řízení byla původně zahrnuta do jiné novely, a to do třetí takzvané střední, o níž bude ještě řeč níže. Důvodem pro vyčlenění této problematiky do samostatné novely byla okamžitá reakce předkladatele na nedisciplinovanost Komory v souvislosti se zaváděním Centrální evidence exekucí a současně na její dlouhodobé neplnění zákona, což bylo ještě umocněno faktickým rozpadem prezidia a odvoláním prezidenta a viceprezidentky Komory v zimě 2009. Odborná veřejnost i politická reprezentace si tehdy definitivně uvědomily, že míra samosprávy, kterou stát Exekutorské komoře svěřil, objektivně přesahuje její možnosti, neboť Komora složená ze 120 členů není schopna zejména vrchnostensky vynucovat zákonnost v tak úzkém kruhu vzájemně se znajících osob. Pochybné chování Komory se projevovalo kromě toho, že včas nedošlo ke zprovoznění Centrální evidence exekucí, rovněž tím, že liknavě přistupovala ke kárnému řízení proti svým členům a zároveň nebyl ani naplněn stanovený počet exekutorských úřadů. Ministerstvo tehdy nemělo žádnou možnost, jak by proti nečinnosti orgánů Exekutorské komory mohlo zasáhnout. Přestože ministr spravedlnosti mohl kontrolovat stavovské předpisy, nemohl nijak zasáhnout proti nezákonnému jednorázovému aktu. Přestože ministr mohl iniciovat jako kárný žalobce kárné řízení proti konkrétnímu exekutorovi, byl zcela bezmocný proti nečinnosti kárné komise či prezidia, které měly o jeho návrhu rozhodovat. Ministr sice mohl jmenovat či odvolávat exekutory, dělo se tak ale pouze na návrh Exekutorské komory a po provedení výběrového řízení Komorou, která tak nečinila. Dozorové a sankční pravomoci státu se ukázaly jako zcela nedostatečné.

Nově koncipovaná kontrolní komise má ve svých pravomocích vyřizování stížností podaných na exekutory, kandidáty či koncipienty, smí provádět kontroly apod.

Původním záměrem zákonodárce bylo zesouladnění kárného řízení s ostatními komorami, k čemuž ale nakonec nedošlo, neboť koncepce přijatá ve vztahu k Exekutorské komoře byla oproti jiným stavovským organizacím zpřísněna. Kárné řízení bylo vyjmuto z působnosti samosprávy a převedeno ke kárnému senátu

Nejvyššího správního soudu. Exekutorská komora tak od účinnosti sankční novely pozbyla pravomoc řešit kárná provinění svých členů. Toto opatření bylo posléze zmírněno střední novelou, která vrátila Komoře kárné řízení ve věcech exekutorských kandidátů a koncipientů. Střední novelou pak byl vytvořen nový kárný senát Nejvyššího správního soudu pro kárná řízení s exekutory tvořený z šesti členů a to tak, že předseda senátu je soudcem Nejvyššího správního soudu a jeho zástupce soudcem Nejvyššího soudu, dva přísedící jsou vybíráni z řad soudních exekutorů navržených Komorou, dále je zastoupen přísedící z řad advokátů a právníků navržených děkany fakult.¹⁰⁸

Sankční novelou je rovněž zakotven dohled nad činností exekutora a to tak, že je tato pravomoc svěřena předsedům okresních soudů, v jejichž obvodu byl exekutor jmenován a v jednotlivých věcech rovněž předsedovi okresního soudu, který exekutora pověřil provedením exekuce.

V důsledku postupu Exekutorské komory v souvislosti se zaváděním Centrální evidence exekucí, kdy sněm Exekutorské komory přijal usnesení, které uložilo prezídiu nespustit tuto evidenci, byť tuto povinnost stanovilo Komoře ustanovení § 125 EŘ a Ministerstvo spravedlnosti nemělo zároveň žádnou možnost, jak takovému protiprávnímu aktu zabránit, byla přijata další opatření, která měla podobným praktikám v budoucnu zabránit. Podle § 8b EŘ je tak uzákoněna povinnost součinnosti, podle níž je Komora povinna na požádání Ministerstvu poslat stejnopis svého aktu. Podle § 8c může Ministerstvo dokonce zrušit nezákonný akt Exekutorské komory, nejedná-li se o stavovský předpis.

Novela přináší kromě výše uvedeného ještě mnohem důraznější zásah ze strany Ministerstva spravedlnosti vůči Exekutorské komoře, a to možnost uvalení nucené správy za situace, kdy by Komora opakovaně závažným způsobem porušila zákonem stanovenou povinnost. Rozhodování o věcech náležejících do působnosti orgánů Komory by okamžikem nabytí právní moci rozhodnutí o nucené správě přešlo v rozsahu, v němž byl výkon jejich funkce pozastaven, na Ministerstvo. Výjimkou je pouze možnost Komory podat k soudu žalobu proti rozhodnutí o zavedení nucené správy Komory.

¹⁰⁸ KORBEL, F., PRUDÍKOVÁ D.: Nad změnami v exekučním řádu, Právní rozhledy 22/2009, str. 791-803, ŠONKA, P.: Novelizace exekučního řádu, 17.12.2009
http://pravniradce.ihned.cz/c4-10077440-39524100-F00000_d-novelizace-exekucniho-radu

Netransparentnost jednání Komory se promítla i do nové koncepce jmenování exekutorů do úřadů. Do účinnosti sankční novely byl exekutor do svého úřadu jmenován ministrem spravedlnosti na návrh Komory. Objevily se však pochybnosti nad výběrovými řízeními uskutečňovanými Komorou, a tak je nyní exekutor jmenován ministrem, avšak na základě výběrového řízení, které je ministerstvem provedeno do jednoho měsíce po uvolnění nebo zřízení exekutorského úřadu.

5.3 Třetí takzvaná střední novela (zákon č. 286/2009 Sb.)

Vzhledem k tomu, že „střední“ novela se s ohledem na svou rozsáhlost promítla do textu této práce největší měrou a jednotlivé pozměněné instituty a postupy byly již podrobně popsány výše, nebude nutné na tomto místě provedené změny uvádět do nejmenších detailů. Domnívám se naopak, že pro účely této kapitoly, jež má nastínit vývoj exekučního řádu od jeho vzniku a jejíž součástí je i střední novela, bude postačovat zásadní změny pouze připomenout a pozastavit se nad jejich významem či přínosem.

Zatímco kárná novela reagovala zejména na pochybení Exekutorské komory při zavádění Centrální evidence exekucí a posiluje proto státní dohled nad Komorou, střední novela přináší změny při samotné exekuční činnosti.¹⁰⁹

Výrazných změn se dočkala agenda související s návrhy na nařízení exekuce. Změna způsobu nařizování exekuce, kdy nově je návrh podáván pouze u exekutora, byla motivována zejména snahou odbřemenit soudy od prudce narůstající agendy exekucí. Při přípravě střední novely se dokonce uvažovalo, že by soud již vůbec nevydával usnesení o nařízení exekuce, ale pouze by na žádost exekutora vydal pověření, které by bylo aktem sui generis. Takto navrhovaná úprava by se však mohla dostat do rozporu s ústavním pořádkem nebo mezinárodněprávními závazky České republiky, neboť o právech a povinnostech měl rozhodovat soudní exekutor, tedy osoba hmotně zainteresovaná na výsledku exekuce, jež nesplňuje podmínky nestranného a nezávislého orgánu tak, jak to požaduje například čl. 36 LZPS nebo čl. 6 Úmluvy o

¹⁰⁹ Palla, T.: Novelizace exekučního řádu – posun k lepšímu?, 21.4.2010

http://pravnicaradce.ihned.cz/c4-10077440-42774950-F00000_d-novelizace-exekucniho-radu-posun-k-lepsimu

ochraně lidských práv a svobod (Evropské úmluvy). Nakonec se prosadil kompromis spočívající v tom, že návrh se sice podá u soudního exekutora, jenž se bude podílet na odstraňování vad, ale samotné rozhodnutí o nařízení exekuce bude i nadále vydávat soud.¹¹⁰ V souvislosti s touto změnou se zvedla poměrně velká vlna nevole ze strany soudních exekutorů, neboť s sebou samozřejmě přináší velké administrativní a personální zatížení. Například soudní exekutor Tomáš Vrána z Exekutorského úřadu Přerov nespokojeně namítá, že takové zatížení nebylo vůbec zohledněno adekvátní změnou exekučního tarifu, kromě toho kritizuje střední novelu i proto, že dle jeho názoru posiluje pozici dlužníka na úkor věřitele, přičemž takový názor není zdaleka ojedinělý.¹¹¹ Vedle agendy související s podávanými návrhy na nařízení exekuce byli exekutoři nově pověřeni rozhodováním o pořádkové pokutě, o odkladu exekuce a jejím zastavení v nesporných případech, o vyškrtnutí věci ze soupisu, exekutoři mohou rovněž nově činit některé úkony namísto soudu prvního stupně v odvolacím řízení atd.

Střednědobá novela velmi významně zasáhla do institutu generálního inhibitoria (jak bylo podrobně popsáno výše) a to tak, že jej různými způsoby omezuje, neboť se v praxi ukázalo, že tento institut byl příliš tvrdý a zároveň i zneužitelný při snahách o odstranění konkurence v podnikatelském prostředí, kdy společnost koupila pohledávku konkurenta a podala návrh na nařízení exekuce, čímž ochromila společnost i na několik měsíců.

Novelou je opět zpřesněna zásada přiměřenosti exekuce na finanční plnění, kdy zajistit majetek k provedení exekuce lze nejvýše v rozsahu bezpečně postačujícím k uhrazení vymáhané pohledávky a prioritním způsobem provedení exekuce by mělo být přikázání pohledávky, srážky ze mzdy a jiných příjmů nebo zřízení exekutorského zástavního práva na nemovitostech, jež je také novinkou.¹¹² Zabavování movitých a

¹¹⁰ Palla, T.: Novelizace exekučního řádu – posun k lepšímu?, 21.4.2010

http://pravnicaradce.ihned.cz/c4-10077440-42774950-F00000_d-novelizace-exekucniho-radu-posun-k-lepsimu, ŠONKA, P.: Novelizace exekučního řádu, 17.12.2009

http://pravnicaradce.ihned.cz/c4-10077440-39524100-F00000_d-novelizace-exekucniho-radu

¹¹¹ Vrána T.: Novela exekučního řádu přináší pozitivní i negativní změny

<http://www.reality.cz/clanek/v-exekucnim-radu-dochazi-k-zasadnim-zmenam>

¹¹² ŠONKA, P.: Novelizace exekučního řádu, 17.12.2009

http://pravnicaradce.ihned.cz/c4-10077440-39524100-F00000_d-novelizace-exekucniho-radu

nemovitých věcí by mělo být krajním řešením, není-li možné vynutit povinnost výše popsanými způsoby.

Ve snaze posílit zase naopak postavení oprávněného je stanovena lhůta 30 dnů, v níž je exekutor povinen vydat vymožené plnění (a to i částečné, pokud přesahuje 1000,- Kč).

V § 89 se doplňuje možnost oprávněného sjednat si s exekutorem pro případ zastavení exekuce pro nemajetnost povinného výši účelně vynaložených nákladů.

Exekuční řád byl kromě těchto nejzajímavějších pasáží novelizován i na jiných místech, které však nejsou dle mého názoru tak zásadní, aby je bylo třeba všechna vyjmenovat. Nutno říci, že přes prvotní odpor exekutorů k rozšíření jejich pravomocí, se praxe ustálila poměrně rychle a nyní, téměř dva roky po účinnosti novely, se dá říci, že nově svěřené činnosti zvládají exekutoři v podstatě bez problémů.

6. Přípravovaná novela exekučního řádu

Dosavadním změnám exekučního řádu jsem se již věnovala v samostatné kapitole mapující vývoj exekučního řádu v čase. Rok 2012 bude pro „exekuční stav“ ale zřejmě i pro justici poměrně zásadní, neboť v současnosti prochází legislativním procesem připravovaná takzvaná velká novela exekučního řádu. Pominu-li střednědobou novelu, jež si kladla za cíl spíše ulehčit soudům a jejich nespornou agendu tak v určité míře přenesla na soudní exekutory, dalo by se říci, že hlavním námětem většiny novel exekučního řádu byla snaha o posílení dohledu nad exekutory a jejich činností. Legislativnímu procesu právě podrobená velká novela exekučního řádu má však úplně jiné cíle a své přívěsko „velká“ si nese zejména ze dvou důvodů, které by měly zásadním způsobem ovlivnit stávající systém dvoukolejnosti soudního výkonu rozhodnutí a exekuce. Přípravovaná novela by totiž měla současnou dvoukolejnost odstranit nebo alespoň výrazně omezit, když je navrhováno podstatné zúžení okruhu věcí, pro něž může být soudní výkon rozhodnutí nadále nařizován. Navrhované řešení by se promítlo do § 251 OSŘ, kam by došlo k doplnění taxativního výčtu věcí, v nichž by i nadále prováděl výkon rozhodnutí soud. Jednalo by se např. o rozhodnutí týkající se výchovy dětí, výživného na děti, ve věcech pohledávek ze soudních poplatků, exekučních nákladů apod., dále také tam, kde je oprávněným stát atd. Ve všech ostatních agendách by exekuční tituly vymáhal pouze soudní exekutor a soud by tuto pravomoc ztratil. Dosavadní započaté výkony rozhodnutí ve všech věcech by zřejmě dokončily soudy a nově zahajované exekuce by probíhaly již podle této novely pouze před soudním exekutorem. Druhou zásadní změnou by mělo být odstranění nařizování exekucí soudy, jež je soudy i exekutory vnímáno jako neekonomické a zbytečné, neboť exekuce většinou nenařizují soudci ale vyšší soudní úředníci a nic sporného se obvykle neposuzuje. Tato praxe bývá proto považována za neefektivní a značně zatěžující soudní agendu, přičemž soudy často nezvládají dodržovat patnáctidenní pořádkovou lhůtu, v níž by usnesení o nařízení exekuce mělo být vydáno. Navíc, pokud je podáno odvolání proti usnesení o nařízení exekuce, odkládá se právní moc usnesení až do doby rozhodnutí odvolacího soudu a exekuce je tím paralyzována. Na druhou stranu je však rozhodnutí soudu vnímáno jako určitá garance spravedlnosti a pojistka proti zneužití pravomoci soudního exekutora. Prosadit tuto plánovanou změnu proto nebude zřejmě

jednoduché. Původně se uvažovalo i o možnosti úplného zrušení usnesení o nařízení exekuce bez náhrady s tím, že by se exekuce zahajovala na základě exekučního titulu prostým doručením exekučního příkazu. Od této myšlenky bylo však vzhledem k očekávané kritice ze strany veřejnosti upuštěno. Nově by se tak soud o zahájení exekuce měl dozvědět, nemělo by se však jednat o soudní řízení zakončené rozhodnutím soudu, které by ještě navíc připouštělo opravný prostředek. Navrhován je tak určitý registrační princip, kdy by exekuce měl registrovat exekutor dálkovým zápisem v centrálním elektronickém rejstříku zahájených exekucí. Takový zápis by byl pouhým opatřením, nikoli však rozhodnutím. Rejstřík by byl neveřejným informačním systémem vedeným Ministerstvem spravedlnosti s možností přístupu soudů, soudních exekutorů a Exekutorské komory. Otázkou je, na kolik je ekonomické, aby byla zavedena další evidence exekucí v situaci, kdy již funguje Centrální evidence exekucí. Zákonodárci by měli zřejmě zvážit, zda je úspornější vytvořit nový rejstřík, nebo využít již fungující Centrální evidenci exekucí, a jen ji rozšířit o novou neveřejnou část, která by sloužila k výše popsaným účelům. V podobném duchu se na stránkách Komorních listů vyjádřila i soudkyně Okresního soudu v Liberci JUDr. Jana Šecová a její slova mi připadají logická. Poukazuje i na riziko větší chybovosti zápisů v situaci, kdy by místo jedné evidence existovaly evidence dvě.

Zápis do rejstříku zahájených exekucí by měl být prvním úkonem exekutora a měl by jej provést ve lhůtě 8 dnů od podání návrhu oprávněného na zahájení exekuce. Zajišťovat majetek by exekutor mohl až po zápisu do rejstříku zahájených exekucí. Nejpozději do 15 dnů ode dne doručení exekučního návrhu, případně ode dne, kdy by byly odstraněny jeho nedostatky, by exekutor zaslal oprávněnému vyrozumění o zahájení exekuce. Povinnému by ho zaslal nejpozději s prvním exekučním příkazem, současně by mu poslal i exekuční návrh, kopii exekučního titulu a výzvu k dobrovolnému plnění ve lhůtě 15 dnů podle § 46 odst. 5 EŘ. Této výzvě bude přiznán odkladný účinek jako kompenzace za odstranění možnosti podat opravný prostředek proti usnesení o nařízení exekuce. Odkladný účinek by byl přiznán i prvním návrhu na zastavení exekuce podanému v uvedené 15-ti denní lhůtě. Důvodem pro takovou úpravu je snaha, aby nedošlo ke snížení procesního standardu ochrany práv účastníků exekučního řízení oproti současnému stavu.

Pokud bude exekučním titulem rozhodčí nález nebo notářský či exekutorský zápis se svolením k vykonatelnosti, bude třeba k exekučnímu návrhu připojit rovněž osvědčení o vykonatelnosti exekučního titulu. Osvědčení by měl vydávat na základě žádosti oprávněného exekuční soud podle občanského soudního řádu, přičemž žádost o toto osvědčení bude zpoplatněna částkou 500,- Kč.

V souvislosti s velkou novelou exekučního řádu dojde k poměrně zásadní revizi části šesté občanského soudního řádu. Původně se uvažovalo o tom, že by část šestá OSŘ byla úplně zrušena a přenesena do exekučního řádu. Tato myšlenka však nakonec byla opuštěna vzhledem k tomu, že na část šestou OSŘ odkazuje celá řada jiných předpisů jako je například daňový řád, trestní řád, insolvenční zákon, občanský zákoník apod.

Další plánovanou změnou je úprava místní příslušnosti obecného i exekučního soudu, přičemž by nově bylo stanoveno, že obecným soudem fyzické osoby je okresní soud, v jehož obvodu je adresa místa trvalého pobytu nebo adresa místa pobytu cizince na území České republiky. Byl by tak opuštěn dosavadní princip, že obecným soudem je soud, v jehož obvodu má fyzická osoba faktické bydliště. Faktické bydliště by přišlo na řadu jen tehdy, pokud by adresa trvalého pobytu nebo adresa místa pobytu cizince nebyla vedena. Pokud by osoba neměla ani faktické bydliště, byl by místně příslušným soud, v jehož obvodu se zdržuje.

Novela exekučního řádu by se měla dotknout rovněž exekuce opakujících se plnění. Jestliže by bylo vykonáváno rozhodnutí, ve kterém bylo oprávněnému přiznáno právo na opětvující se dávky, navrhuje se umožnit výkon rozhodnutí v rozsahu součtu těchto plnění a pokud by šlo o dávky na dobu neurčitou, pak v rozsahu pětinasobku ročního plnění, čímž by se umožnilo využít i způsoby exekuce, které by byly nepřiměřené pro jednotlivá oddělená plnění.

Novelou by měl být rovněž zaveden nový způsob provedení exekuce, a to správa nemovitosti, takzvaná sekvestrace. Příjmy, které by byly získány správou nemovitosti, by se po odečtení nezbytných a účelně vynaložených výdajů odevzdaly oprávněnému k uspokojení jeho vymáhané pohledávky, a to každých 6 měsíců. Nařízení výkonu rozhodnutí správou nemovitosti by nebránilo tomu, aby ohledně nemovitosti byl nařízen výkon rozhodnutí jejím prodejem.

Dále by také mělo být možné provést takzvaný jiný soupis, který by se provedl do protokolu bez nutnosti šetření na místě samém a mohl by být využit tehdy, je-li údaj o věci povinného znám z rejstříku nebo jiné evidence vedené podle zákona.

Možnost elektronické dražby by měla být rozšířena i pro prodej movitých věcí a dalších majetkových hodnot, které se zpeněžují dražbou. Zásadní změny se také chystají pro ustanovení upravující prodej nemovitosti.

Exekutoři by rovněž měli mít nově povinnost vést vymožená plnění odděleně od vlastních prostředků na zvláštním účtu úschov, přičemž nad vedením tohoto účtu by vykonávalo dohled Ministerstvo spravedlnosti, dále také předsedové okresních soudů a Exekutorská komora.

Připravovaná novela by se měla dotknout i pojmosloví používaného v exekučním řádu, když by se měla nově zavést strukturovaná terminologie podle toho, o jakou situaci se jedná. Pojem „exekuční činnost“ a „exekuční řízení“ by se používaly tam, kde by šlo o obecné instituty exekučního řádu. „Vedení exekuce“ by se používalo tam, kde by šlo o konkrétní úkony podle hlavy třetí exekučního řádu s výjimkou realizačních úkonů. Vedení exekuce se zahajuje zápisem do rejstříku a spadá do něj zejména zjišťování a zajišťování majetku povinného. „Provedení exekuce“ by se používalo tam, kde by šlo o realizační úkony exekutora.¹¹³

Výše popsané připravované změny mají nyní již svou podobu v paragrafovém znění. Není zatím však vůbec jisté, zda a které ze změn se podaří v rámci legislativního procesu prosadit.

¹¹³ KORBEL, F.: Další velké změny exekučního práva na obzoru, Komorní listy 1/2011, str. 3-10, KORBEL, F.: Přehled navrhovaných změn právní úpravy výkonu rozhodnutí a exekuce, Komorní listy 1/2011, str. 11-23, HOZMAN, D.: Čekání na změnu, Komorní listy 1/2011, str. 1

7. Závěr

Exekuci uskutečňovanou prostřednictvím soudních exekutorů lze v českém právním prostředí stále považovat za relativně nový institut, neboť je možno ji využívat teprve od roku 2001, kdy byl přijat exekuční řád. Základním smyslem a účelem tohoto zákona bylo zajistit důslednější ochranu práv oprávněného, a to sice efektivnějším a rychlejším vynucením vymáhané povinnosti na povinném. Na plnění tohoto cíle se podílí především několik principů zakotvených v exekučním řádu. Jedním z nich je stanovení patnáctidenní lhůty, v níž má soud exekuci nařídit. Soudům se však ve většině případů nedaří vzhledem ke každoročnímu nárůstu počtu nařizovaných exekucí tuto lhůtu dodržovat, což prodlužuje exekuční řízení a ohrožuje možnost oprávněného domoci se splnění své pohledávky. Mnohdy se nejedná jen o nevýznamné prodloužení této patnáctidenní lhůty pro nařízení exekuce, ale na usnesení o nařízení exekuce je nutné čekat i v řádu několika měsíců. Většina exekutorů a nejspíše i oprávněných by v této souvislosti zřejmě uvítala aktuálně navrhovanou změnu exekučního řádu, která spočívá v tom, že by soudy o nařízení exekuce do budoucna již nerozhodovaly a tato agenda by byla přenesena na samotné exekutory. Přesto, že je nařizování exekucí soudy kritizováno pro svou neefektivitu vzhledem k tomu, že těmi, kdo vydávají usnesení o nařízení exekuce, bývají spíše vyšší soudní úředníci než soudci, nebude tuto změnu snadné prosadit, protože ingerence soudu při nařizování exekucí je stále vnímána jako určitá garance spravedlnosti, ochrany povinného a zároveň i jako pojistka proti zneužití exekutorova postavení. Z těchto důvodů se i já domnívám, že by soud do budoucna neměl být z procesu nařizování exekucí úplně vyčleněn.

Na rozdíl od usnesení o nařízení výkonu rozhodnutí soud v usnesení o nařízení exekuce nestanoví, jakým způsobem má být exekuce provedena. Způsob exekuce volí až exekutor v exekučním příkazu, a to na základě výsledků prověření majetkových poměrů povinného. Tento postup usnadňuje pozici oprávněného, který nemusí majetek povinného zjišťovat sám a nemusí také navrhopvat, který způsob provedení exekuce má být nařízen. Exekutorovi jsou za účelem zjišťování majetku povinného svěřena poměrně široká oprávnění vůči jednotlivým orgánům a osobám v rámci jejich povinnosti součinnosti. Exekutor také může exekuci provádět i několika způsoby současně.

Velmi důležitým institutem, který zásadní měrou přispívá k vyšší efektivitě exekučního řízení, je také generální inhibitorium, jež zakazuje povinnému od okamžiku

doručení usnesení o nařízení exekuce nakládat se svým majetkem. Původně bylo porušení generálního inhibitoria spojeno se sankcí absolutní neplatnosti takového právního úkonu, avšak zákaz v této formě byl posuzován jako příliš tvrdý zásah do základních práv povinného, a tak „střednědobá“ novela EŘ přinesla zmírnění tohoto významného prostředku, když je nyní jeho porušení stíženo „pouze“ relativní neplatností provedeného právního úkonu.

V neposlední řadě se na úspěšnosti exekučního řízení podílí i skutečnost, že exekutor je na vymožení pohledávky hmotně zainteresován. V současné době je čím dál tím častěji možné pozorovat vzrůstající nespokojenost exekutorů – z jejich pohledu – se soustavnou snahou politiků a Ústavního soudu o „humanizaci“ exekučního řízení a s tím související tlak na omezování počtu případů, kdy má exekutor nárok na odměnu a na neustálé rozšiřování možností pro povinného vyhnout se placení nákladů exekuce. V této souvislosti exekutoři poukazují zejména na „dobrovolné“ plnění povinným poté, co má již zablokovaný účet a o dobrovolné plnění se tak nemůže jednat už z logiky věci. Na exekutory je rovněž postupně přenášena téměř veškerá agenda soudu vztahující se k exekučnímu řízení, což je dle názoru soudních exekutorů, a zřejmě i objektivně vzato, spojeno s nutností početnějšího zaměstnaneckého aparátu exekutorských úřadů, a s tím souvisejícími vyššími náklady. V médiích se dokonce objevila i tvrzení, že s ohledem na rostoucí počet nevymahatelných pohledávek exekutorům dochází finanční prostředky. Není však úplně snadné uvěřit, že by šlo o reálný nebo minimálně reálně hrozící stav jednotlivých úřadů.

Vrátím-li se k samotné právní úpravě, je možné konstatovat, že exekuční řád velmi významným způsobem napomohl účinnějšímu vymáhání pohledávek. Přesto v něm však nelze spatřovat dokonalou právní úpravu. Již prvních pár let aplikace ukázalo jeho nejasnost a interpretační náročnost, s níž se musela zpočátku vypořádat zejména soudní judikatura. Problematická ustanovení byla postupem času upravována a zpřesňována jednotlivými novelizacemi až do nynější podoby exekučního řádu, kdy takových obtížně interpretovatelných ustanovení výrazně ubylo. Kromě výše uvedeného exekuční řád mnohdy nadbytečně opakuje ustanovení, která jsou obsažena již v občanském soudním řádu, a často tuto úpravu přejímá dokonce nepřesně. Nejzávažnějším nedostatkem exekučního řádu ale zřejmě byla úprava ochrany základních práv povinného, jež souvisí zejména s citlivou otázkou přiměřenosti

exekuce, kterou postupně přesněji vymezovaly novely exekučního řádu. Konkrétně se jednalo o stanovení rozsahu, v jakém může exekutor zajistit majetek povinného a jaké způsoby exekuce při svém postupu může využít, přičemž byly stanoveny přednostní způsoby provedení exekuce, k nimž má exekutor přistoupit nejdříve, a to příkázání pohledávky, srážky ze mzdy a jiných příjmů a zřízení exekutorského zástavního práva na nemovitostech. Teprve pokud by tyto způsoby nevedly k uspokojení pohledávky, měl by využít prodej movitých nebo nemovitých věcí nebo prodej podniku. Tento zákonem stanovený postup však není soudními exekutory vždy respektován.

I přesto, že je podle statistik Exekutorské komory úspěšnost exekucí více než desetinásobně vyšší než úspěšnost soudních výkonů rozhodnutí, bývají soudní exekutoři stále vnímáni se značnou nedůvěrou, přičemž kritika přichází nejen z řad dlužníků, ale také ze strany veřejnosti. Velmi rozporuplně bylo přijímáno především zabavování majetku, který nepatřil dlužníkovi a až do střednědobé novely s tím související nemožnost bránit se jiným způsobem než vylučovací žalobou. V současnosti je již možné využít institutu vyškrtnutí věci ze soupisu, a to samotným exekutorem. Rovněž běžná praxe spočívající v obstavení majetku, který má několikanásobně vyšší hodnotu než vymáhaná povinnost, byla předmětem poměrně emotivních diskuzí. Tato citlivá problematika dotýkající se přiměřenosti exekuce byla, jak jsem již uvedla, řešena a zpřesňována jednotlivými novelami až do podoby, jakou má dnes, kdy by k výše popsaným situacím nemělo již docházet. Nutno podotknout, že špatnou pověst si vytvořili exekutoři především sami svým jednáním, a to jednak velmi arogantním až zdánlivě nedotknutelným přístupem a postavením a jednak netransparentními postupy při dražbách nemovitostí a častým nerespektováním zákonné úpravy a judikatury.

Necháme-li stranou tehdejší velice negativní mediální obraz Exekutorské komory, byl zářející rovněž způsob, jímž se prezentovala ve vztahu k jiným složkám státní moci, a to především k Ministerstvu spravedlnosti. Komora Ministerstvo prakticky nerespektovala, neplnila své zákonné povinnosti a vytvářela dojem jakési ničím nedotknutelné instituce. Její neschopnost efektivně spravovat poměrně malý exekutorský stav, který v té době čítal cca 120 soudních exekutorů, vedla dokonce až k úvahám o jejím zrušení. K takto závažnému kroku však nakonec nedošlo a nastalá situace byla řešena přijetím takzvané sankční novely.

Společně s příchodem nového vedení kolem JUDr. Jany Tvrdkové do čela Exekutorské komory v roce 2009 začala být zřejmá snaha exekutorského stavu změnit způsob, jakým je vnímán. Jedním ze vstřícných kroků Exekutorské komory směrem k veřejnosti byla také realizace projektu „Bezplatných poraden v exekuci“, jenž spočívá v tom, že soudní exekutoři a exekutorští koncipienti za účelem zvýšení informovanosti veřejnosti ohledně exekučního řízení poskytují rady dlužníkům a jejich příbuzným, respektive všem osobám, které mohou být exekucí dotčeny, a to včetně věřitelů. Exekutorská komora se veřejnosti přiblížila rovněž spuštěním Centrální evidence exekucí a Portálu dražeb.

Myslím si, že nyní s odstupem tří let můžeme zhodnotit, že výše popsaná snaha o nápravu uvnitř nejen Komory ale i celého exekutorského stavu se novému vedení Komory poměrně daří a dá se říci, že soudní exekutoři a Komora samotná získali určitý respekt alespoň částečně zpět. Jak z exekutorských řad velmi často zaznívá, je z povahy exekučního řízení logické, že soudní exekutoři nikdy nemohou být oblíbeným stavem. Je však na druhou stranu nutné, aby nebyli předmětem všeobecného opovržení nebo posměchu a měli dostatečnou autoritu, kterou mohou získat zejména díky svému profesionálnímu postupu v souladu s právními předpisy, o něž by měli usilovat v první řadě.

Takový stav je žádoucí i s ohledem na skutečnost, že počet nařizovaných exekucí rok od roku roste, což souvisí mimo jiné se stále dostupnějšími spotřebitelskými úvěry, leasingy apod. a v neposlední řadě také s nezodpovědným přístupem lidí, kteří tyto produkty využívají. Na zvyšování počtu exekučních řízení se podílela do značné míry i dosavadní ekonomická krize a větší snaha věřitelů domáhat se v této nejisté době svých pohledávek.

Exekuční řízení by s ohledem na svůj charakter mělo být samozřejmě upraveno jasnými a srozumitelnými právními předpisy. Ministerstvo spravedlnosti tak v průběhu desetileté „historie“ exekučního řádu vypracovalo několik jeho novel, které si kladly za cíl, zdokonalit dosavadní právní úpravu. Ve své snaze Ministerstvo pokračuje i nadále, a tak v posledních týdnech prochází legislativním procesem zatím poslední takzvaná „velká“ novela exekučního řádu, která má představovat zásadní průlom do stávající podoby exekučního řízení, jelikož by (až na pár výjimek) přinesla zrušení dvoukolejnosti soudního výkonu rozhodnutí a exekuce. Součástí této novely je rovněž

myšlenka, že by bylo odstraněno nařizování exekucí soudy, jak jsem zmínila již výše. Z prvních ohlasů je zřejmé, že exekutory i oprávněnými bude novela přijímána vcelku pozitivně. Připravované změny vítají i soudci, kteří v nich spatřují zefektivnění a zrychlení exekučního řízení. Jaký postoj však vyvolá napříč politickým spektrem a laickou veřejností je nyní ještě těžké odhadovat. Je nicméně pravděpodobné, že nebude lehké novelu v takové formě, v jaké je předložena, prosadit. Zatím se jeví poměrně nereálné, že by se podařilo najít potřebný konsensus zejména v otázce odstranění nařizování exekucí soudy, neboť takové řešení bylo navrhováno již při přípravě „střednědobé“ novely, avšak nakonec od tohoto pojetí muselo být upuštěno.

Jsem toho názoru, že by bylo také vhodné, aby se v připravované novele podařilo uvést do souladu právní úpravu exekutorských zápisů s obdobnou úpravou v notářském řádu. V současné právní úpravě jsou stanoveny různé podmínky pro sepsání exekutorského a notářského zápisu se svolením k vykonatelnosti. Tato situace je velmi často kritizována, a to zejména pro nedostatečnou ochranu povinné osoby a absenci řádného přezkoumávání právního důvodu exekučního titulu. Objevují se i názory, že by tato agenda měla být přenechána pouze notářům, na něž jsou v současnosti při této činnosti kladeny přísnější požadavky než na exekutory.

Domnívám se, že by mělo dojít rovněž k úpravě vzájemného vztahu odpovědnosti státu a odpovědnosti exekutora, když tento vztah není dosud nijak explicitně upraven a obě tyto odpovědnosti tak stojí paralelně vedle sebe. Tato nepraktická paralelní odpovědnost by podle mého názoru měla být nahrazena primární odpovědností státu vůči poškozeným osobám, protože jde o výkon státní moci a sekundárně by měla existovat regresní odpovědnost exekutora vůči státu. Takto je to zamýšleno i v připravované novele.

V jaké podobě a zda vůbec bude „velká“ novela přijata, si budeme muset ještě pár týdnů nebo spíše měsíců počkat.

Zákonodárci by do budoucna mohli také zauvažovat nad rozšířením postavení úřední osoby, které má v současnosti exekutor a případně exekutorský kandidát, i na jiné osoby. Myslím, že by bylo rozumné, aby toto postavení bylo alespoň částečně přiznáno i exekutorovým zaměstnancům, pokud vykonávají pravomoci, které byly ze státu přeneseny na exekutora, a ten je pak následně zmocnil k jejich provádění. Zajistila

by se tím lepší ochrana nejen samotným zaměstnancům exekutora, ale zejména povinným.

Úplným závěrem si troufám tvrdit, že i přes nedokonalost právní úpravy a přes počáteční ne zcela dostačující ochranu práv povinného, bylo přijetí exekučního řádu pro oprávněné naprosto zásadním mezníkem v možnostech domoci se svých práv a že o potřebnosti jeho existence dnes již téměř nikdo nepochybuje.

8. Seznam zkratek

EŘ	zákon č. 120/2001 Sb., o soudních exekutorech a exekuční činnosti (exekuční řád), ve znění pozdějších předpisů
ET	vyhláška č. 330/2001 Sb., o odměně a náhradách soudního exekutora, o odměně a náhradě hotových výdajů správce podniku a o podmínkách pojištění odpovědnosti za škody způsobené exekutorem, ve znění pozdějších předpisů
InsZ	zákon č. 182/2006 Sb., o úpadku a způsobech jeho řešení (insolvenční zákon), ve znění pozdějších předpisů
LZPS	usnesení ČNR č. 2/1993 Sb., o vyhlášení Listiny základních práv a svobod jako součásti ústavního pořádku ČR, ve znění pozdějších ústavních předpisů
MPSP	zákon č. 97/1963 Sb., o mezinárodním právu soukromém a procesním, ve znění pozdějších předpisů
NŘ	zákon č. 358/1992 Sb., o notářích a jejich činnosti (notářský řád), ve znění pozdějších předpisů
ObčZ	zákon č. 40/1964, Sb., občanský zákoník, ve znění pozdějších předpisů
ObchZ	zákon č. 513/1991, Sb., obchodní zákoník, ve znění pozdějších předpisů
OdpŠk	zákon č. 82/1998 Sb., o odpovědnosti za škodu způsobenou při výkonu veřejné moci rozhodnutím nebo nesprávným úředním postupem a o změně zákona č. 358/1992 Sb., o notářích a jejich činnosti (notářský řád), ve znění pozdějších předpisů
OSŘ	zákon č. 99/1963 Sb., o občanském soudním řízení, ve znění pozdějších předpisů
SJM	společné jmění manželů
TZ	zákon č. 40/2009 Sb., trestní zákoník, ve znění pozdějších předpisů
Ústava	ústavní zákon č. 1/1993, Ústava České republiky, ve znění pozdějších ústavních předpisů

9. Použitá literatura

Monografie:

DRÁPAL, L., BUREŠ, J. A KOLEKTIV: Občanský soudní řád II, komentář, 1. vydání, Praha, C. H. Beck, 2009

HENDRYCH, D. A KOL.: Správní právo, Obecná část, 6. vydání, Praha, C. H. Beck, 2006

HLAVSA, P.: Exekuční řád a zákon č. 119/2001 Sb. s poznámkami a prováděcími předpisy, 3. vydání, Praha, Linde, 2008

HLAVSA, P.: Občanský soudní řád, soudní řád správní a předpisy související s výkladem nových ustanovení, Praha, Linde, 2002

KASÍKOVÁ, M., KUČERA, Z., PLÁŠIL, V., ŠIMKA, K., JIRMANOVÁ, M., HUBÁČEK, J.: Zákon o soudních exekutorech a exekuční činnosti (exekuční řád), komentář, 2. vydání, Praha, C. H. Beck, 2010

KURKA, V.: Přehled judikatury ve věcech výkonu rozhodnutí a exekuce, Praha, ASPI, 2005

KURKA, V., DRÁPAL, L.: Výkon rozhodnutí v soudním řízení, Praha, Linde, 2004

RAŠOVSKÁ, I.: Jak být úspěšný v exekuci aneb základní abeceda exekutora (praktická příručka pro exekutory), Praha, Orac, 2002

SCHELLEOVÁ, I., LAMKA, R.: Exekuce v zrcadle právních předpisů, I. Průběh exekučního řízení, Ostrava, KEY Publishing s.r.o., 2007

SCHELLEOVÁ, I., LAMKA, R.: Exekuce v zrcadle právních předpisů, II. Jednotlivé způsoby exekuce, Ostrava, KEY Publishing s.r.o., 2007

SCHELLEOVÁ, I., LAMKA, R.: Exekuce v zrcadle právních předpisů, III. Soudní exekutoři a jejich exekuční činnost, Ostrava, KEY Publishing s.r.o., 2007

TRIPES, A.: Exekuce v soudní praxi, 3. vydání, Praha, C. H. Beck, 2006

WINTEROVÁ, A. a kol.: Civilní právo procesní, 6. vydání, Praha, Linde, 2011

WINTEROVÁ, A. a kol.: Občanský soudní řád s vysvětlivkami a judikaturou, 3. vydání, Praha, Linde, 2007

VRCHA, P.: Civilní judikatura, výběr aktuálních rozhodnutí Nejvyššího soudu a Ústavního soudu České republiky, Praha, Linde, 2003

Články:

BARTOŠ, J.: Exekuce a dědické řízení, Komorní listy prosinec 2010

BENÍKOVÁ, D.: Několik úvah nad připravovanou změnou exekučního řádu, Bulletin advokacie 6/2010

Důvodová zpráva k novele exekučního řádu, www.psp.cz

Důvodová zpráva ze dne 9.2.2012 k návrhu vyhlášky, kterou se mění vyhláška č. 330/2001 Sb., o odměně a náhradách soudního exekutora, o odměně a náhradě hotových výdajů správce podniku a o podmínkách pojištění odpovědnosti za škody způsobené exekutorem, www.vlada.cz

Exekuce mají být jednodušší, Senát schválil novelu jejich řádu, 22.7.2009, <http://www.e15.cz/aktuality/907220878402>

FILÍPEK, M.: (Zatím) poslední novela exekučního řádu, Právní rozhledy 9/2008

HLAVSA, P.: Třetí úvahy nad exekučním řádem, Justiční praxe 5/2002

HOZMAN, D.: Čekání na změnu, Komorní listy 1/2011

JAROŠ, P.: Několik poznámek k úhradě nákladů exekuce při její bezvyslednosti, Noviny pro konkurs a vyrovnání 11/2004

JAROŠ, V., MOLÁK S.: Stručná úvaha nad ustanovením § 15 odst. 5 exekučního řádu, Komorní listy březen 2010

JINDŘICH, M.: Úvaha o smluvních exekučních titulech, Komorní listy červen 2010

KLAPKA, Š.: Vybrané problémy rozhodování o náhradě nákladů exekuce, Právní rozhledy 4/2009

KALISTOVÁ, J.: Postup při rozhodování o výši odměny soudního exekutora při provádění exekuce, Komorní listy září 2009

KORBEL, F.: Další velké změny exekučního práva na obzoru, Komorní listy 1/2011

KORBEL, F., PRUDÍKOVÁ, D.: Nad změnami v exekučním řádu, Právní rozhledy 22/2009

KORBEL, F.: Přehled navrhovaných změn právní úpravy výkonu rozhodnutí a exekuce, Komorní listy 1/2011

KORBEL, F.: Zájem o exekutory a novely exekučního řádu za vlády JUDr. Jiřího Pospíšila, Komorní listy září 2009

KORDAČ, Z.: K odpovědnosti manžela za závazky v SJM přijaté druhým z manželů, Bulletin advokacie 1-2/2008

KUBIS, M.: Vznik exekutorského úřadu aneb co čeká nově jmenované exekutory, Komorní listy březen 2010

Lidé si ode dneška mohou prověřit obchodního partnera v evidenci exekucí, 1.3.2009, http://zpravy.idnes.cz/lide-si-ode-dneska-mohou-proverit-obchodniho-partnera-v-evidenci-exekuci-14i-/krimi.asp?c=A090301_104125_krimi_js

MÁDR, J.: Ke stanovisku Nejvyššího soudu k výkladu exekučního řádu, Právní rozhledy 10/2006

MAKARIUS, M.: Exekutorský a notářský zápis jako exekuční titul, Komorní listy červen 2010

MAKARIUS, M.: Ustanovení § 107 OSŘ ve vztahu k exekučnímu řádu, aneb smrt v exekučním řízení, Komorní listy prosinec 2010

MEDKOVÁ, V.: Krátce k rozhodování exekučních soudů o paušální náhradě nákladů exekuce, Komorní listy 0/2009

MOHYLA, R.: Proč zachovat stávající řízení, Komorní listy březen 2010

NEMRAVA, P.: Konverze dokumentů z moci úřední aneb stručný úvod pro exekutory, Komorní listy prosinec 2009

Novela exekučního řádu přináší větší ochranu práv účastníkům řízení, 19.3.2009, <http://www.ejustice.cz/novela-exekucniho-radu-prinasi-vetsi-ochranu-prav-ucastnikum-rizeni>

O seznam exekucí není zájem, zlevní proto o polovinu, 26.8.2009 <http://aktualne.centrum.cz/finance/penize/clanek.phtml?id=645842>

ONHEISER, J.: Náhrada nákladů exekučního řízení, jestliže exekuce byla zastavena a její výtěžek nepostačí ani ke krytí jejích nákladů, Bulletin advokacie 6/2005

OPLETAL, R.: Otazníky kolem teritoriality, Komorní listy březen 2010

PALLA, T.: Novelizace exekučního řádu – posun k lepšímu?, 21.4.2010 http://pravniiradce.ihned.cz/c4-10077440-42774950-F00000_d-novelizace-exekucniho-radu-posun-k-lepsimu

PAŘÍZEK J.: Rozhodování o nákladech exekuce při prodeji nemovitosti, Právní rozhledy 18/2010

PETR, D.: Teritorialita v Evropě, Komorní listy březen 2010

POLANSKÝ, P.: Územní působnost soudního exekutora, Komorní listy březen 2010

Postup při zániku výkonu exekutorského úřadu, 3.6.2009,

<http://www.ekcr.cz/1/aktuality-pro-verejnost-archiv/103-postup-pri-zaniku-vykonu-exekutorskeho-uradu?w=>

PREISLER, P.: K některým změnám v exekučním řádu, Právní rozhledy 10/2010

PROŠEK, J.: Metodika k střednědobé novele exekučního řádu, Bulletin advokacie 12/2009

RAKOVSKÝ, A.: Odklad exekuce pro přechodné zhoršení postavení povinného, Právní rozhledy 20/2004

ROZTOČIL, A.: Kdo má nést náklady soudního exekutora při zastavení exekuce pro její bezvýslednost, Právní rozhledy 8/2005

Senát schválil návrh novely exekučního řádu, 29.7.2009,
http://www.ipravnik.cz/cz/aktuality/pd_5/art_6088/detail.aspx

ŠŤASTNÍK Š.: Součinnost soudu a exekutora při hledání povinného, Právní rozhledy 12/2009

ŠONKA, P.: Novelizace exekučního řádu, 17.12.2009
http://pravniciradce.ihned.cz/c4-10077440-39524100-F00000_d-novelizace-exekucniho-radu

TUNKL, M.: Exekutoři bez hranic, Komorní listy prosinec 2009

TUNKL, M., PETROŠOVÁ, M.: Projekt bezplatných poraden zrealizován, Komorní listy září 2009

TVRDKOVÁ, J.: Exekuční a dědické řízení v souběhu, Komorní listy, prosinec 2010

TVRDKOVÁ, J.: Minulost, budoucnost, teritorialita, Komorní listy září 2009

VALENTA J.: Manžel povinného v exekučním řízení, 27.8.2008
http://pravniciradce.ihned.cz/c4-10077440-26786440-F00000_d-manzel-povinneho-v-exekucnim-rizeni

VESELÝ, J., RAKOVSKÝ, A., HLADKÝ, J.: Druhé úvahy nad exekučním řádem, Právní praxe 9/2001

VESELÝ, J., RAKOVSKÝ, A.: Čtvrté úvahy nad exekučním řádem, Justiční praxe 6/2002

VRÁNA T.: Novela exekučního řádu přináší pozitivní i negativní změny
<http://www.realit.cz/clanek/v-exekucnim-radu-dochazi-k-zasadnim-zmenam>

WINTEROVÁ, A.: První úvahy nad novým exekučním řádem, Právní praxe 7/2001

ZAJÍCOVÁ, M.: Ke zrušení Komory již není důvod..., rozhovor s JUDr. Jiřím Pospíšilem, bývalým ministrem spravedlnosti a poslancem parlamentu ČR, Komorní listy září 2009

ZAJÍCOVÁ, M.: První kroky Portálu dražeb, rozhovor s Mgr. Davidem Konczem, členem Prezidia Exekutorské komory ČR, Komorní listy prosinec 2009

Internetové zdroje:

www.ceecr.cz

www.concourt.cz

www.ec.europa.eu

www.epravo.cz

www.e-justice.cz

www.exekutorskakomora.cz

www.ihned.cz

www.ipravnik.cz

www.justice.cz

www.nsoud.cz

www.portal.gov.cz

www.pravnik.cz

www.profipravo.cz

www.psp.cz

www.uhj.com

Další zdroje:

Stanovisko Nejvyššího soudu k výkladu zákona č. 120/2001 Sb., o soudních exekutorech a exekuční činnosti (exekuční řád) a o změně dalších zákonů, ve znění pozdějších předpisů, sp. zn.: Cpjn 200/2005, ze dne 15.2.2006

10. Abstrakt (Abstract)

Exekuce podle exekučního řádu – obecné aspekty exekučního řízení.

Ve své práci se zabývám problematikou exekučního řízení, přičemž se zaměřuji na jeho obecnou část. Právní úprava exekuce prostřednictvím soudních exekutorů je v České republice poměrně novým institutem, který se však během své desetileté „historie“ značně vyvíjel. Snažím se upozorňovat zejména na ta ustanovení exekučního řádu, která se v praxi ukázala být obtížně interpretovatelná a také na provedené novelizace exekučního řádu.

Moje práce je rozdělena do několika kapitol, z nichž první je logicky úvod, který společně s druhou kapitolou seznamuje s problematikou exekučního řízení. Třetí kapitola tvoří nejdůležitější část mé práce, neboť popisuje samotné exekuční řízení. Čtvrtá kapitola se věnuje citlivé otázce přiměřenosti exekuce a také způsobům jejího provedení. Pátá kapitola má za úkol shrnout provedené významné změny exekučního řádu od jeho přijetí až do současnosti. V šesté kapitole chci seznámit s připravovanou velkou novelu exekučního řádu, která právě prochází legislativním procesem. Poslední kapitolou mé práce je závěr, v němž hodnotím právní úpravu a postavení exekutorů v České republice. Je třeba konstatovat, že přes určitá problematická ustanovení exekučního řádu a přes rozporuplné a mnohdy až kontroverzní jednání některých exekutorů a Exekutorské komory samotné, přijetí exekučního řádu napomohlo naprosto zásadním způsobem účinnějšímu vymáhání pohledávek.

Enforcement of judgment under the Execution Procedure Code – general aspects of the execution proceeding

In my study I deal with the issue of execution proceeding and at the same time I focus on its general part. The legal regulations with respect to execution through court executors represent a fairly new concept in the Czech Republic which had been substantially developing during its ten – year “history”. In my thesis I pay specific attention to those provisions with difficult and problematic interpretation in judiciary practice and also to amended enactments of Execution Procedure Code.

My study is divided into several chapters. First chapter is logically the introduction that along with the second chapter attempts to make the reader familiar with the issue of execution proceeding. The third chapter forms the most important part

of my study, since it describes the actual execution proceeding. The fourth chapter concerns relatively delicate subject namely adequacy of the execution and also the various types of execution. The fifth chapter of my paper should summarize the so far essential amendments of the Execution Procedure Code from its adoption till the present day. In the sixth chapter I would like to inform about the upcoming major amendment of the Execution Procedure Code, which is being legislatively processed these days. The last chapter contains the conclusion of the thesis that consists of evaluation of legal regulations and position of executors in the Czech Republic. It is necessary to state that despite certain problematic enactments of Execution Procedure Code and inconsistent or even often controversial actions of some executors and The Chamber of Licensed Executors itself, adoption of Execution Procedure Code helped in the essential way with more efficient legal collection of receivables.

11. Resumé

Enforcement of judgment under the Execution Procedure Code – general aspects of the execution proceeding

I have chosen to explore this topic because I have been following the respective subject matter for some time and therefore I have found it useful and interesting for me to further enhance my knowledge of the aforementioned area by writing this thesis about it. After all I had been dealing with this topic in my Master's Degree Thesis. Moreover, the legal regulations with respect to execution (i.e. enforcement of decisions of courts or other authorities) through court executors represent a fairly new concept in the Czech Republic. This legal institute was adopted by Act No. 120/2001 Coll., on court executors and execution activities (Execution Procedure Code). The main objective that Czech legislators attempted to achieve by enactment of this Act was to provide the entitled party with opportunity to enforce its rights by other means than through the procedure of their enforcement by court. Court enforcement has proven over the time to be a very ineffective and time-consuming process.

My study is focused on general part of the execution proceeding. I attempt to provide comprehensive summary with respect to the course of the execution proceeding and pay specific attention to those provisions with difficult and problematic interpretation that created complications in judiciary practice in the past and resulted in different understanding of their meaning by various courts. Czech Supreme Court tried to unify the inconsistent case law and for this reason I cite its conclusions in my thesis. I focus also on amended enactments.

The paper is divided into several chapters.

The first chapter provides a short introduction that along with the second chapter attempts to make the reader familiar with the issue in question. It concerns the concept of enforcement of decisions and execution proceeding along with related terminology, approaches the circumstances of adoption and enactment of the Execution Procedure Code and lists the legal regulations with respect to the execution proceeding.

The third chapter forms the most important part of my study, since it describes the actual execution proceeding, in particular its general part. This chapter is divided into several sub-chapters, which are further split into a number of sections. The chapter

deals with the capacity of the executor, competence of executor and court, participants of the proceeding, execution title, petition for adjudication of execution and initiation of the proceeding, as well as with adjudication of execution and the conduct of the executor in course of the proceeding, postponement and staying of the proceeding, concurrence of execution and heritage proceeding and also with the costs of the execution proceeding.

The fourth chapter concerns relatively delicate subject namely adequacy of the execution and also the various types of execution, however it is only a short discourse, since my thesis is mainly focused on the general part of the execution proceeding.

The fifth chapter of my paper introduces the so far essential amendments of the Execution Procedure Code which were focused on supervision of executors, ensuring the principle of proportionality and adequacy of the proceeding, protection of rights of the participants of the proceeding and more accurate determination of rules concerning conduct of executor in course of the proceeding.

The sixth chapter concerns the upcoming major amendment of the Execution Procedure Code, which is being legislatively processed these days. This amendment should fundamentally change current execution proceeding.

The seventh chapter contains the conclusion of the thesis that consists of evaluation of legal regulations including its problematic and questionable parts.

In my study, I came to a conclusion that despite the considerable criticism of executors by the general public and the inadequate legal regulations of the execution proceeding the adoption of the Execution Procedure Code definitely represents a step forward. It ensures the creditors faster and more effective enforcement of receivable in comparison to the court enforcement procedure. However, the controversial issue in this respect remains the protection of fundamental rights of the debtor that are being interfered with in the course of the execution proceeding. It will be interesting whether and in which version the upcoming major amendment of Execution Procedure Code will be approved.

Klíčová slova (Keywords):

exekuce (execution)

exekutor (executor)

exekuční řízení (execution proceeding)